

Ref.nr.:
Saksnr.:
Dato:
20.03.15

Foredrag til kongelig resolusjon om Verneplan for skog

1. FORSLAG

Klima- og miljødepartementet (KLD) tilrår med dette opprettelse av følgende 9 nye naturreservater i medhold av lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven):

1. Blåfjell naturreservat i Asker og Røyken kommuner, Akershus og Buskerud fylker.
2. Gardlaushøgda naturreservat i Bærum kommune, Akershus fylke.
3. Glitreliia naturreservat i Nittedal kommune, Akershus fylke.
4. Lillomarka naturreservat i Oslo og Nittedal kommuner, Oslo og Akershus fylker.
5. Prekestolen naturreservat i Nittedal og Gjerdrum kommuner, Akershus fylke.
6. Ringiåsen naturreservat i Bærum kommune, Akershus fylke.
7. Rudskampen naturreservat i Nannestad kommune, Akershus fylke.
8. Snellingsrøysene naturreservat i Nannestad og Lunner kommuner, Akershus og Oppland fylker.
9. Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat (utvidelse og endring) i Bærum og Hole kommuner, Akershus og Buskerud fylker.

Nytt naturreservatareal er ca 14,4 km² hvorav ca 12,4 km² produktiv skog. Områdene inngår i arbeidet med frivillig skogvern. To eksisterende verneforskrifter foreslås opphevet som følge av det nye vernevedtaket.

1.1. Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

De foreslåtte naturreservatene omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med innslag av edellauvskog med stor variasjonsbredde i naturtyper og høgt biologisk mangfold. Områdene er levested for at stort antall truede arter. Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Vern av de foreslåtte naturreservatene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i Prop. 1 S (2014-2015) Klima- og miljødepartementet, Verdens naturvernunion (IUCN) og konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), jf. naturmangfoldloven § 46 1.ledd.

Verneområdene skal bidra til å oppfylle flere nasjonale mål som bl.a. ”Ingen arter og naturtyper skal utryddast, og utviklinga av truga arter og naturtyper skal betrast” og ”Eit representativt utval av norsk natur skal bevarast for kommande generasjonar”.

Opprettelse av verneområdene bidrar til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl. a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfold artikkel 8 om et sammenhengende verneområdenettverk, jf. også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep (hogst, kraftlinjer m.m.), gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 33 bokstav a, b og c.

1.2. Vurdering med hensyn til naturmangfoldloven kap. II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen. Etter § 14 skal verneforslaget avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.

De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven.

Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i områdene som omfattes av foreliggende verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger. Dokumentasjon av områdenes naturverdier fins bl.a. i rapporten *"Kartlegging av friluftsliv- og naturverdier i 32 utvalgte områder i Oslomarka"* (Sweco 2012) og i databasen *Naturbase*. I områdene er det registrert viktige verneverdier og forekomster av mange rødliste arter.

Verneforslagets effekt på naturverdiene er vurdert. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. For enkelte aktiviteter vil det gjelde restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha særlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige inngrep i områdene. KLD vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

KLD anser at den foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. Det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Inngrepsstatus for hvert av områdene beskrives nærmere i kapittel 8. Virksomheter som kan tillates i områdene blir nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriftene, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil kunne vurderes i forhold til samlet belastning i verneområdene. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltaks-haver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området, og at de godkjente tiltakene ikke vil ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 kan bl.a. lokaliseringalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med dispensasjonssøknader etter verneforskriftene.

1.3. Verneverdier

Formålet med vern av de foreslåtte naturreservatene er å ta vare på både ”typiske” skogområder og spesielle/sjeldne/truede elementer i skognaturen. Skogområdene i denne tilrådingen omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med innslag av edellauvskog med stor variasjonsbredde i naturtyper og et stort biologisk mangfold.

Vern av de foreslåtte områdene vil sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Områdene er levested for mange rødlistede arter.

Områdenes verneverdier er nærmere omtalt i kap. 8.

1.4. Trusler mot verneverdiene

De viktigste truslene mot verneverdiene i skogområdene som foreslås vernet er hogst og andre skogbrukstiltak og ulike typer utbygginger, eksempelvis veibygging og bygging av kraftlinjer.

1.5. Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad i forbindelse med bl.a. skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv. Det er ikke aktuelt at skogbruk skal fortsette i områder som vernes som naturreservater, men annen bruk som f.eks. utmarksbeite, jakt, fiske, idrett og friluftsliv vil i stor grad kunne fortsette som tidligere.

Det er veier i noen av de foreslåtte verneområdene.

Innenfor verneforslaget inngår eksisterende kraftledninger i området Snellingrøysene. Foreslått nytt verneareal berører ikke kjente planer om eller kjente potensialer for utbygging av vannkraft. Verneforslaget berører ikke kjente planer eller potensialer for vindkraftutbygging.

Området Djupdalen og Kjaglidalen kan berøres av planleggingen for ny Ringeriksbane, jf. omtale under dette området i kap. 8.

Verneforslaget berører ikke kjente drivverdige mineralforekomster. Når det gjelder eventuell drift av framtidige funn av forekomster av mineralske ressurser vises til omtale i kap. 7.

Områdene ligger i Oslomarka som har stor betydning for idrett og friluftsliv, jf. nærmere omtale i kap. 7 og 8.

Det er foretatt avveininger mellom områdenes verneverdier og andre viktige samfunnsinteresser, jf. naturmangfoldlovens § 14. Med de tilpasninger og presiseringer som er foretatt i saken er det vurdert at verneforslaget ikke har vesentlig negative effekter for viktige samfunnsinteresser.

1.6. Planstatus

Arealet i verneplanen er LNF-områder i kommuneplaner. Arealet ligger i Oslomarka og omfattes av Markaloven.

2. SAKSBEHANDLING

Områdene ble tilrådd vernet av Miljødirektoratet 2.9.2014. Verneplanprosessene har fulgt retningslinjene for vern etter naturvernloven og naturmangfoldloven som er nedfelt i rundskriv T-3/99, og oppfyller kravene i utredningsinstruksen. Det vises til kap. 8.1. for en mer detaljert beskrivelse av saksbehandlingen for områdene i verneplan for Oslomarka.

2.1. Generell bakgrunn

Vern av skog har i lang tid vært en viktig del av verneplanarbeidet i Norge. Det systematiske arbeidet med vern av barskog ble påbegynt i 1988. Grunnlaget for skogvernarbeidet har vært bl.a. St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*. Et viktig politisk grunnlag for dagens arbeid for økt skogvern er bl.a. St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, hvor det ble lagt fram en strategi for økt skogvern. Viktige naturfaglige evalueringer

som ligger til grunn for prioriteringene i skogvernarbeidet er NINA rapport 54/2002 og NINA rapport 535/2010.

2.2. Frivillig vern av skog på privateid grunn

Ved frivillig skogvern tilbyr skogeierne aktuelle skogarealer for vern. Grunneierne oversender tilbud om vern til vedkommende fylkesmann. Det blir foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for de områdene der det er behov for det. På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeider fylkesmannen forslag til avgrensning av verneområdet. På grunnlag av tilbud og mal for verneforskrift for naturreservater utarbeider fylkesmannen forslag til verneforskrift som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Det blir avholdt møter/befaringer der forslaget diskuteres nærmere. Miljødirektoratet oppnevner en skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneierne/grunneiernes representant. Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtak er fattet.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

3.1. Navn

Navneendringer:

Skrivemåten tilrås endret for følgende områder:

- Djupdalen-Kjaglidalen naturreservat endres til Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat.
- Ringsås naturreservat endres til Ringiåsen naturreservat.
- Snellingsrøysa naturreservat endres til Snellingsrøysene naturreservat.
- Garlaushøgda naturreservat endres til Gardlaushøgda naturreservat.

3.2. Grenser

For området Lillomarka tilrås mindre justeringer av vernegrenser i forhold til høringsforslaget.

3.3. Verneforskrifter

Det er etter høringen foretatt noen endringer i forslagene til verneforskrifter for en bedre tilpasning til gjeldende forskriftsmal for naturreservater, og på grunn av kommentarer i innkomne høringsuttalelser. KLD har foreslått endringer av enkelte punkter i forskriftene av hensyn til idrett og friluftsliv. Der det dreier seg om utvidelser av eksisterende naturreservater, tilrås at verneforskriftene for de eksisterende reservatene endres slik at de nye reservatene omfatter både de eksisterende reservatene og utvidelsesarealene.

KLD vurderer at endringene er innenfor avtalene om frivillig vern som er inngått med grunneiere.

4. OPPHEVINGER OG ENDRINGER AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Følgende eksisterende vernevedtak oppheves som følge av foreliggende verneforslag:

1. Forskrift 14.06.2002 nr. 549 om verneplan for Oslomarka del II, vedlegg 1, fredning av Djupdalen landskapsvernområde, Hole og Bærum kommuner, Buskerud og Akershus.
2. Forskrift 16.12.2005 nr. 1537 om Verneplan for skog, vedlegg 1, Kjaglidalen naturreservat, Bærum kommune, Akershus

5. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området.

Områdene som nå foreslås vernet, er i kategorien små verneområder, som det i regjeringsplattformen er lagt til grunn skal forvaltes av kommunene. Miljødirektoratet følger opp dette overfor kommunene.

Kostnader til vern og forvaltning av områdene blir dekket innenfor Klima- og miljødepartementets eksisterende budsjettammer. Dette gjelder utgifter knyttet til bl.a. erstatningsoppgjør, oppsyn, grensemerking, utarbeidelse av forvaltningsplaner og trykningsutgifter.

6. HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til bl.a. berørte grunneiere og rettighetshavere er verneforslagene sendt på høring til: Nittedal kommune, Statskog SF, Asker kommune, Bærum kommune, Gjerdrum kommune, Nannestad kommune, Oslo kommune, Oslo kommune Bymiljøetaten, Lunner kommune, Røyken kommune, Hole kommune, Akershus fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune, Oppland fylkeskommune, Oslo kommune Byantikvaren, Naturvernforbundet, Naturvernforbundet i Buskerud, Naturvernforbundet i Oppland, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Lillomarkas venner, Bærum natur- og friluftsråd, Bærumsmarkas venner, Markarådet, NOF avd. Asker og Bærum, Norges Bondelag, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges handicapforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund Akershus, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oslo, NJFF – Buskerud, NJFF – Oppland, Norges Orienteringsforbund, Norges skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Botanisk museum NMH, Norsk institutt for naturforskning, Norsk institutt for skog og landskap, Norsk Organisasjon for Terrenghopp, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk ornitologisk forening, Oslo og Akershus, Norsk Sau og Geit, Norskog, Norsk Zoologisk Forening, Oslo Energi, Oslo og Omland Friluftsråd, Reiselivsbedriftenes landsforening, Riksantikvaren, SABIMA, Skiforeningen, Statens Kartverk, Statens landbruksforvaltning, Statens vegvesen Region Øst, Statkraft SF, Statnett SF, Statsbygg, Statskog, Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Språkrådet, Vegdirektoratet, Verdens Naturfond, Oslomarkas Fiskeadministrasjon, Den Norske Turistforening, DNT Oslo og Omegn, Jernbaneverket region øst, Viken Skog BA, Verdens Naturfond, Østmarkas Venner, Syklistenes landsforening, Skui vel, Norges skiforbund, Norges Cykleforbund, Forum for natur og friluftsliv – Akershus, Akershus og Oslo orienteringskrets, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Forum for natur og friluftsliv – Oppland, Forsvarsbygg, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Hafslund Nett, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Akershus Skikrets og Oppland Skikrets.

De kommuner og fylkeskommuner som har uttalt seg er gjennomgående positive til verneforslaget eller har ikke vesentlige innvendinger til verneforslaget.

7. GENERELLE MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

Det vises til kap 8 vedrørende merknader som gjelder enkelte områder.

7.1. Miljødirektoratets generelle kommentarer til verneforslaget.

7.1.1. Generelle merknader til avgrensningen

Noen høringsuttalelser mener arronderingen av noen av de foreslåtte verneområdene ikke er god nok, og ber om at avgrensningen endres. For de områdene som er framkommet gjennom ordningen med frivillig vern, setter eiendomsforholdene rammer for hvordan verneområdene kan arronderes. Dersom grunneiere ikke har vært villig til å tilby arealer for frivillig vern, eller at tilbudene ikke har omfattet alt areal som har verne kvaliteter, setter dette rammer for hvordan verneområdene kan avgrenses. Det er ikke mulig innenfor rammen av frivillig vern å ta inn areal som miljøforvaltningen kunne ønske inngikk i verneområdene, dersom det ikke oppnås aksept for dette fra de berørte grunneierne. Dersom det på et seinere tidspunkt blir mulig, kan arbeidet med utvidelse tas opp igjen. Dette er allerede skjedd i flere områder vernet gjennom frivillig vern.

7.1.2 Verneforskriftene

Restriksjonsnivå generelt

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forringes. Det er også viktig at den økosystemtilnærming som er lagt til grunn i skogvernet, reflekteres.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter

anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad.

Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablert plantefelt. Der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om ”nødvendig motorferdsel” skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier, anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner som er i bruk på vernetidspunktet er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget etc. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet påpeker at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som her foreslås vernet. Verneforskriftene er imidlertid utformet på bakgrunn av forhandlinger mellom Fylkesmannen og grunneierne. Utformingen vil derfor variere noe. Miljødirektoratet legger til grunn at jakt og fiske normalt kan utøves i skogreservater i Norge, og ser ikke grunn til å foreslå endringer omdette. Miljødirektoratet vurderer at mål for verneforskrifter for naturreservater ivaretar avveiningen mellom brukergruppene og de overordnede vernehensyn på en god måte.

Leting etter mineralske ressurser

Direktoratet for mineralforvaltning mener at verneforskriften bør åpne for ferdsel i forbindelse med leting etter mineralske ressurser og ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere og nåværende mineraluttak samt tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet. Miljødirektoratet vil presisere at verneforskriftene ikke forbyr ferdsel i verneområdene, men at det er et generelt forbud mot motorisert ferdsel. Eventuelle unntak fra dette forbudet er tatt inn i § 6 i verneforskriftene.

Miljødirektoratet vurderer at det ikke bør gjøres et generelt unntak i verneforskriftene for de tiltak Direktoratet for mineralforvaltning lister opp, men at det må tas stilling til dette i hvert enkelt tilfelle der dette er aktuell problemstilling.

Spørsmål om åpning for vedlikehold og eventuell ferdsel kan vurderes i områder med konkrete installasjoner. Miljødirektoratet viser til at verneformålet i naturreservater er å bevare naturen mest mulig urørt og hindre fremtidig virksomhet som vil være i strid med dette overordnede målet. Det er således ikke aktuelt å gi en generell åpning for leting etter mineralske forekomster med tanke på utnytting i et eventuelt fremtidig naturreservat. På denne bakgrunn vil Miljødirektoratet ikke vurdere endringer i den generelle malen for verneforskrifter.

Informasjon om mineralske ressurser

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) har i flere høringsuttalelser tatt opp at det foreligger lite informasjon om mineralressursene i området, slik at det er vanskelig å si noe om de næringsmessige konsekvensene av verneforslaget. Videre mener DMF at der det ikke foreligger grunnleggende ressursgeologisk informasjon, bør dette fremskaffes som et ledd i en samlet vurdering, for eksempel i form av en temautredning om mineralske ressurser. Etter deres

syn innebærer naturmangfoldloven § 41 at det må fremskaffes tilstrekkelig kunnskap om mineralressurser som ledd i saksbehandlingen i vernesaker. Dette kan også i visse tilfeller bety å fremskaffe ny kunnskap. Etter DMFs vurdering er slik informasjon nødvendig for at myndighetene skal kunne ha et tilstrekkelig godt beslutningsgrunnlag for å avveie fordelene og ulempene ved vern. DMF mener derfor at Fylkesmannen må innhente grundigere informasjon før vernemyndighetene kan ta stilling til verneforslagene.

Miljødirektoratet vil presisere at ingen av de aktuelle områdene er så store at de omfattes av krav om konsekvensutredninger. I saksbehandlingen av disse sakene, blir eksisterende kunnskap om mineralske ressurser framskaffet, men det blir ikke tatt initiativ til framskaffing av ny kunnskap. Miljødirektoratet vurderer at det gjennom høringsrunden er mulig for berørte parter å legge fram kunnskap om andre interesser i de aktuelle områdene, men at det ikke ligger noe krav til miljøforvaltningen om at de skal framskaffe ny kunnskap innen ulike tema. Miljødirektoratet vurderer kunnskapsgrunnlaget er godt nok for de områdene som tilrås vernet og at kravene i naturmangfoldloven er ivaretatt, og tilrår at verneforslagene fremmes.

Innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister

Kartverket forutsetter at vernemyndigheten melder inn navnet på nye verneområder til Sentralt stedsnavnregister (SSR) når vernevedtak er gjort, jf. § 15 i lov om stadnamn. Kartverket forutsetter dessuten at kart over verneområdene er utarbeidet på grunnlag av de nyeste FKB-data for områdene. Videre forutsetter de at de koordinatfestede knekkpunktene legges inn i elektronisk kartdata. Når det fattes nye vernevedtak, oversender KLD beskjed om dette til kartverket, da vernevedtakene skal tinglyses på de berørte eiendommene. I samband med dette bør KLD også melde inn navnet på de nye verneområdene til Sentralt stedsnavnregister. Avgrensning av nye verneområder legges inn i Naturbase så raskt som mulig etter vernevedtak. Miljødirektoratet mener dette oppfyller kartverkets ønsker i forhold til elektronisk kartdata.

Motorferdsel

Generelt skal muligheter for bruk av motorferdsel i verneområder vurderes etter søknad. Etter vurderinger fra sentrale myndigheter er det likevel åpnet for direkte unntak for enkelte former for motorferdsel i naturreservater.

Utfrakt av felt storvilt

Noen høringsparter har fremmet ønske om at det åpnes for bruk av lett terrenggående kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget i forbindelse med utfrakt av felt elg og hjort, og at det ikke settes krav til at det skal være beltekjøretøy. Miljødirektoratet vil understreke at motorisert uttransport av storvilt (elg og hjort) i utgangspunktet enten skal foregå manuelt eller ved bruk av lett beltekjøretøy hjemlet etter § 6. Med lett beltekjøretøy i denne sammenheng menes mindre beltekjøretøy som f.eks. elgtrekk, jernhest og ATV med belter.

En eventuell bruk av annet motorkjøretøy enn nevnt over, hjemlet i § 7, skal vurderes nøye. Det reelle behovet, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet skal vurderes. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traseer. Dette vil særlig være aktuelt for uttransport av elg fra bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker.

Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker omfattes av vernebestemmelsene § 3 d. Imidlertid kan dette omsøkes etter § 7 a. Turorienteringsposter og kjentmannsmerker er ofte plassert på samme sted over lengre tid, noe som kan medføre mye konsentrert ferdsel med medfølgende slitasje og forstyrrelse. Miljødirektoratet vurderer det som nødvendig at forvaltningsmyndigheten har kontroll med at disse ikke plasseres i sårbare områder, både med tanke på vegetasjon og dyreliv, så vel som å ha muligheten til å regulere hvor lenge postene skal kunne være plassert på samme sted.

Vedlikehold av kraftlinjer

Det presiseres at nødvendig skogrydding i kraftlinjetraseer ansees som en del av ordinært vedlikehold av kraftledninger som kan skje uten søknad. Dette omfatter også nødvendig

sikringshogst av enkelttrær langs kraftlinjetraseen. Der hvor grenser for verneområder ligger nær eksisterende kraftlinjer forutsettes det at verneområdet ikke er til hinder for drift og vedlikehold av kraftlinjene.

Utsetting av saltsteiner/oppsetting av gjerder

Landbruksdirektoratet påpeker for en rekke områder at verneforskriften åpner for beiting, men ikke for utsetting av saltsteiner for beitedyra eller for oppsetting og vedlikehold av nødvendige gjerder. For de områdene der beiting er aktuelt, er det gjort en vurdering av om forskriften skal åpne for utsetting av saltsteiner/oppsetting av gjerder. For de fleste områdene er det vurdert at dette er et tiltak som i liten grad berører verneverdiene, og det er derfor tatt inn en unntaksbestemmelse om mulighet for utsetting av saltsteiner/oppsetting av gjerder og evt. motorferdsel i forbindelse med dette. For noen områder vurderes dette tiltaket å ha betydning i forhold til verneverdiene, og for disse områdene åpner ikke forskriftene for dette.

Flerårige avtaler

I noen forskriftsforslag fra fylkesmennene presiseres det i forskriften at det kan gis flerårige tillatelser i forhold til enkelte typer dispensasjoner. Miljødirektoratet tilrår at dette tas ut av disse forskriftene, da det generelt gjelder for alle områder at flerårige tillatelser kan gis, og at dette derfor ikke trengs presiseres i den enkelte forskrift.

Generelt

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrifter for å tilpasse forskriftene til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

7.2. Klima- og miljødepartementets generelle kommentarer til verneforslaget

Innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister

Departementet vises til at Kartverket gjøres kjent med nye vernevedtak gjennom brev fra Klima- og miljødepartementet for å tinglyse vernevedtakene på berørte eiendommer. Da Kartverket også er ansvarlig for Sentralt stedsnavnregister, må det forutsettes at Kartverket samtidig kan sørge for innmelding til Sentralt stedsnavnregister.

Forholdet til matloven

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

Kulturminner

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor de foreslåtte verneområdene. Det legges opp til at istandsetting og vedlikehold knyttet til både fredete og ikke-fredete kulturminner og til naturverdiene, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet. Forskriftenes punkter vedrørende kulturminner, er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Klima- og miljødepartementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Som nevnt over, må også slike tiltak avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet.

Forholdet til energianlegg

Kraftlinjer

KLD viser til at bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte

egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt er tillatt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet. Bestemmelsen omfatter tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under ovennevnte, skal behandles etter søknad. Med dette siktes til tilfeller hvor oppgraderingen eller fornyelsen kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet, vil være en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren. På bakgrunn av dette mener Klima- og miljødepartementet at vernet er forenelig med energiforsyningen som berører områdene. Det vises for øvrig til omtalen av de enkelte områdene i kap.8.

Geofysisk kartlegging fra fly og helikopter

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er et statlig forvaltningsorgan som har som oppgave å bearbeide og formidle kunnskap om de fysiske, kjemiske og mineralske egenskapene til landets berggrunn, løsmasser og grunnvann. For å ivareta denne oppgaven driver NGU blant annet med geofysisk kartlegging av landarealer fra fly og helikopter i hele landet. Kunnskapsinnhenting gjennom den geofysiske kartleggingen av landarealer er å anse som en vesentlig samfunnsinteresse. For å få god geofysisk kartlegging er det nødvendig å fly ned mot 60 meter. For områdene i denne vernesaken er det ikke forbud mot lavflyging, dvs. at her trenger man ikke søke om lavtflyging for geofysisk kartlegging fra fly eller helikopter.

Eventuell drift av framtidige funn av forekomster av mineralske ressurser

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for fremtidig vekst i mineralnæringen. Skogområdene som forslås vernet, kan inneholde mineralforekomster som kan gi grunnlag for fremtidig verdiskaping og næringsutvikling. Vern av de foreslåtte skogområdene utelukker ikke muligheten for eventuell utnyttelse av funn av betydelige mineralressurser dersom slik virksomhet kan skje på en miljømessig forsvarlig måte.

Dersom ny kunnskap i framtiden viser at det fins viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdene, må eventuell utdrift av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder:

"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot verne-

vedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.”

Skogvernområdene er generelt relativt små, noe som innebærer at avstanden mellom vernegrense og en eventuell påvist drivverdig mineralressurs ofte kan være relativt liten. Dette øker de tekniske mulighetene for at eventuell utdrift av mineralforekomster som pr. i dag ikke er kjent, kan foretas uten at tiltaket har vesentlig negativ virkning på naturkvalitetene i verneområdet. Dette kan for eksempel gjøres ved underjordisk drift med uttakssted utenfor verneområdet.

Sikring av nedlagte gruveganger

For områder hvor det er kjent nedlagte gruveganger hvor sikringstiltak er aktuelt, er dette tatt inn i verneforskriftene. Dersom det også for andre områder skulle framkomme at det fins nedlagte gruveganger hvor sikring er aktuelt, vil eventuelle søknader om slik sikring vil bli vurdert etter den generelle dispensasjonshjemmelen i § 8 i verneforskriftene, jf. naturmangfoldlovens § 48.

Hogst av ved til hytter i verneområdet

I enkelte tilfeller er det under § 7 åpnet for søknad om hogst av ved til eksisterende hytter i verneområdet. I skogreservater er det generelt et mål at skogen skal få utvikle seg mest mulig urørt av menneskelig aktivitet, også vedhogst. Derfor legges det primært til grunn at ved bør kjøres inn til eksisterende hytter, men at det må gjøres en vurdering i hvert enkelt tilfelle om belastningen på verneområdet blir mindre om det tillates vedhogst rundt hyttene enn at veden blir transportert inn til hyttene. Dersom det gis dispensasjon for hogst av ved til eksisterende hytter må det settes vilkår bl.a. om lokalisering og gjennomføring av hogsten, hogstmengde samt hvilke treslag som kan hogges, slik at verneverdiene i området ikke reduseres. Det forutsettes at hogst uansett ikke skal skje i registrerte kjerneområder for biologisk mangfold.

Utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder

Generelt er det slik at hvis det skulle oppstå behov i framtida som ikke er regulert i den enkelte forskrift, kan slike tiltak vurderes etter forskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse i § 8. KLD legger imidlertid til grunn at selv om nåværende grunneier ikke har sett behov for utsetting av saltstein/oppsetting av gjelder kan behovet endre seg i framtida, og det kan da være hensiktsmessig at dette er omtalt i forskriftene. Forutsetningen er at tiltakene kan gjennomføres uten å skade verneverdiene. Saltsteiner tiltrekker seg både husdyr og hjortevilt og kan lokalt føre til betydelig tråkkslitasje og gjødselpåvirkning omkring saltsteinene. Også gjerder kan føre til tråkkslitasje bl.a. langs gjerdene. I gjennomgang av enkeltområdene i denne vernesaken, etter innspill fra Landbruks- og matdepartementet, har KLD lagt til grunn følgende for å ivareta natur som er sårbar mhp. slitasje/tråkk som kan følge av utsetting av saltstein/oppsetting av gjerder:

- For områder som er vurdert som relativt robuste mht. slitasje/tråkk og samtidig av en viss størrelse er det tatt inn et punkt om utsetting av saltstein under § 4, og under § 7 et punkt om oppsetting av gjerder i forbindelse med beiting samt et punkt om nødvendig motorferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder.
- For enkelte områder som har innslag av sårbar natur mhp. slitasje/tråkk er punktet om utsetting av saltstein plassert under § 7, da man må kunne sikre bl.a. at plassering av saltstein ikke skjer i sårbare områder.
- For små områder som er sårbare mhp. slitasje/tråkk er de nevnte punkter ikke tatt inn. Her vil man også kunne plassere saltstein/gjerder utenfor områdene.
- Det er også lagt vekt på om beiting overhodet er aktuelt, eksempelvis i svært bratt terreng som bl.a. bekkekløfter.

7.3. Gjennomførte møter og mottatte innspill under KLDs saksbehandling

Klima- og miljødepartementet har i behandlingen av saken gjennomført flere møter om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka:

Møte 22.9.2014 med Norsk Friluftsliv, DNT Oslo og Omegn, Skiforeningen, Norges Skiforbund, Oslo idrettskrets og Norges Orienteringsforbund.

Møte 7.10. 2014 med Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, SABIMA, WWF, Lillomarkas Venner, Østmarkas Venner og NOF Oslo og Akershus.

Møter med Markarådet 21.10. 2014 og 10.12. 2014.

Møter med Norges Idrettsforbund 9.12. 2014 og 5.3.2015.

Mottatte innspill til departementet

I innspill av 21.8.2014 fra Nydalen skiklubb (NSK) kommenteres tilrådingen fra Fylkesmannen i vernesaken. Man gjentar og utdyper forhold som er tatt opp i høringen.

NSK er skuffet over tilrådingen og bekymret for konsekvensene for vår idrett slik vernet utformes, og mener tilrådingen fra Fylkesmannen innebærer et omfattende søke-, kontroll- og rapporteringsregime som en frivillig aktør ikke har ressurser til å følge opp. Det eneste punktet NSK kan se å ha blitt imøtekommet er at det er foreslått et generelt unntak for idrettsarrangement med færre enn 100 deltagere for Grytdalen og Blåfjell. Orienteringsklubbene som søker til disse områdene, NSK, Lillomarka o-lag og Asker skiklubb har alle store o-grupper og selv ordinære treningsaktiviteter vil bli søknadspliktige. Lokale og regionale konkurranser i Oslo-området har i størrelsesorden 300 til 1000 deltakere, og NSK alene arrangerer minst 8 slike konkurranser i året. Man frykter det foreslåtte regime vil føre til mange søknader, frister, oppfyllelse av vilkår og dokumentasjonskrav. Man kan ikke se at Fylkesmannen på noen måte faglig har begrunnet eller dokumentert at orientering er skadelig for miljøet, og er også skuffet fordi orienteringsidretten har tradisjon for å ta naturvern og forvaltning på alvor, og o-idretten har i over 30 år hatt et godt samarbeid med interesserte parter, som Naturvernforbundet, grunneiere, friluftsliv og myndigheter, nedfelt i en avtale om o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere.

Orientering er i sin natur arealkrevende, men medfører minimal belastning på naturen. NSK driver som landets største o-gruppe med bortimot 600 medlemmer sin aktivitet i et hjemmeterreng som i utgangspunktet er veldig begrenset mellom Lillomarka og Skjenningsåsen. På grunn av kjørebegrensninger i marka er vi i praksis i det daglige henvist til de mest bynære søndre områdene. De vernede områdene Skjenningsåsen, Godbekken og Grytdalen utgjør betydelige areal innenfor vårt hjemmeterreng og utformingen av reservatene vil effektivt sperre legging av kvalitetsmessig gode løyper på tvers i terrenget og slik ytterligere sterkt begrense, forringe og fortrenge vår aktivitet.

Dette mener man ikke er utredet av Fylkesmannen.

NSK opprettholder intensjonen fra høringsrunden og foreslår at orientering inkludert turorientering og andre tradisjonelle markaidretter gis unntak fra forbudet i verneforskriftene.

I innspill fra Norsk Friluftsliv, DNT Oslo og Omegn, Skiforeningen, Norges Skiforbund, Oslo idrettskrets og Norges Orienteringsforbund før og etter møtet 22.9.2014 framgår bl.a. at organisasjonenes hovedanliggende er å fremme aktivitet, samtidig som man også ønsker å verne natur slik at også våre etterkommere har tilgang på naturopplevelser og kan utøve idrett og friluftsliv. Man mener det er et påtrengende behov at forskrifter og lovverk som omfatter naturområder også skal bidra til å fremme bærekraftig aktivitet. Behov for aktivitetsbegrensninger må derfor være dokumenterbare. Man fastholder anmodningen om at verneforslagene for Oslomarka trekkes tilbake, og forberedes som vern etter markaloven. Hvis det ikke er mulig å gi tilfredsstillende erstatning til grunneiere, bør departementet oversende saken til Stortinget for evt. lovendring. Det er vedlagt konkrete forslag til endringer i verneforskriftene, hvor det bl.a. under § 4 er foreslått å åpne for bl.a. "Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsposter og gjennomføring av orienteringsløp" og "Mindre omlegging og justering av stier og løyper, eller etablering av nye, som ikke krever terrengmessige endringer."

I innspill fra Naturvernforbundet, SABIMA, WWF, Lillomarkas Venner, Østmarkas Venner og NOF Oslo og Akershus på møtet 7.10. 2014 mener man bl.a. at alle forslag til frivillig skogvern-områder som Miljødirektoratet har foreslått må vedtas i 2014, at miljømyndighetene må ha mulighet til å regulere alt som kan skade naturverdiene i naturreservater og at det samtidig er viktig at reguleringene ikke er strengere eller mer byråkratisk enn det som er nødvendig for å sikre naturverdiene. Ulike aktiviteter med samme påvirkning på natur behandles mest mulig likt. Det foreslås, med utgangspunkt i nasjonalparkbestemmelsene, og for å unngå unødig byråkrati at et forslag til forskrifter i skogvern-områder med differensierte brukerinteresser se slik ut:

”Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots og på ski, så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende, jf. aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven § 6. Slik virksomhet kan utdypes i forvaltningsplanen.” ”Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet skal reguleres nærmere i forvaltningsplanen.”

I brev av 13.11.2014 fra Oslo og Omland Friluftsråd vises til at man er en paraplyorganisasjon for natur- og friluftslivet i Oslo-området og har 42 natur- og friluftorganisasjoner, velforbund og idrettsorganisasjoner som medlemmer. I tillegg er 2 fylkeskommuner og 18 kommuner medlemmer i OOF. OOF har engasjert seg sterkt i saken og har avlevert høringsuttalelse og arrangert flere møter om saken. Man har lyttet grundig til sine medlemmer, inkludert de mest sentrale aktørene som Oslo idrettskrets, Skiforeningen, DNT Oslo og Omegn og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. Konklusjonen på dette har vært at vi ønsker et vern velkommen, og at vi ønsker forskrifter som tar vare på verneverdiene, men som ikke hindrer eller byråkratiserer aktivitet som har vært drevet i disse områdene. Man er kritiske til den sjonglering mellom lovverk som man mener har skjedd.

Det legges fram et innspill til forskriftsendringer som bl.a. innebærer at man i formålet tar inn at ”Innenfor dette formålet skal det også tas sikte på å bevare området slik at det kan fremme god helse og trivsel gjennom naturopplevelser, friluftsliv og idrett”, at man i § 3 tar ut forbudet mot idrettsarrangement og teltleirer, at det gis et generelt unntak i § 4 for alle idretter og for alle verneområdene forutsatt at aktivitetene ikke truer verneverdiene og forutsatt at arrangør i forkant av arrangementet er i dialog med Fylkesmannen om gjennomføringen (samrådsplikt), at det etableres en ubyråkratisk ordning basert på samråd og forvaltningsplan, samt at skillet mellom stort og lite idrettsarrangement droppes.

I brev av 16.1.2015 fra Oslo og Omland Friluftsråd og DNT-Oslo og Omegn mener man det er fullt mulig å verne enkelte områder etter naturmangfoldloven samtidig som aktiviteter som har vært drevet i Marka opprettholdes. Man mener det er viktig å sikre et vern som ivaretar et variert og mangfoldig skogbilde og som opprettholder områder med gammelskog som har naturopplevelsesverdier. Man mener det er viktig at det nå ikke går prestisje i saken. Det vises til tidligere innsendt forslag til endringer i verneforskriftene.

I brev av 16.1.2015 fra Oslo kommune v/Byråd Guri Melby vises det til at Oslo kommune har stilt seg positiv til vern etter naturmangfoldloven så lenge hensynet til idrett og friluftsliv blir ivaretatt og kommunen får økonomisk erstatning for tapet av skogverdier. Det presiseres at dette fortsatt er holdningen, og byråden håper verneprosessen ikke vil ta for lang tid.

Markarådet vedtok 11. 11. 2014 følgende uttalelse:

Markarådet mener prinsipielt at vern av friluftsområder i Marka skal skje etter § 11 i markaloven. Markarådet forutsetter at det for de gjenstående, foreslåtte friluftslivsområdene som kvalifiserer til vern, blir lagt til rette for frivillig vern og funnet en erstatningsløsning som bidrar til at områdene kan bli vernet.

Markarådet mener det er uhensiktsmessig å starte en verneprosess med en lov for deretter å anvende en annen lov med et annet formål.

Markarådet aksepterte likevel denne tilnærmingen underveis i prosessen.

Rådet må innrømme at det ikke overskuet de alvorlige negative konsekvenser dette kunne få med forskrifter som på en urimelig måte innskrenker friluftsliv – og idrettsaktiviteter som naturlig hører hjemme i Marka.

Markarådet viser til svar statsråden ga i møte med rådet 21.10.14 om at vern etter naturmangfoldloven har et handlingsrom og at Klima – og miljødepartementet ønsker å benytte naturmangfoldloven ved vern av de 8 foreslåtte områdene, og samtidig ta i bruk dette handlingsrommet. Statsråden mener det er mulig å ivareta brukerinteressene og samtidig ta vare på det biologiske mangfoldet ved vern etter naturmangfoldloven.

Markarådet forventer at KLD utnytter handlingsrommet og at de endelige forskriftene etableres med et minst mulig og effektivt byråkrati og ivaretar fullt ut hensynene til de friluftslivs- og idrettsaktiviteter som naturlig hører hjemme i Marka.

Markarådet ber om dialog med KLD vedrørende forskriftene før disse blir endelig fastsatt. Under disse forutsetninger aksepterer Markarådet at vern av de foreslåtte 8 områdene gjennomføres i inneværende år etter naturmangfoldloven. Markarådet forutsetter at dette ikke skaper presedens i det videre arbeidet.

I møtet med KLD 10.12.2014 presiserte Markarådet at man stiller seg bak innspillet fra Oslo og Omland Friluftsråd til endringer i verneforskriftene, med den presisering at samme formuleringer som foreslått for området Blåfjell bør brukes i alle forskriftene.

I brev 22.1.2015 fra Markarådet vises det bl.a. til Markarådets vedtak av 11.11.2014 hvor det gis aksept for at vern av de foreslåtte områdene gjennomføres i 2014 etter naturmangfoldloven, under visse forutsetninger.

Departementet har mottatt flere brev fra Norges idrettsforbund (NIF), bl.a. brev av 11.11.2014, 16.12.2014 og 9.3.2015. I førstevnte brev varsler NIF mulige rettslige skritt. Det framgår at NIF finner det urovekkende at markaloven er blitt erstattet av naturmangfoldloven som hjemmelsgrunnlag for foreslått vern av 8 områder i marka. Bytte av hjemmelsgrunnlag har etter NIFs oppfatning medført at Markas spesielle betydning for allmennheten ikke er gitt tilstrekkelig vekt. NIF kan ikke se at tiltakene er avveid mot andre viktige samfunnsinteresser slik myndighetene er pålagt etter naturmangfoldlovens § 14. NIF mener naturreservatene ikke kan opprettes slik forslagene til verneforskrifter nå foreligger fordi det ikke i tilstrekkelig grad synes å være foretatt en lovpålagt interesseavveining mellom verneinteressene og de særegne kvalitetene Marka representerer for landets tettest befolkede område.

I brev av 16.12.2014 vises det til at det på møtet med KLD 9.12.2014 var enighet om at NIF skulle komme tilbake til departementet med forslag til konkrete endringer i forskriftsteksten i tilrådingen til Miljødirektoratet. NIF har ikke funnet det mulig å finne egnede formuleringer som kan inntas i forskriftene for å kunne videreføre dagens friluftslivs- og idrettsaktivitet i Marka slik at disse samfunnsinteressene ivaretas. NIF mener det ikke er mulig å videreføre dagens aktiviteter uten krav til søknad, slik departementet ønsker, og samtidig båndlegge områdene som naturreservater. NIF forventer at departementet finner alternative løsninger for å gi skogeierne kompensasjon etter markaloven. NIF gjentar sitt varsel om mulige rettslige skritt, og at innsigelsene gjelder lovligheten av bytte av lovhjemmel i verneprosessen samt det man mener er manglende oppfyllelse av krav til forsvarlig saksbehandling.

I brev av 9.3.2015 viser NIF til møte 9.3.2015 med KLD, og mener at det benyttes feil lov for å sikre skogeierne økonomisk kompensasjon. NIF registrerer at KLD i møtet forsikret at forskriftene vil sikre idretts- og friluftslivsinteressene. NIF er fortsatt av den oppfatning at de begrensninger som legges på bruken i et naturreservat ikke er forenelig med en videreføring av dagens aktiviteter innen idrett og friluftsliv i områdene. Man er bekymret for at idrettens bruk av områdene blir underlagt et forskriftsregime. NIF er fornøyd med at departementet varslet at man vil kartlegge mulighetene for å hjemle en kompensasjonsordning i markaloven, men mener man nå burde stoppe opp og i stedet igangsatt et lovrevisjonsarbeid knyttet til en kompensasjonsordning gjennom markaloven.

7.4. Departementets generelle kommentarer til mottatte innspill

Når det gjelder de innspillene departementet har mottatt og de møtene som er avholdt, viser departementet til at mange av momentene er tatt opp i høringene, jf. omtale i kap. 8. Departementet har videre foretatt betydelige endringer i verneforskriftene fordi hensynet til idrett og friluftsliv i Osloområdet blir ansett for å være en tungtveiende interesse, jf. utformingen av verneforskriftene samt omtale i kap. 7.3. Departementet mener at verneforskriftene ivaretar hensynet til idrett og friluftsliv på en effektiv og ubyråkratisk måte, ved at pågående aktiviteter innen idrett og friluftsliv i all hovedsak kan videreføres som før og uten krav til søknad. Det er følgelig foretatt grundige

avveininger mellom områdenes verneverdier og andre viktige samfunnsinteresser, deriblant hensynet til idrett og friluftsliv, jf. naturmangfoldloven § 14. Departementet viser til at det allerede i tilrådingen fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, og deretter i tilrådingen fra Miljødirektoratet, var foretatt omfattende vurderinger av hensynet til idrett og friluftsliv i områdene i Oslomarka. I tillegg har departementet gjennomført omfattende prosesser inkludert en rekke møter som nevnt over, og foretatt grundige vurderinger bl.a. om hensyn til idrett og friluftsliv.

Departementet mener videre at verneplanprosessene har fulgt retningslinjene for vern etter naturvernloven og naturmangfoldloven som er nedfelt i rundskriv T-3/99, og oppfyller kravene i utredningsinstruksen. Når det gjelder saksbehandling og hjemmelsgrunnlag for verneforslaget vises det til at kartleggingen av områdene dokumenterte områdenes verdier både når det gjelder opplevelseskvaliteter jf. markalovens § 11 og naturmangfoldverdier jf. naturmangfoldlovens § 37. I oppstartmeldingen av april 2012 for verneplanarbeidet framgår i kap. 3 at Fylkesmannen valgte ut de 32 opprinnelige områdene som ble videre vurdert både med tanke på vern etter markaloven § 11 og mulig frivillig vern etter naturmangfoldloven § 37. I samme oppstartmelding ble det satt en konkret frist for private skogeiere for å melde inn tilbud om frivillig vern etter naturmangfoldloven § 37 for områder med viktige naturmangfoldverdier. Det viste seg å være betydelig interesse blant private skogeiere for å tilby skog for slikt frivillig vern, og det ble følgelig 21.2.2014 meldt oppstart av av verneplanarbeid etter naturmangfoldloven § 37 for 18 områder i Marka.

7.5. Klima- og miljødepartementets generelle kommentarer om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka.

Klima- og miljødepartementet viser til Miljødirektorats merknader i kap. 7 om idrettsarrangementer og andre større arrangementer samt utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker o.a.

Det vises også til detaljert omtale i kap. 8.1. inkludert vurderinger fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Miljødirektoratet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka.

Teksten nedenfor beskriver bakgrunnen for endringene som KLD har gjort i verneforskriftene for områdene i Oslomarka, og utdyper hva formuleringene i forskriftene innebærer.

Spesielt om verneforskriftene for områdene i Oslomarka

Oslomarka er et unikt område på landsbasis ut fra de store brukerinteressene for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Aktivitetsnivå er høyt for ulike former for idrett og friluftsliv som eksempel orientering, turorientering, ski og turgåing. Oslomarka brukes jevnlig av mer enn 1 million mennesker. Markaloven har som formål å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett, og skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.

Markaloven har i § 11 hjemmel for særskilt vern av friluftslivsområder. 8 områder i Marka (område nr- 1-8) som foreslås vernet i denne skogvernsaken inngikk opprinnelig i en prosess hvor områdene ble kartlagt både for opplevelsesverdier, jf. markalovens § 11 og naturverdier, jf. naturmangfoldloven § 37. Underveis i dette arbeidet ble det åpnet for en frivillig skogvernprosess for private skogeiere etter naturmangfoldloven § 37 for områder som kvalifiserer faglig for vern etter naturmangfoldloven. Bakgrunnen for dette var ønsker fra skogeiere og deres organisasjoner fordi de to lovene har ulike regler for erstatning ved vern.

Ut fra Oslomarkas omfattende bruk til friluftsliv, naturopplevelse og idrett, som også inngår i markalovens formål, er det nødvendig at det ved opprettelse av naturreservater i Oslomarka tas spesielle hensyn til disse interessene utover det som generelt er nødvendig i naturreservater i andre deler av landet. Klima- og miljødepartementet anbefaler derfor at forslaget til verneforskriftene for områdene i Oslomarka justeres slik at man sikrer at eksisterende aktivitet innen idrett og friluftsliv i all hovedsak kan videreføres som i dag, uten å måtte søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse.

Om disse endringene vil departementet bemerke følgende:

I verneforskriftens § 1 (formål) fremgår det for område nr. 1 Blåfjell naturreservat at *"Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en typisk barblandingsskog i regionen. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Området har innslag av gammel barskog, bekkeløfter og rasmark. Det er en målsetting å beholde naturverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem."*

I siste ledd er det, for alle områdene i Osломarka som inngår i denne vernesaken, tatt inn at *"Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til idretts- og friluftslivsformål."* Formuleringen har sammenheng med hvilken tilstand som skal videreføres i reservatet, og innebærer ikke at aktivitetene idrett og friluftsliv er selvstendige formål for vernet. Departementet viser til at tilstanden fortsatt vil påvirkes av at idrett og friluftsliv i stor grad kan gjennomføres som i dag. Forutsatt at verneverdiene som angitt i verneformålet ikke forringes, innebærer formuleringen videre at hensynet til idrett og friluftsliv skal vektlegges i skjønnsutøvelsen ved forvaltningen av verneforskriftene.

Med hensyn til verneforskriftens § 3 (vernebestemmelser) legges det til grunn at eventuelle arrangementer som forringer verneverdiene vil være omfattet av *"tiltak som kan endre naturmiljøet"* som omtalt i § 3 bokstav c), og dermed søknadspliktige.

I verneforskriftens § 4 (generelle unntak fra vernebestemmelsene) er det under formuleringen *"Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for"* nevnt flere aktiviteter, eksempelvis skirenn, som kan gjennomføres uten søknad. Utgangspunktet er at arrangementer som ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet kan gjennomføres uten søknad. Aktivitetene som er nevnt under § 4 er ikke en uttømmende opplisting av aktiviteter som kan skje uten søknad, men er ment å beskrive særlig aktuelle aktiviteter som skal klargjøre tolkingen av § 3. Det legges til grunn at treningsaktiviteter knyttet til de nevnte idretter også kan skje uten søknad. Også annen aktivitet kan være tillatt uten søknad. Det avgjørende for om en aktivitet kan skje uten søknad eller ikke, vil være om aktiviteten/tiltaket vil forringe verneverdiene angitt i verneformålet. Den som gjennomfører eller har ansvaret for den planlagte aktiviteten som ikke er eksplisitt regulert av forskriften, må selv vurdere om det er aktuelt med søknad. Den generelle aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven § 6 tilsier at den som er i tvil bør rådføre seg med forvaltningsmyndigheten.

Under § 4 i verneforskriftene er følgende tatt inn:

"-Begrenset utvidelse av eksisterende stier og skiløyper som ikke forringer verneverdiene som er angitt i verneformålet."

"- Terrensløp på eksisterende stier, eller utenfor sti dersom det ikke forringer verneverdiene som er angitt i verneformålet."

Dette er eksempler på aktiviteter/tiltak hvor det i noen tilfeller kan være en krevende faglig vurdering å avgjøre om tiltak/aktiviteter forringer verneverdiene eller ikke. I slike tilfeller er skadepotensialet heller ikke ubetydelig. Eksempelvis vil begrenset utvidelse av skiløyper som innebærer terrenginngrep eller hogst kunne forringe verneverdiene. Det samme gjelder for terrensløp utenfor eksisterende stier som medfører slitasje i sårbare eller fuktige naturtyper. Det er for disse tiltakene/aktivitetene spesielt viktig at tiltakshaver/arrangør rådfører seg med forvaltningsmyndigheten dersom det er usikkerhet om effektene, jf. naturmangfoldloven § 6. Det kan være hensiktsmessig at forvaltningsplanen klargjør grensen mellom på den ene side tiltak/aktiviteter som ikke forringer verneverdiene og på den annen side tiltak/aktiviteter som forringer verneverdiene.

Under § 4 er det åpnet for *"Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier og skiløyper i henhold til tilstand på vernetidspunktet"*. Slikt vedlikehold bør skje i samsvar med forvaltningsplan, hvor det også kan være nyttig å kartfeste eksisterende stier og skiløyper. Også andre aktiviteter nevnt i § 4 kan det være hensiktsmessig å behandle i forvaltningsplan.

For orienteringsløp og turorientering er det under § 4 vist til *"Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere"*. Flere høringsinstanser innen o-idretten har vist til denne avtalen og ønsker at den benyttes. Departementet mener bruk av avtalen kan være en god måte å få til en enkel saksbehandling, samtidig som verneverdier og sårbare natur ivaretas. Det forutsettes da at det gjennomføres årlig kontakt mellom o-idretten og fylkesmannens

miljøvern avdeling som bekrevet i punkt 2.2. i avtalen, samt at også øvrige relevante punkter i avtalen følges. Dersom forvaltningsmyndigheten for enkelte av verneområdene i framtiden delegeres til kommunenivå må også kommunen som forvaltningsmyndighet på en hensiktsmessig måte kobles på den årlige kontakten som er beskrevet i avtalens punkt 2.2. Dersom denne avtalen fra av 1989 i framtiden revideres kan ny versjon av avtalen legges til grunn i forvaltningen av de aktuelle verneområdene, forutsatt at revidert avtale etter Miljødirektoreatets vurdering i minst like stor grad vil ivareta verneverdiene som den opprinnelige avtalen av 1989.

Siden andre aktiviteter utover de som er listet opp under § 4 også vil kunne være i tråd med det generelle forbudet i § 3 første ledd, anses heller ikke opplistingen under § 4 som særbehandling av visse former for tiltak.

Departementet presiserer at for alle tiltak under § 4 i verneforskriftene gjelder begrensningen om at tiltaket ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet, jf. verneforskriftenes § 3 første ledd. Denne begrensningen nevnes vanligvis ikke under § 4, men er i disse forskriftene for noen tiltak/aktiviteter nevnt ved at formuleringen ”som ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet” inngår. Dette er gjort bl.a. som informasjon til tiltakshaver, og særlig for tiltak som er vurdert i noen tilfeller å kunne medføre forringelse av verneverdiene.

Under § 7 framgår at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til blant annet bruk av området til sykkelritt. I dette ligger at sykkelritt i utgangspunktet er ment å falle utenfor aktiviteter som kan gjennomføres uten søknad, men slike ritt kan likevel tillates etter en nærmere vurdering der det evt. settes vilkår som sikrer at rittet ikke vil forringe verneverdiene.

Øvrige aktiviteter/tiltak som ikke omfattes av § 4 eller § 7 må eventuelt vurderes etter en tolking av verneforskriftenes generelle forbud i § 3. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike tiltak etter dispensasjonsbestemmelser i § 8, som lyder: *”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.”*

Annet

Utover de endringene som er nevnt over i kap. 7 har KLD foretatt mindre justeringer av forskriftene, i hovedsak er av teknisk art.

KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratets vurderinger.

8. MERKNADER TIL DE ENKELTE OMRÅDENE

I kap. 8 er gjengitt sentrale opplysninger om saksbehandlingen for de enkelte områdene, inkludert de viktigste høringsinstansenes hovedsynspunkter samt hovedinnholdet i vurderinger og tilrådinger fra fylkesmannsembetene og Miljødirektoratet. For mer detaljert omtale av de samme forhold vises det til Miljødirektoratets og fylkesmannsembetenes tilrådinger.

Da områdene 1-8 har en felles historikk knyttet til verneplan for Oslomarka, er disse omtalt samlet i kap. 8.1. Område nr. 9 er verneforslag framkommet som ordinært forslag om frivillig skogvern og er ikke knyttet til verneplanen for Oslomarka.

Departementets vurderinger av generelle spørsmål, deriblant forholdet til idrett og friluftsliv, er omtalt i kap. 7.2.

8.1. Områder som inngår i verneplan for Oslomarka (områdene 1– 8):

Områdene 1-8 har en felles historikk knyttet til verneplan for Oslomarka.

Disse 8 verneforslagene har sitt utspring i en større verneplanprosess i Marka. Verneplanprosessen ble påbegynt våren 2011 av Fylkesmannen i Oslo og Akershus på oppdrag fra Miljøvern-departementet. Oppdraget gikk ut på å arbeide med vern etter markaloven § 11 av områder med særskilte kvaliteter for friluftslivet. Prosessen ble startet med en innspillsrunde der aktuelle organisasjoner, kommuner og andre kunne fremme forslag til verneområder. Totalt ble det spilt inn 174 områder for vern. Av disse ble 32 valgt ut for videre utredning og kartlegging. De utvalgte 32 områdene ble kartlagt av Sweco AS sommeren 2011. I kartleggingen ble både områdenes friluftsverdier og naturverdier kartlagt og dokumentert. Basert på resultatene i rapporten gikk Fylkesmannen videre med 28 av de 32 kartlagte områdene.

I brev av april 2012 skrev daværende miljøvernminister Solhjell følgende til Norges Skogeierforbund og Norskog: *"Kartlegginga syner at mange av områda skårar høgt både på naturverdier og på friluftsverdier. Enkelte område skårar likevel mykje høgare på friluftsverdier enn naturverdier - og for andre område er det motsett. Eg deler skogeigarane sitt ynskje om at verneprosessen skal skje gjennom prosessar der grunneigar og staten blir einige. Eg vil sørge for at vern av privat eigd skog i Marka som tilfredsstiller krava til vern etter naturmangfoldloven, så langt som mogleg vert gjennomført som "frivillig vern" etter naturmangfoldloven § 37. Eg legg til grunn at dette vil vere aktuelt for ein vesentleg del av dei kartlagde områda. For andre friluftsområde vil det vere aktuelt med vern etter markaloven § 11, og også for desse områda vil det verte lagt opp til omfattande dialog og medverknad i prosessen. Eg legg til grunn at vi utviklar slike samarbeidsprosessar som omtala over. Verneprosessar etter begge lovverk vil bli starta opp parallelt."*

I mai 2012 meldte Fylkesmannen i Oslo og Akershus oppstart av verneplanprosess etter markaloven § 11 for de 28 områdene. Det ble i oppstartmeldingen understreket at områder med betydelige naturverdier kunne vernes som naturreservat gjennom en frivillig vern prosess etter naturmangfoldloven § 37, dersom private grunneiere ønsket det.

Fra de berørte grunneiernes side var det ønskelig å jobbe videre med vern etter naturmangfoldloven. For flere av områdene ble det derfor startet verneplanprosess etter naturmangfoldloven § 37, med utgangspunkt i en frivillig vern prosess. På bakgrunn av dette meldte Fylkesmannen 21.2. 2014 oppstart av verneplanarbeid etter naturmangfoldloven § 37 for 18 av de 28 områdene. De åtte områdene som med dette tilrås vernet er blant disse 18. Alle 8 områdene oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av områdene som naturreservater.

Sammendrag av høringsuttalelser:

Først gis et sammendrag av høringsuttalelser med merknader av generell karakter. Videre et sammendrag av tilnærmet likelydende uttalelser til enkeltområder. Deretter oppsummering av generelle merknader til ulike tema og Fylkesmannens kommentarer og forslag til endringer. Deretter følger Miljødirektoratets kommentarer til generelle forhold med Miljødirektoratets tilråding. Deretter blir høringsuttalelser til det enkelte område oppsummert under omtalen av hvert enkelt område, med Fylkesmannens kommentarer og tilråding samt Miljødirektoratets kommentarer og tilråding til de enkelte områdene.

Klima- og miljødepartementets vurdering av idrettsarrangementer og andre større arrangementer samt utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker o.a. er gitt i kap. 7.

Sammendrag av generelle merknader til verneplanen for Osloområdet som helhet og merknader som omhandler flere av områdene

Det ble gitt en del høringsuttalelser med generelle kommentarer om verneplanen som helhet. Noen av høringspartene hadde også generelle kommentarer som omhandler flere av områdene. Her gis et sammendrag av disse.

Akershus Miljøpartiet De Grønne støtter de foreslåtte områdene, men antallet og arealet er for lite. Fylkesmannen henstilles til å gå videre med samtlige av de opprinnelige 28 foreslåtte områdene. Videre bes det generelt om at naturreservater opprettes som større sammenhengende områder. Akershus og Oslo Orienteringskrets (AOOK) mener det korrekte er å verne områdene etter markaloven. Orientering bringer alle aldersgrupper ut i Marka, gir god kunnskap om skogens verdier og skaper generelt gode holdninger til natur og miljøvern. Orienteringsklubbene har de

senere år laget nye orienteringskart og detaljerte turkart i områdene. Orienteringsforbundet har inngått "Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere" med en rekke aktører, herunder Miljødirektoratet, Landbruks- og matdepartementet og Norges Skogeierforbund. Avtalen følges opp gjennom o-idrettens regler, og innebærer tett samarbeid med myndigheter og organisasjoner. Dette gjør at idretten utøves på en slik måte at hensynet til sårbar natur, vilt og næringsinteresser ivaretas. O-idretten ivaretar § 3 i vernebestemmelsene om at dyrelivet ikke skal forstyrres unødig gjennom plassering av poster og tidspunkt for avvikling av løp. I svenske og finske undersøkelser har det i liten grad blitt påvist langvarige skader på naturen etter store orienteringsløp. Undersøkelsene peker på at alle typer natur er lite påvirket, og målbar slitasje er i nedgang månedene og årene etter arrangementet. § 3, nr. 4 setter et generelt forbud mot idrettsarrangementer, og hevder implisitt at o-løp er skadelig for naturmangfoldet i et bynært friluftsområde. Dette kan ikke faglig begrunnes. AOOK ber om følgende endringer i forskriftene:

§ 1. innledes med *"Formålet med naturreservatet er å verne et område med vesentlige opplevelsesverdier for friluftsliv, naturopplevelse og idrett"*. På den måten vil formålet være i tråd med markaloven.

§ 3, nr. 4 endres til: *"Bruk av naturreservatet til idrett som ikke er tradisjonelt markaidrett, terrengløp eller andre større arrangementer er forbudt"*.

§ 4. Generelle unntak. Nytt punkt: *"Friluftsliv, naturopplevelse og tradisjonell markaidrett"*.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser. Nytt punkt: *"Anleggelse av stier og løyper, og omlegging av eksisterende stier og løyper"*.

§ 10. Forvaltningsplan. Nytt punkt: *"Området skal forvaltes i tråd med markalovens formål"*.

At ildsjeler pålegges unødig byråkrati, samtidig som det offentlige ikke klarer å håndheve bestemmelser som allerede finnes, kan føre til at tilbudet til barn, unge og folkehelse reduseres, at det offentlige bruker tid på å følge opp detaljbestemmelser mens store problemstillinger ikke adresseres og at tilliten til vernebestemmelsene generelt minsker.

AOOK ber om at verneforslagene trekkes tilbake og i stedet fremmes som vern etter markalovens § 11 dersom kommentarene ikke innfris.

Nittedal Orientering (Nitto) er et idrettslag med over 100 medlemmer som arrangerer trening og konkurranser i orientering, samt turorientering. Nitto er positiv til at områdene vernes, men håper forvaltningsmyndigheten har forståelse for verdien av organisering og tilrettelegging for naturopplevelse gjennom orienteringsaktiviteter. Det ville vært bedre om områdene ble vernet etter markaloven § 11. Laget drives av noen få ildsjeler og det er tidkrevende å ha mange aktører å søke til. Derfor ber Nitto om at bestemmelsene endres slik at de kun må forholde seg til "Avtale om retningslinjer for orienteringsidrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere" og at deres aktivitet tillates (§ 3). Nitto har i tillegg konkrete kommentarer om orienteringsaktivitet i områdene Glitrelia, Prekestolen, Lillomarka, Snellingsrøysene og Rudskampen, se kapittel 5 under det respektive området.

IL Tyrving stiller seg positiv til vern av en del områder med behov for særskilt beskyttelse, men er negativ til vern som hemmer friluftsliv og idrett som ikke setter varige spor. Orientering er et eksempel på en aktivitet som bør tillates. Dette er en bruk av naturen som er skånsom og ikke setter langvarige spor. Vern er til for å sikre naturopplevelsesverdi for nåværende og kommende generasjoner, ikke for å hindre egnet bruk. IL Tyrving henviser videre til markalovens formål.

DNT Oslo og Omegn: Det er viktig å verne områder med spesielle kvaliteter, som gir mulighet for opplevelse av mer eller mindre urørt natur med stor verdi. Samtidig må det være mulig å benytte og oppleve områdene. Formålet med verneprosessen er å verne områder med spesiell verdi for friluftsliv. Ved for strengt vern i disse områdene oppnås det motsatte. Den tradisjonelle bruken, herunder turorientering og mindre arrangementer innen markaidrett må kunne videreføres. *"Merking, ryddig og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og ferdselsveier, samt mindre omlegging av stier"* må settes som et generelt unntak. Blåmerkede stier må tas inn på vernekartene. Videre vises det til at bestemmelsen om bruk av reservatet til teltleir, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer ikke er til hinder for vanlig ferdsel i grupper på 30-40 personer. Antallet bør kunne heves eller bestemmelsen fjernes. Som en mulighet kan forskriften åpne for regulering av ferdsel dersom det blir nødvendig med tanke bevaring av naturverdiene, fremfor at det settes strenge regler i utgangspunktet. Store terrengløp, sykkelritt og andre aktiviteter som gir stor slitasjeskade bør være underlagt søknad. Forskriftenes § 5, pkt. 2 tilsier at det er lov å benytte hest og kjerre på stier. Formuleringen må gjøres om. DNT Oslo og Omegn har i tillegg konkrete kommentarer som omhandler Lillomarka og Blåfjell, se kapittel 5 under det respektive området.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Akershus er glad for verneforslagene, og at dette begrunnes med vern av hensyn til friluftslivet, jfr. markaloven § 11. Det er formålstjenelig å ha funksjonelle stier som kan vedlikeholdes uten søknad. Belastningen på terrenget blir mindre med gode stier som kanaliserer ferdselen. Verneforskriften § 3, pkt. 4 vil virke hemmende på organisert friluftsliv, som ofte er på større grupper enn 30-40 personer. Det stilles spørsmål om hva som menes med teltleir, sett i lys av for eksempel mulighet for speidergrupper til å dra på overnattingstur i områdene. § 3, pkt. 4 bør omformuleres til: *”Aktiviteter som forventes å gi stor slitasje på terrenget, som teltleir, større idrettsarrangementer og andre større arrangementer er forbudt”*. Dette er mer dekkende enn en spesifisering av antallet mennesker på arrangementet.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) mener at sykling, riding og idrettsarrangement som kan medføre slitasje på verneverdiene ikke hører hjemme i verneområdene. Når det gjelder løyper og stier, støttes Fylkesmannen i at endring av trasé vil måtte kreve dispensasjon. Ordinært vedlikehold innenfor eksisterende traséer, bør kunne defineres i og utføres som en del av en forvaltningsplan. NOA er enig med Fylkesmannen om at det må sikres adgang til kontroll med arbeider som utføres i reservatene, enten det skjer gjennom tillatelser eller gjennom vedtak av forvaltningsplaner. NOA har i tillegg konkrete kommentarer som omhandler Lillomarka, Blåfjell, Snellingsrøysene og Rudskampen, se under de respektive områdene.

Norsk Organisasjon for Terrengsykling (NOTS) mener det er motstrid mellom det som lå til grunn for MD's mandat til FMOA og at naturmangfoldloven benyttes i stedet for markaloven.

Markalovens § 11 er i brukernes interesse, så vel som intensjonen for vern av områdene. Etter foreslåtte forskrifter og lovteksten i naturmangfoldloven kommer friluftslivet i annen rekke. Formålet med vern av områder som naturreservat står sterk i kontrast til formålet med markaloven. Vernebestemmelsene som fremmes gjør bruken og søknadsprosessene i Marka ytterligere komplisert. Det er få holdepunkter for å hevde at naturverdiene blir utsatt dersom områdene vernes etter markaloven § 11.

I forskriftene er det ikke lagt ved datert kartgrunnlag. Verken naturverdier eller komplett inntegning av objekter/stier fremgår av kartene.

Flere av bestemmelsene dekkes av retningslinjer for stier og løyper i Marka og friluftsløven. Det virker unødig å overstyre bestemmelser i markaloven og friluftsløven med tiltak som krever søknad om dispensasjon. Se forskrift for Gaupsteinsmarka. NOTS viser til bestemmelsen *”Utenom eksisterende veier/stier er bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning forbudt”* i § 5 i forskriftene for samtlige av områdene. Det antas at det her henvises til alle eksisterende stier i terrenget, og ikke kun de som fremgår av kartene. Dette er regulert av friluftsløven, og bestemmelsen burde kunne fjernes. NOTS har i tillegg konkrete kommentarer som omhandler Rudskampen, Glitrelia, Prekestolen og Ringiåsen, se kapittel 5 under det respektive området.

Østmarkas Venner: Utkastet til forskrifter er godt, inkludert måten verneformålet er formulert. Det er viktig at noen områder i Oslomarka har strengt vern, hvor bevaring av naturmangfoldet og naturopplevelsen står høyest. Den store langsiktige trusselen for bevaring av natur- og opplevelsverdier i områdene er slitasje. Det blir derfor avgjørende at verneområdene skjermes mot dette. Disse utvalgte områdene med særegne naturkvaliteter må få en felles og entydig forvaltning, med streng forvaltningspraksis av hensyn til verneverdiene. I forvaltningen av verneområdene bør det tas hensyn til at sårbarheten for slitasje kan være særlig stor i visse reservater, eller i deler av disse.

Lunner kommune ser positivt på at verneprosessen skjer med hjemmel i naturmangfoldloven, og som frivillig-vern-prosess. Avgrensning av arealene har etter kommunens erfaring blitt avklart gjennom en slik prosess. Forslag til verneforskrift ser ut til å ivareta både allmennhetens interesser og naturverdiene.

Naturvernforbundet i Asker er fornøyd med vernet av de åtte områdene, men er i tvil om de nye reservatene er nok til å bevare truede naturtyper på lengre sikt. Håper at det jobbes videre for vern av ytterligere områder med stor naturverdi, slik at ikke verneverdige naturtyper blir hugget. Positive til at stier og løyper holdes på dagens nivå, men at man må være restriktiv til utfylling, drenering, klopper og andre tiltak som kan endre verneformålet. Verneområdene bør få en forvaltningsplan. Naturvernforbundet i Asker har i tillegg konkrete kommentarer som omhandler Blåfjell, se under det respektive området.

Oslo og Omland Friluftråd er positive til nye verneområder og ser behovet for å verne viktige områder mot skogsdrift, men at friluftsliv- og idrettsaktiviteter i verneområdene bør opprettholdes. Vernemyndighetene bør satse på dialog med aktørene slik at vi får et bærekraftig sti- og løypenett som ivaretar verneverdiene. Formål og kriterier for vern etter markaloven og naturmangfoldloven

er forskjellige. Det ville være mest korrekt å følge markaloven. Markalovens hovedformål må legges til grunn i verneforskriftene.

Det må ikke legges restriksjoner på aktiviteter som ikke påvirker verneverdiene. Orientering, terrengløp, turrenn på ski og terrengtritt er ikke dokumentert i særlig grad i høringsdokumentene. Disse aktivitetene bør vektlegges. Kun der verneverdiene er truet bør det være restriksjoner på bruken. Bestemmelsene i § 7 er unødvendige og betyr lite for å ta vare på naturverdiene. Høringsdokumentet drøfter ikke hvordan merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier og ferdselsveier skal kunne påvirke verneverdiene. Bestemmelsene bør tas ut slik at omfattende dispensasjonssøknader unngås, se forskrift for Gaupesteinsmarka. Bestemmelsene bør åpne for forsiktig forbedring av sti- og løypenettet. OOF mener ”Retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka” bør kunne gjelde i verneområdene.

OOF kan ikke støtte det generelle forbudet mot orienteringsløp i verneforskriften § 3. Imidlertid kan søknadsplikt for større konkurranser og for poster som skal henge ute i verneområdene over lengre tid støttes. Turrenn, terrengløp og terrengtritt vil stort sett gå på eksisterende løyper, stier og veier. Dermed vil de sjelden komme i kontakt med verneverdiene i gammelskogen, men det avhenger av størrelsen på arrangementet og årstiden. Høringsdokumentet gir i liten grad svar på disse problemstillingene.

OOF har følgende forslag til endringer av verneforskriftene (forslag uthevet):

§ 1. *Formålet med vernet er også å bevare området som et viktig friluftsområde der naturopplevelse, friluftsliv og idrett skal kunne utøves av rammen av bærekraftig bruk, slik at naturverdien som er beskrevet over ikke trues.*

§ 3. Punkt 4 fjernes.

§ 4. Nytt punkt: Vernebestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for: ”Aktiviteter knyttet til friluftsliv, idrett og naturopplevelse, så lenge de utføres på en bærekraftig måte og slik at verneverdiene ikke skades eller trues.”

§ 4. Nye punkter flyttet fra § 7: Vernebestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for: *Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier. Motorferdsel ved oppkjøring av eksisterende skiløyper i henhold til standard på vernetidspunktet.*

§ x. Tillatelser. Ny paragraf mellom § 6 og § 7: *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til større idrettsarrangement og kjentmannsposter/turorienteringsposter som skal henge ute mer enn et år, forutsatt at verneverdier ikke skades eller trues.*

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser. Nytt punkt: *Anleggelse av nye stier og løyper, og til omleggelse av eksisterende stier og løyper.*

Friluftsrådenes Landsforbund (FL): Det foreslås vern av områdene som naturreservat etter naturmangfoldloven, mens utgangspunktet var vern etter markalovens § 11. Dette medfører et verneregime med et annet formål og vesentlig strengere restriksjonsnivå på bl.a. friluftslivsaktivitet. Endringen begrunnes bl.a. med ønske fra grunneiere om økonomisk erstatning. FL mener dette er faglig uholdbart og aksepterer ikke sjonglering mellom lovverk og vernegrunnlag, med de betydelige konsekvenser det har for friluftsjansene. Verneforslaget må primært trekkes, og nytt forslag fremmes etter markalovens § 11. Sekundært kan FL støtte vern etter naturmangfoldloven dersom det faglige grunnlaget for dette dokumenteres, og at det legges opp til å ivareta naturopplevelser, friluftsliv og idrett i samsvar med markalovens formål. FL kan ikke se at det er faglig grunnlag for de generelle forbudene mot enkel tilrettelegging for friluftsliv og aktivitet. FL viser for øvrig til høringsuttalelse fra OOF.

Skiforeningen: Verneforskriftene må tilpasses det etablerte løypenettet som forutsetningsvis skal opprettholdes i verneområdene. Hvis enkelte løypestrækninger omfattes av reservater, der løypearbeid er søknadspliktig, får det konsekvenser for tilknyttede løyper. Det må legges til rette for å opprettholde etablert løyper i verneforskriften. Viser til at det i Marifjell naturreservat er gitt generelt unntak for vedlikehold og merking av eksisterende stier og løyper. I Gaupesteinmarka naturreservat er det gitt unntak for rydding, merking og vedlikehold av eksisterende stier, løyper, klopper, bruer og gamle ferdselsveier, oppsetting av skilt og lignende, i samsvar med forvaltningsplan. Det er også fastsatt i forskriften at fredningsbestemmelsen ikke er til hinder for preparering av skiløyper langs traséer inntegnet på vernekartet etter standard godkjent i forvaltningsplan. Verneforskriftene i de nye områdene må utformes på samme måte. I tillegg bør det fremgå at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan godkjenne omlegging av løyper.

Verneforskriften bør utformes slik at utplassering av kjentmannsposter og lignende tillates. Skiforeningen har i tillegg konkrete kommentarer som omhandler Snellingsrøysene og Blåfjell, se under de respektive områdene.

En enkeltperson støtter høringsforslaget og synes det er positivt at verdifulle områder sikres. Resterende del av områdene i høringsfasen må sendes på høring når grunneierforhandlingene er klare. Rein Midteng har i tillegg konkrete kommentarer som omhandler Snellingsrøysene og Rudskampen, se under de respektive områdene.

Norges Skiforbund (NSF) mener at områdenes plassering sentralt i en presset hovedstadsregion utpeker seg som ekstraordinært verdifulle rekreasjons- og friluftslivsområder, og at en ut fra et folkehelseperspektiv bør tillegge dette hensynet betydelig vekt. Forbundet viser til naturmangfoldlovens formål, samt § 14 og forarbeidene til denne, som handler om plikten til å avveie tiltak opp mot viktige samfunnsinteresser. Videre mener de verneforslaget har en for snever bruk av begrepet friluftsliv, hvor forbundets idrett kun i begrenset grad omfattes, og at denne definisjonen er i strid med andre lovers definisjon av begrepet. Følgelig mener forbundet at Fylkesmannen ikke i tilstrekkelig grad har vurdert vernet opp mot de interesser skiidretten representerer, og at en da heller ikke har ivaretatt naturmangfoldlovens krav til forsvarlig saksbehandling. Naturreservatene kan derfor ikke lovlig opprettes slik forslag til forskrift foreligger.

Vernet vil være til hinder for organisasjonens aktiviteter, som berører mange i deres nærmiljø. Forbundet viser til at et krav om dispensasjonssøknader vil kunne føre til redusert aktivitet i et forbund tuftet på frivillighet. De mener det ikke er tilstrekkelig utredet hva som er problematisk med idrettsarrangement ut fra vernehensyn. Verdifull frivillig innsats må ikke vanskeliggjøres ved dispensasjonssøknader, og det pekes spesielt på løypekjøring. Konsekvensen, mener de, vil bli redusert skiløypetilbud innenfor marka. Det anbefales at forskriftene som et minimum ikke binder løypepreparering opp mot standarden på vernetidspunktet. Forbundet er også svært kritisk til at det innføres forbud mot etablering av nye skiløyper, da gode skiløyper er et av de viktigste tiltakene for å få folk ut på ski. Forbundet viser til at områdene anses som særlig verdifulle fra et naturmangfoldperspektiv, på tross av at de har vært mye brukt over lang tid, og forbundet stiller dermed spørsmål ved om det kan bety at idrettens bruk av områdene er forenlig med de særegne naturverdiene som finnes.

Akershus fylkeskommune: Ettersom markaloven ikke gir et varig vern mot tekniske inngrep, er det naturlig at naturmangfoldloven benyttes for å bevare et utvalg av varierte naturtyper. Samtidig påpekes formålet og hensikten med det opprinnelige vernet - markaloven - som gir store deler av Østlandets befolkning en mulighet til å være aktive i store naturområder i nærmiljøet. Det er viktig at dagens bruk og tilrettelegging som ikke virker negativt på verneverdiene kan videreføres. Dette innebærer både tradisjonelt friluftsliv og idrett. Med mindre arrangementer har negativ konsekvens for verneverdiene, må disse kunne videreføres uten unødige søknadsrunder i forkant. Det samme gjelder kommuner og organisasjoner som vedlikeholder og sti-, løype- og hyttenettet i Marka. Disse bør kunne fortsette sitt virkeområde, så lenge det ikke er snakk om utvidelser av det eksisterende. Verneforslagene gir dispensasjonsfri hjemmel til motorisert ferdsel i forbindelse med jakt og ikke vedlikehold av sti- og løypenettet. Disse bestemmelsene må endres, sett i lys av områdenes beliggenhet i landet og verdi for friluftslivet og idretten.

Hafslund Nett AS har ikke elanlegg i foreslåtte verneområder. Statnett har elektriske anlegg med kraftlinje som berører bl.a. områdene Blåfjell og Snellingsrøysa. Det er viktig å sikre at det kan utføres nødvendig drift, vedlikehold og fornyelse av anleggene.

Norges vassdrags – og energidirektorat (NVE) kan ikke se at vern i samsvar med verneforslagene vil ha konsekvenser for vassdrag eller kjente energiresurser. Energi 1 Follo Røyken AS (Blåfjell) og Hadeland Energinett (Snellingsrøya) kan også være berørte områdekonsesjonærer/netteiere. Disse står ikke på lista over høringsinstanser.

Sammendrag av tilnærmet likelydende merknader til enkeltområder

Flere av uttalelsene med merknader til enkeltområder er tilnærmet likelydende og sammenfaller i stor grad med de generelle merknadene til verneplanen som helhet. Selv om merknadene gjelder enkeltområder, gjengis de derfor her. Sammendragene er systematisert etter hvilket område uttalelsen omhandler.

Lillomarka

Oslo Skikrets har sterke motforestillinger mot de begrensninger som pålegges skiidretten i området. Skiidretten har foregått i området siden 1800-tallet, og benyttes mye av skiutøvere i dag. Da området anses verneverdig, antas det at skiidretten ikke har forringet skogens opplevelsverdi. Det er derfor et paradoks at verneforslaget legger restriksjoner på denne idretten. Det er en stor urimelighet at skiklubber som sogner til området nå i praksis ikke kan arrangere renn i løyper som

hittil har vært tilgjengelige. Selv om § 7 åpner for dispensasjon, virker dispensasjonskravet så hemmende at den lille mulighet til tillatelse ikke er reell. Skiklubbene er foreldredrevet med liten tid til administrativt arbeid. Skikretsen har erfaring med at løyper som går gjennom naturreservater får dårligere vedlikehold og standard. Skiløypene blir derav mindre tilgjengelige. Oslo Skikrets foreslår primært at Fylkesmannen frafaller verneforslaget. Sekundært foreslås ”idrettsarrangementer” tatt ut av § 3, pkt. 4 og ”opprettholdelse og utvikling av eksisterende skiløyper” tilføyes som et punkt under § 4. Atter sekundært at vernebestemmelsenes § 3, pkt. 4 ”Idrettsarrangementer” tas ut.

Nydalens Skiklubb mener forskriften vil hemme, fortrenge og legge hindringer for organisert friluftsliv og idrett i et sentralt beliggende og mye brukt område, og dermed er i strid med markaloven. Lillomarka vil deles i en østre og en vestre del, med sterkt reduserte muligheter for kryssing. Det innebærer stor begrensning for tilrettelegging for økt friluftsopplevelse eller idrettsutfoldelse i nærmiljøet. Nydalen Skiklubb er landets største orienteringsgruppe, og har lagt ned store ressurser i å tegne orienteringskart i Lillomarka. Klubben arrangerer ukentlig flere treninger og noen ganger konkurranser i området. I tillegg arrangeres turorienteringstilbud. Nydalens Skiklubb foreslår at § 4 i forskriften, *Generelle unntak fra vernebestemmelsene*, utvides med et nytt punkt 12) *Orienteringsposter i forbindelse med orienteringsløp, orienteringstreninger og turorientering*. Gjennom mer enn hundre år har det vært arrangert orienteringsløp, og ingen vitenskapelige undersøkelser viser at orientering medfører varig skade for miljøet og det biologiske mangfoldet. Det er ikke faglig grunnlag for å forby all organisert ferdsel. Dersom den foreslåtte forskriften består uendret, vil det medføre en rekke søknader og mer byråkrati.

Oslo Idrettskrets: Det er alvorlig at det forsøkes å legge hindringer for etablerte og velfungerende aktiviteter/idretter i området. Utgangspunktet for verneprosessen var å verne områder med særskilt verdi for friluftslivet etter markaloven § 11. Fokuset i verneforslaget er nå naturverdier. Idrettskretsen er uforstående til at idretten er en trussel mot verneverdiene, og kan heller ikke se at det foreligger dokumentasjon som tilsier dette. Vernebestemmelsene vil legge hinder for ordinært bruk, og dermed bidra negativt til befolkningens tilgang til opplevelser i Marka. Forslaget er i strid med formålet i markaloven. Oslo Idrettskrets mener forslaget er basert på sviktende grunnlag, og at bestemmelsene vil ha u hensiktsmessig negative konsekvenser for bruken av Marka. Det anbefales at forslaget skrinlegges.

Kjelsås IL Orienteringsgruppa: Det står ikke noe i beskrivelsen av området som tilsier at naturen i Lillomarka er truet av bruken i dag. Bruken av området vil måtte endres som følge av vernet, noe som medfører at biotopen endres på sikt. Begrensinger i bruk vil føre til store problemer for befolkningens tilgang på friluftsliv. Minner om markalovens formål og mener loven allerede sikrer nødvendig bevaring av Lillomarka. Turorientering med mange deltakere vil være i strid med vernet. Dermed ekskluderes området fra et populært friluftsliv, noe som ikke er i overensstemmelse med intensjonene i markaloven. Søknader om dispensasjon for tiltak som for eksempel fjerning av vegetasjon vil medføre mer byråkrati. Området vil gro igjen og trær vil falle over stier og sperre skiløyper, siden vegetasjon ikke skal fjernes. Dette medfører større belastning og slitasjeskader på områder i nærheten som ikke omfattes av vernet. Preparering av løyper med stor maskin lar seg heller ikke forene med vernet. Kjelsås IL O-gruppa vil sterkt fraråde vern av Lillomarka.

Kjelsås IL Langrenn stiller spørsmål om hvorfor Fylkesmannen verner Lillomarka når skogen fortsatt er intakt etter all aktiviteten som har funnet sted der. Mener markaloven har strengt nok regelverk og er sterkt imot vernet siden det blir et tilbakeslag for idretten. Forstår ikke at Fylkesmannen foreslår vernet i strid med markalovens formål, som er tilrettelegging for naturopplevelse, friluftsliv og idrett. Vernet vil vanskeliggjøre friluftsliv og idrett, siden aktiviteter som skiløping i preparerte løyper, turrenn og orientering ikke lenger skal være tillatt. Det er heller ikke tungtveiende biologiske grunner til å verne et såpass stort område. Kjelsås IL ber Fylkesmannen frafalle verneforslaget. Subsidiært må bestemmelsene tillate vedlikehold av stier og løyper, samt preparering og omlegging. I tillegg må det være tillatt å avholde idrettsarrangementer uten å måtte søke. Det vil bli utfordrende å skrive søknader for de frivillige som står bak arrangementene, i tillegg til usikkerheten i forhold til gjennomføring når man ikke vet om søknaden innvilges.

Kjelsås IL: Vernebestemmelsene setter forbud mot preparering av skiløyper, rydding, istandsetting og vedlikehold av skiløyper og stier, idrettsarrangementer m.m. Kjelsås IL organiserer mer enn 3500 medlemmer, og Lillomarka brukes særskilt av langrenns- og orienteringsgruppen, men også til turrenn, orienteringsløp, orienteringsposter. Hovedlaget stiller seg 100 % bak uttalelsene fra langrennsgruppen og orienteringsgruppen. Fylkesmannens forslag er i strid med markalovens formål, og vil vanskeliggjøre idrett og friluftsliv. Fylkesmannen bes frafalle verneforslaget.

Lillomarka Skiklubb er betenkte til vern av Lillomarka, dersom dette legger sterke restriksjoner på bruk av området til skikonkurranser/skiarrangement. Skiklubben kan i fremtiden tenke seg å bruke deler av det aktuelle området til skogsløp og mosjonsløp på sommeren, og reagerer på at dette kan bli forbudt. Det kan bli en stor utfordring at verneforslaget er lagt i nærheten av tettbebyggelsen med rikt idrettsliv i randsonen og innover i Marka. Det er uheldig at verneforslaget utelukker idrettsarrangementer og konkurranser. Markaloven er klar på at idrett hører naturlig hjemme i Marka, på linje med friluftsliv og naturinteresser. Ønsker to nye punkter i § 4. Generelle unntak: Løypetraséer på vinterstid og løypetraséer på sommerstid.

Blåfjell

Asker skiklubb er positiv til differensiert vern av ulike områder i Osloomarka, men finner bestemmelsene om forbud mot idrettsarrangementer og uklare holdninger til turorientering unødvendig med tanke på vernets formål og markalovens formålsparagraf. Bevaring av bynært friluftslivsområde og folkehelseaspektet er en viktig bakgrunn for markaloven. Turorientering, organisert trening og orienteringsløp er en del av denne helheten. Skiklubben har brukt betydelig økonomiske midler på orienteringskart over Blåfjell-Dikemark-området. Området benyttes til konkurranser, trening og turorientering. Undersøkelser i Norge og Sverige underbygger at orienteringsløp kun har midlertidige effekter på vegetasjon. O-idretten ivaretar § 3 i vernebestemmelsene om at dyrelivet ikke skal forstyrres unødige ved plassering av poster og tidspunkt for avvikling av løp med tanke på viltets yngletid. Det er uklart hva som er ”unødig forstyrrelse”. § 3, pkt. 4 setter forbud mot idrettsarrangementer, og hevder implisitt at o-løp er skadelig for naturmangfoldet i et friluftsområde. Dette kan ikke faglig begrunnes. Orienteringsløp, med unntak av evt. mål og større startplasser, må være tillatt innenfor reservatet. Bestemmelsen må endres til at ”turorientering og orienteringsløp er tillatt”.

Gardlaushøgda

Fossum Idrettsforening er positiv til differensiert vern av ulike områder av Osloomarka, men finner bestemmelsene om forbud mot idrettsarrangementer og uklare holdninger til turorientering unødvendig med tanke på vernets formål og markalovens formålsparagraf. Bevaring av bynært friluftslivsområde og folkehelseaspektet er en viktig bakgrunn for markaloven. Turorientering, organisert trening og orienteringsløp er en del av denne helheten. Fossum har brukt over 100 000 kr. for å lage kart over Steinshøgda. Gardlaushøgda er det mest spennende og brukbare området grunnet lite skogdrift. I 2012 arrangerte Fossum et stort løp på Gardlaushøgda. Kort tid etter løpet var det ikke mulig å se spor. Undersøkelser i Norge og Sverige underbygger at o-løp kun har midlertidig effekt på vegetasjonen. O-idretten ivaretar § 3 om dyrelivet ikke skal forstyrres unødige ved plassering av poster og tidspunkt for avvikling av løp med tanke på viltets yngletid. Det er uklart hva som menes med ”unødig forstyrrelse”. § 3,b setter forbud mot idrettsarrangementer, og hevder implisitt at o-løp eller skirenn er skadelig for naturmangfoldet i et bynært friluftsområde. Dette kan ikke faglig begrunnes. Bestemmelsen må endres til at ”turorientering, orienteringsløp og skirenn i egnede løyper er tillatt”. Subsidiert kan bestemmelsen være at dette skal avklares med rette myndighet.

Fylkesmannens kommentarer og eventuelle forslag til endringer for områdene i verneplan for Osloomarka:

Formålet med og bakgrunnen for vernet

Hovedtrekk i høringsuttalelsene

Flere av høringsuttalelsene omhandler formålet med vernet, bakgrunnen for verneplanprosessen og forholdet til markaloven. I denne sammenheng viser flere av høringspartene til at utgangspunktet for verneprosessen var å verne områder med særskilt verdi for friluftslivet etter markaloven § 11. Flere av høringspartene mener overgangen til naturmangfoldloven med tilhørende foreslåtte vernebestemmelser fører til at den tradisjonelle bruken av områdene fortreges og vanskeliggjøres. Verneforslagene er således i strid med markalovens formål og bakgrunnen for verneprosessen. Det påpekes i uttalelsene at det korrekte er å verne områdene etter markaloven eller at markalovens hovedformål legges til grunn i verneforskriftene. Dette gjennom at det legges opp til å ivareta naturopplevelser, friluftsliv og idrett i samsvar med markalovens formål, og flere aktører ønsker ”naturopplevelse, friluftsliv og idrett” tatt inn i verneformålet. Videre er det en rekke av

høringspartene som anmoder Fylkesmannen om å frafalle verneforslagene. Det er imidlertid også flere som støtter forslaget om vern av de åtte områdene, med tilhørende formål.

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen viser til at verneforslagene har sitt utspring i et oppdrag fra Miljøverndepartementet i 2010 om å komme med forslag til nye verneområder. Som det påpekes i høringsuttalelsene, var utgangspunktet for oppdraget å arbeide med vern etter markaloven § 11 av områder med særskilte kvaliteter for friluftslivet. I 2012 skrev imidlertid tidligere miljøvernminister, Bård Vegar Solhjell, til Norskog og Norges Skogeierforbund at vern av områdene på privat grunn så langt som mulig skulle gjennomføres som frivillig vern etter naturmangfoldloven § 37. De åtte områdene som tilrådes vernet som naturreservat, vurderes ut fra sine naturverdier å oppfylle kravene i naturmangfoldloven § 37, se for øvrig beskrivelsen av de enkelte områdene. Fylkesmannen mener å ha utarbeidet verneforslag i henhold til oppdraget, og finner ikke grunn til å frafalle disse. Det vises videre til at den nye Regjeringen har programfestet å ”styrke arbeidet med frivillig vern”. Flere høringsparter vurderer verneforslagene til å være i strid med markaloven, og ber om at lovens hovedformål legges til grunn i verneforskriftene. Dette blant annet gjennom at ”*naturopplevelse, friluftsliv og idrett*” tas inn i verneformålet. Som Fylkesmannen viser til tidligere i tilrådommen, må verneformålet knyttes til kriteriene for opprettelse av naturreservat etter naturmangfoldloven § 37. Disse kriteriene gir ikke rom for å verne områdene av det hovedformål å bevare særskilte verdier for naturopplevelse, friluftsliv og idrett. Videre viser Fylkesmannen til at idrett heller ikke var et formål med vern etter markalovens § 11, på samme måte som friluftsliv i enkelte tilfeller vil måtte vike for idretten ved etablering av nye idrettsanlegg i Marka.

Naturreservat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven. Slikt vern av områdene vil medføre at ingen kan foreta noe som kan forringe verneverdiene. Målet er imidlertid ikke å hindre den tradisjonelle bruken av områdene. I den grad det er tiltak eller bruk som har, eller i fremtiden kan ha, negativ effekt på verneverdiene, mener Fylkesmannen likevel at dette bør forbys eller reguleres. De åtte områdene vurderes i dag verneverdige, til tross for at flere av disse er mye brukt til diverse aktiviteter og tilrettelegginger. Fylkesmannen ser at restriksjonsnivået i høringsforslaget var lagt for høyt på enkelte områder, og at forskriftene på noen punkter bør endres.

Verneforskriftene som tilrådes er søkt tilpasset til dagens situasjon og bruk, så langt dette er forenelig med verneformålet og bevaring av verneverdiene. Ved tilpassing av restriksjonsnivå har det vært nødvendig å ta hensyn til at potensiell økt aktivitet, tilrettelegging og belastning i fremtiden ikke skal kunne medføre fare for forringelse av verdiene som vernes. De konkrete endringene som er foretatt omtales i de neste delkapitlene.

I høringsforslaget ble det i formålsparagrafen for noen av områdene opplyst om at det respektive området ligger i et lokalt eller regionalt friluftslivsområde. Fylkesmannen ser at forskriftene i høringsforslaget dermed ikke var konsekvent med tanke på at alle områdene utgjør en del av Marka, som et større sammenhengende regionalt friluftslivsområde. Fylkesmannen mener tilrådommen fremhever områdenes beliggenhet i et større regionalt viktig friluftslivsområde, og hensynet til friluftinteressene er søkt ivaretatt gjennom bestemmelsene i forskriftene.

Fylkesmannen ser i etterkant av høringen at det er unaturlig å spesifisere områdets beliggenhet i et friluftslivsområde i forskriftenes formålsparagraf. Dette anbefales derfor tatt ut av formålet.

Videre vurderer Fylkesmannen forskriftene i høringsforslaget til i for liten grad å vektlegge områdenes verdi som økosystem, der også dyrelivet har en sentral plass. Det tilrådes derfor å tilføye følgende i formålsparagrafen, § 1, for alle områdene: ”*Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser.*”

Stier, løyper og gamle ferdselsveier

Hovedtrekk i høringsuttalelsene

En rekke høringsparter peker på at merking, rydding og vedlikehold av stier og løyper må kunne videreføres, uten krav om søknad. Dersom denne type tiltak skal være søknadspliktig vil søknadsprosessene i Marka bli ytterligere komplisert, og resultatet kan bli mindre funksjonelle stier og løyper. Vedlikeholdte stier og løyper er viktig for ivaretagelse av interesser innen friluftsliv, naturopplevelse og idrett i områdene. Dessuten vil belastningen på terrenget for øvrig bli mindre med gode stier som kanaliserer ferdselen. I flere av høringsuttalelsene påpekes også at anleggelse av nye stier og løyper, samt omlegging og utbedring av eksisterende stier og løyper må settes som et generelt unntak fra vernebestemmelsene.

Fylkesmannens kommentarer

Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier og løyper

I henhold til forskriftene i høringsforslaget kan forvaltningsmyndigheten etter søknad gi dispensasjon til ”merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier”, jfr. forskriftenes § 7. Fylkesmannen ser at denne søknadsplikten vil kunne gi uheldige konsekvenser for bruken av områdene, dersom dette medfører mindre vedlikehold av mye brukte stier og løyper. Samtidig vurderer Fylkesmannen at et generelt unntak for merking, rydding og vedlikehold av et begrenset antall stier og løyper ikke medfører fare for forringelse av verneverdiene. Fylkesmannen tilrår å avgrense unntaket til eksisterende merkede stier og løyper. Det at stier og løyper er merket vurderes å gjenspeile brukerhyppigheten og viktigheten av disse for et større antall brukere. Som noen av høringspartene påpeker, kan kanaliseringen av ferdsel også være positivt for bevaring av verneverdiene sett fra et helhetsperspektiv. Verneforskriftene tilrådes derfor endret ved at det settes et nytt generelt unntak i § 4 for:

”Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende blåmerkede stier og rødmerkede løyper vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet”.

Det tilrådes at verneforskriftene tilpasses dagens situasjon i områdene, slik at de gjenspeiler faktiske forhold. Dette innebærer at det eksempelvis tilrådes et generelt unntak for *merking, rydding og vedlikehold av eksisterende rødmerkede løyper* kun i forskriftene for de områdene der det i dag er etablert rødmerkede skiløyper.

I flere av områdene er det også et stort antall umerkede stier. Bredden på disse varierer i stor grad, og flere har karakter av å være ”tråkk”. I fremtiden vil brukerintensiteten og belastningen på områdene kunne øke, med medfølgende dannelse av nye stier og ”tråkk”. Dersom det åpnes for rydding, vedlikehold og merking av alle traséer som kan anses som eksisterende sti, vil dette kunne komme i konflikt med verneverdiene som søkes bevart. Fylkesmannen vurderer det derfor som hensiktsmessig at forvaltningsmyndigheten har en viss kontroll for blant annet å kunne vurdere den samlede belastningen i områdene. Det tilrådes derfor følgende spesifisert

dispensasjonsbestemmelse i § 7;

”Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende umerkede stier, løyper og gamle ferdselsveier”.

Bestemmelsens ordlyd er tilpasset for hvert enkelt område med utgangspunkt i om det eksisterer blåmerkede stier og/eller rødmerkede løyper, se forskriftene og oppsummeringen av viktige endringer.

Fylkesmannen er kjent med at det i noen av områdene er etablert mye brukte stier som per i dag ikke er merket. Det presiseres at det for eksisterende større og/eller mye brukte stier og løyper, som på vernetidspunktet ikke er merket, legges opp til at det vil kunne gis flerårige dispensasjoner for merking, rydding og vedlikehold. Fylkesmannen vurderer det formålstjenlig med flerårige dispensasjoner i denne sammenheng, da enkelt vedlikehold som eksempelvis fjerning av nedfalt tre kan gjennomføres uten å omsøkes for seg. Det vil være større sannsynlighet for å få innvilget en søknad om dispensasjon for merking, rydding og vedlikehold av eksisterende større og/eller mye brukte stier og løyper enn for de traséene som er mindre brukt. Søknad om dispensasjon for merking, rydding og vedlikehold av større og/eller mye brukte stier og løyper bør behandles på en smidig måte.

Definering av merking, rydding og vedlikehold

Med unntaksbestemmelsen ”merking, rydding og vedlikehold av eksisterende blåmerkede stier og rødmerkede løyper vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet” mener

Fylkesmannen ordinært vedlikehold i henhold til standard på vernetidspunktet og ikke oppgradering. Dette innebærer at rydding og vedlikehold kun kan skje i eksisterende trasébredde, og det kan ikke foretas utvidelser, nye terrenginngrep eller endring av toppdekke med mer.

Rydding av busker og trær i stier og skiløyper kan skje i den bredden traséen hadde på vernetidspunktet. Trær som har falt over sti og løype kan kuttes, slik at traséen blir farbar. Avkuttet del av treet legges til side for traséen. Øvrige deler av treet blir liggende urørt. Trær skal som hovedregel ikke fjernes utover selve traséen, men kvist på trær som henger ut i sti og løype kan fjernes. Utskifting til bedre materialer på eventuelle eksisterende bruer, klopper og kulverter vil normalt omfattes av vedlikeholdsbegrepet dersom utformingen ikke endres. Alt vedlikehold, også det som eventuelt her ikke omtales, skal gjennomføres på en slik måte at traséen ikke endrer karakter. Det er ikke generelt tillatt å bruke motorkjøretøy i forbindelse med vedlikeholdet.

Anleggelse, omlegging og utbedring av stier og løyper

I flere av høringsuttalelsene påpekes at anleggelse av nye stier og løyper, samt omlegging og utbedring av eksisterende stier og løyper må settes som et generelt unntak fra vernebestemmelsene. Et generelt unntak for anleggelse av nye stier og løyper kan på sikt resultere i svært mange stier og løyper, potensielt med høy opparbeidelsesgrad. Anleggelse av nye traséer kan forringe verneverdiene i områdene, både i form av plassering og omfang av den enkelte trasé og den samlede belastningen. Terskelen for å kunne gjøre inngrep i verneområder skal være høy, og inngrep som kan skade eller forringe verneverdier skal så langt som mulig unngås. Fylkesmannen ser det derfor ikke som aktuelt å tilrå et generelt unntak fra vernebestemmelsene for anleggelse av nye stier og løyper. Det vises samtidig til at dette er søknadspliktig tiltak etter markaloven. Verneforskriften vurderes å ikke kunne være mindre restriktiv enn markaloven. Ut fra en samlet vurdering av områdenes størrelse og robusthet, har likevel Fylkesmannen konkludert med å anbefale følgende spesifisert dispensasjonsbestemmelse, jfr. § 7, i forskriftene for Snellingsrøysene, Blåfjell og Lillomarka:

”Merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper.”

Fylkesmannen mener denne bestemmelsen må håndheves relativt strengt fra forvaltningsmyndigheten sin side. Formålet med bestemmelsen er å kunne åpne for etablering av stier og løyper med begrenset opparbeidelsesgrad, i de tilfeller der dette er viktig av hensyn til ivaretagelse av brukerinteressene. Anleggelse av nye stier og løyper med høy opparbeidelsesgrad, som eksempelvis lysløyper og helårstraséer, vurderes ikke å være forenelig med formålet med opprettelse av naturreservatene. Såfremt omfanget, lokaliseringen og den samlede belastning ikke medfører fare for forringelse av verneverdiene, vil forvaltningsmyndigheten kunne gi dispensasjon for etablering av nye stier og løyper. I denne vurderingen må både effekter på viktige vegetasjonstyper og fare for økt forstyrrelse på dyrelivet vektlegges.

For de øvrige områdene, som er relativt små og hvor vegetasjonen stedvis er mer sårbar, mener Fylkesmannen at anleggelse av nye stier og løyper burde reguleres av forskriftenes § 8 ”generelle dispensasjonsbestemmelser”, og derav behandles etter naturmangfoldloven § 48, fremfor å defineres som en spesifisert dispensasjonsbestemmelse.

Nye stier og løyper vurderes å kunne redusere verneverdiene i større grad enn for eksempel mindre utbedring av eksisterende trasé. Både omlegging og utbedring av eksisterende stier og løyper kan likevel medføre forringelse eller skade på verneverdiene avhengig av henholdsvis lokalisering og omfang. Fylkesmannen vurderer det således som hensiktsmessig at denne type tiltak må omsøkes. Ved å kreve søknad kan forvaltningsmyndigheten gjøre en vurdering av det konkrete tiltakets effekt på verneverdiene og om det er behov for å sette visse vilkår i en eventuell tillatelse. Gjennom saksbehandlingen og dialog med søker vil lokaliseringen og omfanget kunne styres, slik at det i minst mulig grad fører til skade på naturverdiene som er vernet. På bakgrunn av dette tilrår Fylkesmannen at følgende spesifiserte dispensasjonsbestemmelse tas inn i verneforskriftens § 7 for samtlige av områdene:

”Utbedring, omlegging og endring av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier”.

Tiltak som går ut over vedlikeholdsbegrepet anses som utbedring og endring, og må således omsøkes etter forskriftenes § 7.

Gjennom å tilrå dette som en spesifisert dispensasjonsbestemmelse uttrykkes avveiningen som er foretatt mellom hensynet til vern og ønsker om tilrettelegging i verneområdene. Dette innebærer at det vil kunne gis dispensasjon for utbedring og omlegging av eksisterende stier og løyper, såfremt omfanget og lokaliseringen ikke medfører fare for skade på verneverdiene.

Oppkjøring av skiløyper

Hovedtrekk i høringsuttalelsene

Flere av høringspartene peker på at forslaget om søknadsplikt for oppkjøring av skiløyper er uhensiktsmessig og uheldig, og ber om at preparering av skiløyper settes som et generelt unntak fra vernebestemmelsene.

Fylkesmannens kommentarer

I høringsforslagene var forskriftene utformet slik at *”forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til: Motorferdsel ved oppkjøring av skiløyper vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet”*, jfr. forskriftenes § 7. Fylkesmannen ser at høringsforslaget setter et uforholdsmessig strengt restriksjonsnivå på dette punkt. Det tilrådes derfor i stedet at *”motorferdsel ved oppkjøring av skiløyper vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet”* settes

som et generelt unntak fra ferdselsbestemmelsene, jfr. § 6 i forskriftene for områder med eksisterende rødmerkede skiløyper. Dette vurderes ikke å medføre fare for forringelse av verneverdiene. Breddeutvidelse av løypetrasé, som for eksempel ved endring i antall spor, tiltak som krever hogst av trær langs traséen eller annen økt tilrettelegging vil måtte omsøkes etter § 7 *”Utbedring, omlegging og endring av eksisterende stier og løyper”*.

Det er videre tatt inn en ny spesifisert dispensasjonsbestemmelse i § 7 for:

”Motorferdsel ved oppkjøring av eksisterende skiløyper (som ikke er vist på vernekartet).”

Med ”eksisterende skiløyper” menes her eventuelle skiløyper som eksisterer på vernetidspunktet, men som ikke er rødmerket og følgelig ikke er avmerket på vernekartet.

På bakgrunn av ovennevnte endring med ny bestemmelse som åpner for merking, rydding og vedlikehold av nye løyper i Snellingsrøysene, Blåfjell og Lillomarka, anbefaler Fylkesmannen følgende spesifiserte dispensasjonsbestemmelse i forskriftene for disse områdene;

”Motorferdsel ved oppkjøring av nye skiløyper i henhold til § 7, nr. X og eksisterende skiløyper som ikke er vist på vernekartet”.

Teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer

Hovedtrekk i høringsuttalelsene

En stor andel av høringsuttalelsene omhandler forslaget om forbud mot bruk av naturreservatene til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer og at det må søkes om dispensasjon for slike aktiviteter. Dette både på et generelt grunnlag og knyttet til enkeltområder. Hovedvekten av høringspartene mener denne bestemmelsen vil legge unødige og uhensiktsmessige hindringer for og fortrenge etablerte velfungerende aktiviteter/idretter i disse befolkningsnære og mye brukte områdene. Det er særlig arrangementer og aktiviteter innen orientering og langrenn som omtales, men det knyttes også kommentarer til annen organisert ferdsel i grupper og tradisjonell bruk av Marka for øvrig. Flere instanser mener at det generelt må være tillatt å videreføre dagens friluft- og idrettsaktiviteter i områdene, herunder turorientering, orienteringstrening og -løp, skirenn, terrengløp, terrengtritt, samt ferdsel og telting i grupper på mer enn 30-40 personer.

Begrunnelsene for disse merknadene er flere. Blant annet poengterer partene at klubber som organiserer friluft- og idrettsaktiviteter er drevet av frivillige som har liten kapasitet til administrativt arbeid. Søknadsplikten for idrettsarrangementer vil derav virke hemmende. En rekke av partene mener videre at det ikke er faglig grunnlag for å forby bruk av naturreservatene til idrettsarrangementer. Det vises i denne sammenheng til at flere av områdene lenge har vært og i dag blir benyttet mye til ulike former for idrett og organisert ferdsel, og at det ikke foreligger dokumentasjon på at dette truer verneverdiene. Hva gjelder orientering særskilt, henvises det i flere av uttalelsene til undersøkelser av terrengslitasjer etter større orienteringsløp i Sverige og Finland. I disse undersøkelsene har det i liten grad blitt påvist langvarige skader på naturen, og målbar slitasje er i nedgang månedene og årene etter arrangementet. I uttalelsene som omhandler orientering vises det også til at o-idretten ivaretar § 3 om at dyrelivet ikke skal forstyrres unødig både ved plassering av poster og tidspunkt for avvikling av løp med tanke på viltets yngletid. I den sammenheng påpekes videre at det er uklart hva som menes med *”unødig forstyrrelse”*.

Høringspartene anser de foreslåtte verneforskriftene til å vanskeliggjøre organisert idrett, friluftsliv og naturopplevelse, og at forskriftene dermed er i strid med markalovens formål. Flere av instansene mener med dette at verneforslagene vil ha negativ effekt på folkehelse, som også er en viktig bakgrunn for markaloven.

I uttalelsene foreslås flere konkrete endringer av verneforskriftene, dog med ulike formuleringer og restriksjonsnivå. Noen instanser mener bestemmelsen med forbud mot idrettsarrangementer i sin helhet må fjernes og/eller erstattes med eksempelvis *”turorientering, orienteringsløp og skirenn er tillatt”*. Andre foreslår at bestemmelsen omformuleres og spesifiserer at forbudet kun gjelder friluft- og idrettsaktiviteter som kan gi slitasje og skade på verneverdiene. I forbindelse med fjerning eller endring av forbudsbestemmelsen, foreslår flere at det settes et generelt unntak for *”friluftsliv, naturopplevelse og (tradisjonell marka)idrett”*. Fylkesmannen viser til sammendrag av uttalelsene for informasjon om de konkrete forslag fra respektive høringsinstanser.

Ut fra høringsuttalelsene, er det spesielt Lillomarka som utpekes som et særskilt viktig og mye brukt område til ulike former for organiserte friluft- og idrettsaktiviteter. Dette gjelder særlig aktiviteter innen orientering og langrenn. Det er imidlertid også kommentarer om at Glitrelia, Prekestolen, Snellingsrøysene, Rudskampen, Gardlaushøgda og Blåfjell benyttes til ulike former for orientering og/eller skirenn.

Noen av høringspartene mener forbudet mot bruk av naturreservatene til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er fornuftig med tanke på verneformålet og bevaring av verneverdiene.

Fylkesmannens kommentarer

Forskriftene i høringsforslaget hadde følgende bestemmelser om teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer:

§ 3. Vernebestemmelser

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

4. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Avgrenset bruk av naturreservatet for aktiviteter nevnt i § 3, nr. 4.

Fylkesmannen mener riktig oppbygging av forskriftene er at det først settes forbud mot alle inngrep, tiltak og aktiviteter som kan skade eller redusere verneverdiene i områdene. Deretter spesifiseres generelle unntak fra forbudene og bestemmelser som åpner for dispensasjon etter søknad (spesifiserte dispensasjonsbestemmelser).

Forslaget om forbud mot bruk av naturreservatene til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer begrunnes fra Fylkesmannen sin side med at denne type aktiviteter potensielt kan ha stor negativ påvirkning på naturverdiene. Effektene av ulike former for arrangementer er sammensatt av en rekke faktorer, herunder type aktivitet, omfang og sårbarheten i det berørte området. Ulike aktiviteter vil kunne ha stor negativ effekt dersom de gjennomføres i for stort omfang og/eller i sårbare områder, som våte og fuktige vegetasjonstyper, samt i sårbare tidsperioder. Fylkesmannen mener derfor at teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer som hovedregel bør vurderes opp mot verneformålet av forvaltningsmyndigheten før gjennomføring, og at det således bør settes krav om søknad. Ved å kreve søknad kan forvaltningsmyndigheten gjøre en vurdering av effekter det konkrete arrangementet kan medføre på verneverdiene og om det er behov for å sette visse vilkår ved en eventuell innvilgelse av dispensasjon. Gjennom saksbehandlingen kan omfang, tidspunkt og lokalisering styres ved behov, slik at aktiviteten i minst mulig grad fører til skade på naturverdiene som er vernet. Dessuten vil forvaltningsmyndigheten på bakgrunn av tidligere gitte dispensasjoner kunne vurdere den samlede belastningen området blir utsatt for. Det kan ikke forventes at alle aktører har oversikt over sårbare arealer og samlet belastning innenfor det enkelte verneområde.

Som flere av høringspartene påpeker anses områdene verneverdige, til tross for at en rekke aktiviteter i dag og i lang tid tilbake har blitt gjennomført i disse. Imidlertid skal områdene bestå som verneområder med sine naturverdier i fremtiden. I fremtiden kan omfanget av ulike arrangementer og type aktiviteter øke og endres betraktelig. Dette er en trend som allerede i dag vises. Fylkesmannen mener derfor at restriksjonsnivået i forskriftene må settes med utgangspunkt i føre-var-prinsippet og ta høyde for potensiell økning i belastning.

For Fylkesmannen er det imidlertid avgjørende å finne et restriksjonsnivå som balanserer hensynet til ivaretagelse av verneverdiene med hensynet til brukerne. Fylkesmannen har derfor for hvert enkelt område gjort en konkret vurdering av dets sårbarhet, størrelse og viktighet for organiserte friluft- og idrettsaktiviteter. Områdene er også vurdert opp mot hverandre ut fra disse kriteriene. Når det gjelder de ulike områdenes sårbarhet, størrelse og viktighet for organiserte friluft- og idrettsaktiviteter står Lillomarka og Blåfjell i en særstilling sammenlignet med de øvrige områdene. I høringsuttalelsene utpekes Lillomarka som et særskilt viktig og mye brukt område til ulike former for organiserte friluft- og idrettsaktiviteter, spesielt orientering og langrenn. Området Blåfjell fremstår også som et viktig område i denne sammenheng og vurderes samtidig jevnt over å være lite sårbart. Disse to foreslåtte verneområdene utgjør videre et relativt stort areal. På bakgrunn av den historiske bruken av områdene til diverse organiserte aktiviteter og de naturkvaliteter som finnes i områdene, er Fylkesmannen av den oppfatning at friluft- og idrettsarrangementer av en viss størrelse kan kombineres med vern av disse to områdene. For Lillomarka og Blåfjell tilrådes derfor et nytt punkt under § 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

"Gjennomføring av mindre teltleirer, idrettsarrangementer og andre arrangementer i naturreservatet."

Med ”mindre teltleir” mener Fylkesmannen i denne sammenheng teltslagning med inntil 5 vandrerfelt. Når det gjelder teltleir vil både forstyrrelse på dyrelivet og slitasje ofte avhenge av tidslengden på teltslagningen. Antallet persondøgn vil derfor, i tillegg til antallet telt, være av betydning. På bakgrunn av dette settes en begrensning på 40 persondøgn, noe som eksempelvis tilsvarer 20 personer fordelt på 5 telt i 2 døgn. Dette vurderes forsvarlig med tanke på bevaring av verneverdiene og vurderes samtidig i de færreste tilfeller å begrense den faktiske bruken. ”Mindre idrettsarrangementer og andre arrangementer” defineres her som arrangementer, organisert ferdsel og aktiviteter, som eksempelvis idrettskonkurranser, med inntil 100 deltakere. Ut fra Fylkesmannens kjennskap, skjer hovedvekten av dagens arrangementer i de to områdene på klubbnivå/i regi av lokallag. Nevnte definering av mindre teltleir, idrettsarrangementer og andre arrangementer antas i de fleste tilfeller å være dekkende for antallet personer som deltar på arrangementer og organiserte aktiviteter på klubbnivå / i regi av lokallag. Etter Fylkesmannens oppfatning innebærer denne unntaksbestemmelsen således i praksis en videreføring av dagens aktivitet i områdene. Den samlede belastningen vurderes med dette å bli tilnærmet lik som i dag, noe som ikke har gitt dokumenterbar forringelse av verneverdiene. Blåfjell synes dog noe mindre brukt til organiserte friluft- og idrettsaktiviteter enn Lillomarka i dag. Fylkesmannen vurderer at en noe økt bruk av Blåfjell i fremtiden med liten sannsynlighet medfører fare for forringelse av verneverdiene, da området vurderes mindre sårbart. Unntaksbestemmelsen vurderes på bakgrunn av dette forsvarlig, både av hensyn til ivaretagelse av verneverdiene og den historiske bruken av områdene. Dette følger også av at det kun er selve gjennomføringen av aktivitetene som omfattes av unntaksbestemmelsen. Eventuelle andre nødvendige eller ønskelige tiltak i forbindelse med gjennomføring av de lovlige aktivitetene, kan ikke tolkes inn i unntaksbestemmelsen. Eksempelvis vil derfor fjerning av vegetasjon, utvidelse av eksisterende traséer, etablering og preparering av nye traséer, oppføring av midlertidige anlegg/innretninger og lignende være forbudt.

Teltleir, idrettsarrangementer eller andre arrangementer som går ut over defineringen av ”mindre”, bør etter Fylkesmannens syn være søknadspliktig, jfr. § 7, nr. 1. Arrangementer i denne størrelsesordenen vurderes å medføre større fare for forringelse av verneverdiene. Det anses derfor hensiktsmessig at forvaltningsmyndigheten kan gjøre en vurdering av effekter det konkrete arrangementet kan ha på verneverdiene og om det er behov for å sette visse vilkår ved en eventuell innvilgelse av dispensasjon. Dette så vel som å kunne vurdere den samlede belastningen i området. Som nevnt kan hyppigheten av ulike arrangementer og type aktiviteter øke og endres betraktelig i fremtiden, blant annet på grunn av økt befolkningsvekst i regionen. For å ta høyde for potensiell økning i belastning, tilrår Fylkesmannen at følgende bestemmelse tilføyes § 5. Regulering av ferdsel i forskriftene for Lillomarka og Blåfjell naturreservat:

”Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.”

Med en slik bestemmelse har Miljødirektoratet en forskriftshjemmel til å innskrenke eller avgrense bruken av verneområdet til teltleirer, idrettsarrangementer og arrangementer, dersom aktivitetene viser seg å gi uforutsette negative effekter på verneverdiene over tid. Før et eventuelt ferdselsforbud innføres i området, skal forslaget sendes på høring i henhold til forvaltningslovens bestemmelser.

Når det gjelder de øvrige områdene, Gardlaushøgda, Ringiåsen, Glitrelia, Snellingsrøysene, Prekestolen og Rudskampen, tilrådes bestemmelsene i forskriftene opprettholdt som i høringsforslaget;

§ 3, nr. 4: *Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.*

§ 7. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:
Avgrenset bruk av naturreservatet for aktiviteter nevnt i § 3, nr. 4.

En vanlig definering av forbudsbestemmelsen er som følger:

Forbudsbestemmelsen sikter til aktiviteter utover vanlig ferdsel til fots. Bestemmelsen er ikke til hinder for vanlig ferdsel til fots i grupper på opp til 30-40 personer. Forbudet mot teltleirer omfatter ikke teltslagning med inntil fem telt.

Fylkesmannen mener telt her må forstås som vandrerfelt. Som omtalt over, vurderes det dit hen at det bør settes en begrensning på 40 persondøgn. Videre mener Fylkesmannen at forbudsbestemmelsen ikke skal være til hinder for gjennomføring av eksempelvis trening, som ofte

ikke kan anses som ”vanlig ferdsel til fots”, i grupper på 30-40 personer innen ulike idrettsgrener. Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker vil derimot omfattes av vernebestemmelsene i § 3. Imidlertid kan dette omsøkes etter § 7. Turorienteringsposter og kjentmannsmerker er ofte plassert på samme sted over lengre tid, noe som kan medføre mye konsentrert ferdsel med medfølgende slitasje og forstyrrelse. Det vurderes derfor hensiktsmessig at forvaltningsmyndigheten har en viss kontroll med at disse ikke plasseres i sårbare områder, både med tanke på vegetasjon og dyreliv, så vel som å ha muligheten til å regulere hvor lenge postene skal kunne være plassert på samme sted.

Fylkesmannen legger her til grunn at konkurranser og grupper/arrangementer med over 40 personer defineres som større arrangementer. Gjennomføring av slike arrangementer i Gardlaushøgda, Ringiåsen, Glitreli, Snellingsrøysene, Prekestolen og Rudskampen må derfor omsøkes etter § 7. Hensikten med bestemmelsene er ikke å fortrenge etablerte aktiviteter som er forenelig med bevaring av verneverdiene. Det vil ofte være mulig å finne frem til løsninger som både ivaretar verneformålet og sikrer at aktiviteten kan gjennomføres, blant annet gjennom å tilse at omfang, trasévalg og tidspunkt for gjennomføringen ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Det er viktig at arrangøren søker Fylkesmannen i god tid før gjennomføringen, slik at det kan skapes en dialog om omfang og lokalisering som for eksempel plassering av orienteringsposter, dersom det er behov for dette. Arrangementer som gjennomføres årlig i tilnærmet lik form kan få flerårige dispensasjoner. Verneverdiene vurderes i liten grad å være utsatt for forringelse gjennom ferdsel på snødekt mark. Dette innebærer eksempelvis at skirenn ofte kan gjennomføres i et større omfang med flere deltakere enn et terrengløp på barmark, og søknad om dispensasjon for gjennomføring av blant annet skirenn bør behandles på en smidig måte.

Sett ut fra områdenes verneverdier, vurderes sårbarheten for organiserte frilufts- og idrettsaktiviteter i hovedsak å omfatte slitasje på barmark og forstyrrelse på dyrelivet, spesielt i den sårbare yngle- og hekkeperioden. Som nevnt over, vurderes derfor verneverdiene i liten grad å være utsatt for forringelse gjennom ferdsel på snødekt mark. Fylkesmannen har på bakgrunn av dette vurdert å anbefale at forbudsbestemmelsen kun skal omfatte teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer på barmark. Imidlertid vil det kunne være vanskelig å fortolke, og dermed praktisere, en slik bestemmelse. Fylkesmannen har derfor valgt å ikke tilrå en slik endring av ordlyden i § 3, nr. 4.

Fylkesmannen har merket seg orienteringsklubbenes ønsker om at ”Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere” skal legges til grunn i forbindelse med gjennomføring av orienteringsaktiviteter. Vi vil i denne sammenheng fremheve at vi i utgangspunktet er positive til å inngå en samarbeidsavtale, så vel som å avholde årlige møter med klubbene for gjennomgang av planene for det enkelte års arrangementer. Dette vil kunne bidra til en enklere saksbehandling for begge parter.

På bakgrunn av den befolkningsnære beliggenheten til de åtte foreslåtte verneområdene, mener flere av høringsinstansene at verneforslagene vil ha negativ effekt på folkehelsen. Dette gjennom å hindre befolkningens tilgang til friluftsliv, naturopplevelse og idrettsutfoldelse i sine nærområder. Når det gjelder disse merknadene er det viktig å påpeke at de foreslåtte verneområdene beslaglegger en svært liten del av Marka, og at det er tilstrekkelig areal til å finne alternative områder for videreutvikling av organiserte frilufts- og idrettsarrangement. Det er samtidig viktig å påpeke at det etter endringene kun er en meget begrenset del av dagens pågående aktiviteter i områdene som vil bli forbudt eller innskrenket.

Spesifisering av § 3, pkt 2.

Noen av høringspartene peker på at det er uklart hva som menes med ”unødig forstyrrelse” i § 3, pkt.2 ”*Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse.* Fylkesmannen ser at formuleringen ”unødig forstyrrelse” kan være noe uklar. Dette er imidlertid en standard formulering i verneforskrifter for naturreservater, og er også en vanlig formulering i lover, herunder viltloven og naturmangfoldloven. Hvorvidt en aktivitet eller et tiltak medfører unødig forstyrrelse på dyrelivet vil bero på en skjønnsmessig vurdering i hvert enkelt tilfelle. Blant annet vil tidspunkt på året for gjennomføring av for eksempel et orienteringsløp kunne være avgjørende for om dette vurderes å medføre unødig forstyrrelse på dyrelivet.

Fylkesmannen tilrår at formuleringen i høringsforslaget opprettholdes på dette punkt.

Utforming av vernekart

Hovedtrekk i høringsuttalelsene

DNT Oslo og Omegn og NOTS kommenterer utformingen av vernekartene. DNT ber om at blåmerkede stier avmerkes. NOTS viser til at verken naturverdier eller komplett inntegning av objekter/stier fremgår av kartene.

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen har vurdert hvordan vernekartene skal utformes. Til bruk for å beskrive grensene for verneområdene mener Fylkesmannen at kartene er godt egnet. Fylkesmannen mener vernekartene vil bli uoversiktlige dersom naturverdier og alle objekter/stier avmerkes. Imidlertid er blåmerkede stier og rødmerkede løyper tegnet inn på kartene, da bestemmelsene i verneforskriftene knytter seg direkte til vernekartet på dette punkt.

Regulering av ferdsel på veier og stier

Hovedtrekk i høringsuttalelsene

NOTS viser i sin uttalelse til bestemmelsen i § 5 ”*Utenom eksisterende veier/stier er bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning forbudt*”. Det antas at det her henvises til alle eksisterende stier i terrenget, og ikke kun de som fremgår av vernekartet. Det påpekes at dette er regulert av frilufsloven og at bestemmelsen derfor burde kunne fjernes.

Fylkesmannens kommentarer

Denne bestemmelsen er ikke knyttet til vernekartet. Fylkesmannen mener ”eksisterende stier” her skal forstås som eksisterende stier i terrenget, men dette er ikke ment å omfatte dyretråkk og liknende små tråkk. Fylkesmannen har erfaring med at sykling og ridning på stier kan gi større slitasje langs traséen enn ferdsel til fots. Stier og tråkk kan bli utvidet gjennom bruk, spesielt i fuktige områder. Utvidelser kan også forekomme i tørrere områder ved mye bruk. Dersom utvidende slitasje av traséer forekommer i områder med spesielle naturverdier, kan dette føre til negativ innvirkning på verneverdiene. Videre kan stor ferdsel i visse områder medføre negativ effekt på viltet gjennom forstyrrelse. Det vurderes derfor formålstjenlig at forvaltningsmyndigheten har hjemmel til å regulere ferdselen på veier og stier ved særskilt behov. Fylkesmannen tilrår derfor at det i forskriftene for samtlige av områdene tas inn følgende bestemmelse under § 5. Regulering av ferdsel: *Ved fare for forringelse av verneverdiene, kan forvaltningsmyndigheten regulere ferdselen på eksisterende veier og stier.*

Fylkesmannen gjør oppmerksom på at ovennevnte bestemmelse ikke fremgikk av høringsforslaget. Endringen vurderes imidlertid ikke å medføre krav om ny høring. Denne bestemmelsen anses i stor grad å sammenfalle med frilufslovens § 2, hvor det fremkommer følgende ”*I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Det samme gjelder ferdsel med ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark[.], såfremt ikke kommunen med samtykke av eieren eller brukeren har forbudt slik ferdsel på nærmere angitte strekninger. Kommunens vedtak må stadfestes av fylkesmannen.*”

Som NOTS påpeker er sykling og ridning på veier og stier i utmark regulert av frilufsloven.

Fylkesmannen ser det likevel som hensiktsmessig at dette også synliggjøres i verneforskriften.

Fylkesmannens oppsummering av viktige endringer under verneplanprosessen for Oslomarka

Endring av vernegrenser

Lillomarka

Det er foretatt to mindre justeringer av foreliggende verneforslag sammenlignet med det som ble sendt på høring. Vernegrensen rett syd for Nordre Langvann er trukket noe sydovert, slik at hytten med tilhørende naturlig tomteareal på gnr. 12, bnr. 44 i Nittedal kommune blir liggende utenfor verneområdet. Det er videre foretatt en mindre utvidelse av verneområdet ved Slengfehøgda. Høringsforslaget utgjorde ca. 3142 dekar. Området som tilrådes vernet utgjør ca. 3139 dekar. Det er ikke foretatt grensejustering av øvrige områder.

Endring av navn

Etter høringen er følgende områdenavn endret:

- Områdenavnet *Snellingsrøysa* er endret til *Snellingsrøysene*.

- Områdenavnet *Ringsås* er endret til *Ringiåsen*.
- Områdenavnet *Garlaushøgda* er endret til *Gardlaushøgda*.

Endring av verneforskrifter

Fylkesmannen har, så langt det har latt seg forene med bevaring av verneverdiene, søkt å ivareta de store brukerinteressene i disse åtte befolkningsnære områdene. På bakgrunn av mottatte innspill fra berørte brukerinteresser, er det derfor gjort flere endringer i verneforskriftene etter høringen. Dette er det redegjort for tidligere i tilrådingen. De faktiske forhold og toleransen for ulike påvirkninger er forskjellig mellom flere av områdene, og forskriftene er søkt tilpasset dette. Det er derfor noe variasjon i verneforskriftene for de ulike områdene, herunder ordlyden i bestemmelser som regulerer det samme forholdet.

Detaljer om Fylkesmannens endringer av verneforskrifter er gjengitt bl.a. i Miljødirektoratets tilråding i vernesaken datert 2.9.2014.

Miljødirektoratets tilråding til de generelle forhold for områdene i verneplan for Osloområdet

Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av navn på og avgrensning av verneområdene. Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriftene i kap 7, forøvrig vises til fylkesmannens kommentarer og tilråding.

Utgangspunktet for fastsetting av restriksjonsnivå i naturreservater, er at forskriftene skal kunne gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å ivareta verneformålet på en god måte, både i forhold til kjente aktiviteter men også nye aktiviteter som kan komme. Dette er en forutsetning for at områder skal kunne vernes i medhold av naturmangfoldloven som naturreservat.

For disse områdene gjelder at de er mye brukt til ulike friluftslivsaktiviteter – både organisert og uorganisert. Til nå virker det ikke som dette har påført vernekvalitetene ødeleggelser eller skade. For framtidig forvaltning av verneområdene, er det likevel viktig at forvaltningsmyndigheten har mulighet for regulering av disse aktivitetene dersom det viser seg nødvendig av hensyn til verneformålet. I verneområdeforvaltningen legges det opp til at det skal gjennomføres regelmessig overvåking av verneområdene for å kunne se utviklingen og gi mulighet for å sette inn tiltak dersom det oppstår fare for at verneformålet forringes.

Miljødirektoratet mener derfor verneforskriftene må ha som utgangspunkt at tiltak i naturreservater i utgangspunktet er forbudt, men at det kan gis unntak for enkelte typer tiltak som vurderes som ikke skadelig for verneformålet. I tillegg åpnes det opp for at det kan gis dispensasjoner etter søknad. Slike dispensasjoner vil vurderes konkret i forhold til det enkelte området og i forhold til den samlede aktiviteten som foregår i området. Slike dispensasjoner vil kunne gis for en periode på opp til 5 år. Dersom overvåkningsresultatene viser at dispensasjonene ikke har medført skade på verneformålet, kan det gis nye dispensasjoner, tilsvarende vil registrert skade på verneformålet kunne medføre at dispensasjoner ikke vil kunne bli videreført eller at det settes spesifikke vilkår for å kunne gi dem.

Etter miljødirektoratets vurdering, har fylkesmannen i sin tilråding gjort en fornuftig avveining av de ulike interessene i områdene, og foreslått forskrifter som både sikrer verneverdiene men som også gir mulighet for at de ulike brukerinteressene får utøve sine aktiviteter på en tilfredsstillende måte. For de områdene det er knyttet de største brukerinteressene til, bør det utarbeides forvaltningsplaner som i nærmere detalj utfyller verneforskriftene.

I forhold til fylkesmannens tilråding, vil Miljødirektoratet kommentere følgende forhold:

Formålet med og bakgrunnen for vernet

Fylkesmannen har redegjort for bakgrunnen for verneprosessen, og selv om flere høringsparter mener markalovens § 11 skulle vært brukt som hjemmel for vern av disse områdene, er det tilfelle slik fylkesmannen påpeker, at etter at arbeidet var startet opp, ble det fra tidligere miljøvernminister avklart at disse områdene kunne vernes i medhold av naturmangfoldloven dersom grunneierne ga tilbud om frivillig vern av områdene. Det er denne avklaringen fylkesmannen har fulgt opp gjennom denne tilrådingen.

Mens markalovens § 11 har friluftsliv som viktig del av formålet med vernet, gjelder for vern av områder i medhold av naturmangfoldlovens § 37, at det er de naturfaglige vernekvalitetene som skal legges til grunn for utforming av formålet. Så selv om det er store friluftsjakter i disse områdene, vil friluftsliv ikke kunne brukes som del av formålet med vernet for disse områdene. Men verneforskriftene skal likevel ta hensyn til de ulike brukerinteressene i områdene, og ikke innføre strengere restriksjoner enn det som er nødvendig for å ivareta verneformålet.

Stier, løyper og gamle ferdselsveier

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens vurdering av dette, og støtter de endringer som fylkesmannen tilrår i de aktuelle forskriftene.

Oppkjøring av skiløyper

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens vurdering av dette, og støtter de endringer som fylkesmannen tilrår i de aktuelle forskriftene.

Teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer

Teltleirer

For området Lillomarka og Blåfjell tilrår fylkesmannen at det tas inn et nytt punkt, § 4.14, som lyder:

Gjennomføring av mindre teltleirer, idrettsarrangement eller andre arrangement i naturreservatet.

Videre at det i de samme to områdene tas inn et nytt punkt, § 5.3, som lyder:

Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere ferdseien i hele eller deler av reservatet.

Når det gjelder forslag om å tillate mindre teltleirer, vil Miljødirektoratet påpeke at i veilederen til mal for verneforskrifter, heter det: ”*Forskriftsmalen for naturreservater fastsetter forbud mot teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer. Det kan tas inn en egen bestemmelse som åpner for å gi dispensasjon til begrenset bruk i så måte. Forbudsbestemmelsen sikter til aktiviteter utover vanlig ferdsel til fots. Bestemmelsen er ikke til hinder for vanlig ferdsel til fots i regi av ideelle lag og foreninger, universiteter, skoler og andre institusjoner, når antallet ikke overstiger en vanlig skoleklasse (ca. 30 personer). Forbudet mot teltleirer omfatter ikke teltslagning med inntil fem telt. Hensynet til verneformålet er avgjørende for regulering av slike arrangementer, og verneverdiene i det aktuelle området kan tilsi at ferdseien ikke reguleres, eller at det vedtas ferdselsrestriksjoner. Dette må vurderes i forbindelse med utformingen av verneforskriften for hvert enkelt naturreservat.*”

Miljødirektoratet vurderer derfor at det er unødvendig at det tas inn et eget punkt i § 4.14 som åpner for mindre teltleirer, og der ”mindre teltleirer” i fylkesmannens tilråding er definert på samme måte som i malen for verneforskrifter – det blir å åpne for noe som ikke er forbudt.

Miljødirektoratet tilrår derfor at teltleirer tas ut i § 4.14.

Når det gjelder forslag om å ta inn et nytt punkt § 5.3, er dette kommentert nedenfor (pkt 6).

Idrettsarrangementer og andre større arrangementer

Miljødirektoratet har registrert at det er mange negative reaksjoner, særlig fra orienteringssporten, på forslaget om forbud mot teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer i de aktuelle områdene. De fleste reaksjonene er knyttet til de to områdene Lillomarka og Blåfjell, men flere av høringsuttalelsene gjelder generelt for alle områdene.

Forslaget begrunnes fra Fylkesmannen sin side med at denne type aktiviteter potensielt kan ha stor negativ påvirkning på naturverdiene. Effektene av ulike former for arrangementer er sammensatt av en rekke faktorer, herunder type aktivitet, omfang og sårbarheten i det berørte området. Ulike aktiviteter vil kunne ha stor negativ effekt dersom de gjennomføres i for stort omfang og/eller i sårbare områder, som våte og fuktige vegetasjonstyper, samt i sårbare tidsperioder.

Miljødirektoratet vurderer - på samme måte som fylkesmannen - at teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer som hovedregel bør vurderes opp mot verneformålet av forvaltningsmyndigheten før gjennomføring, og at det således bør settes krav om søknad. Ved å kreve søknad kan forvaltningsmyndigheten gjøre en vurdering av effekter det konkrete

arrangementet kan medføre på verneverdiene, og om det er behov for å sette vilkår ved en eventuell innvilgelse av dispensasjon. Gjennom saksbehandlingen kan omfang, tidspunkt og lokalisering styres ved behov, slik at aktiviteten i minst mulig grad fører til skade på naturverdiene som er vernet. Dessuten vil forvaltningsmyndigheten på bakgrunn av tidligere gitte dispensasjoner kunne vurdere den samlede belastningen området blir utsatt for.

Flere høringspartene påpeker at områdene vurderes som verneverdige på tross av at en rekke aktiviteter i dag og i lang tid tilbake har foregått i områdene. Forvaltningen av verneområder har som mål at verneverdiene skal opprettholdes og utvikles i et langt tidsperspektiv. I fremtiden kan omfanget av ulike arrangementer og type aktiviteter øke og endres betraktelig. Restriksjonsnivået i verneforskriftene må derfor settes med utgangspunkt i føre-var-prinsippet og ta høyde for potensiell økning i belastning.

Samtidig gjelder at restriksjonsnivået i verneområdene ikke skal settes strengere enn det som er nødvendig for å ivareta verneformålet på lang sikt. Fylkesmannen har derfor for hvert enkelt område gjort en konkret vurdering av sårbarhet, størrelse og viktighet for organiserte friluftslivs- og idrettsaktiviteter. Områdene er også vurdert opp mot hverandre ut fra disse kriteriene. Når det gjelder de ulike områdenes sårbarhet, størrelse og viktighet for organiserte friluftslivs- og idrettsaktiviteter står Lillomarka og Blåfjell i en særstilling sammenlignet med de øvrige områdene. I høringsuttalelsene utpekes Lillomarka som et særskilt viktig og mye brukt område til ulike former for organiserte friluftslivs- og idrettsaktiviteter, spesielt orientering og langrenn. Området Blåfjell fremstår også som et viktig område i denne sammenheng og vurderes samtidig jevnt over å være lite sårbart. Disse to foreslåtte verneområdene utgjør et stort areal. På bakgrunn av den historiske bruken av områdene til diverse organiserte aktiviteter og de naturkvaliteter som finnes i områdene, vurderer fylkesmannen at friluftslivs- og idrettsarrangementer av en viss størrelse kan kombineres med vern av disse to områdene. For Lillomarka og Blåfjell tilrår derfor fylkesmannen et nytt punkt under § 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

”Gjennomføring av mindre teltleirer, idrettsarrangementer og andre arrangementer i naturreservatet.”

Med hensyn til teltleirer er dette kommentert ovenfor.

Denne type aktiviteter kan potensielt ha stor negativ påvirkning på naturverdiene. Effektene av ulike former for arrangementer er sammensatt av en rekke faktorer, herunder type aktivitet, omfang og sårbarheten i det berørte området. Ulike aktiviteter vil kunne ha stor negativ effekt dersom de gjennomføres i for stort omfang og/eller i sårbare områder, som våte og fuktige vegetasjonstyper, samt i sårbare tidsperioder. Miljødirektoratet vurderer at teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer som hovedregel bør vurderes opp mot verneformålet av forvaltningsmyndigheten før gjennomføring, og at det således bør settes krav om søknad. Ved å kreve søknad kan forvaltningsmyndigheten gjøre en vurdering av effekter det konkrete arrangementet kan medføre på verneverdiene, og om det er behov for å sette vilkår ved en eventuell innvilgelse av dispensasjon. Gjennom saksbehandlingen kan omfang, tidspunkt og lokalisering styres ved behov, slik at aktiviteten i minst mulig grad fører til skade på naturverdiene som er vernet. Dessuten vil forvaltningsmyndigheten på bakgrunn av tidligere gitte dispensasjoner kunne vurdere den samlede belastningen området blir utsatt for.

Forvaltningen av verneområder har som mål at verneverdiene skal opprettholdes og utvikles i et langt tidsperspektiv. I fremtiden kan omfanget av ulike arrangementer og type aktiviteter øke og endres betraktelig. Restriksjonsnivået i verneforskriftene må derfor settes med utgangspunkt i føre-var-prinsippet og ta høyde for potensiell økning i belastning.

Samtidig gjelder at restriksjonsnivået i verneområdene ikke skal settes strengere enn det som er nødvendig for å ivareta verneformålet på lang sikt.

Når det gjelder de ulike områdenes sårbarhet, størrelse og viktighet for organiserte friluftslivs- og idrettsaktiviteter står Lillomarka og Blåfjell i en særstilling sammenlignet med de øvrige områdene. Disse to foreslåtte verneområdene utgjør et stort areal. På bakgrunn av den historiske bruken av områdene til diverse organiserte aktiviteter og de naturkvaliteter som finnes i områdene, tilrår Miljødirektoratet at verneforskriftene for disse to områdene endres i forhold til standard for verneforskrifter for naturreservater ved at det åpnes for at idrettsarrangementer og andre arrangementer med en størrelse opp til 100 personer kan gjennomføres uten søknad.

For gjennomføring av større arrangementer enn dette i disse to områdene, tilrår Miljødirektoratet at det innføres en samrådplikt mellom forvaltningsmyndigheten og arrangør for orienterings- og skiarrangementer. Dette medfører at gjennomføring av større arrangementer knyttet til orienterings-

og skiidrett tillates i disse to områdene, forutsatt at arrangør i forkant av arrangementet er i dialog med forvaltningsmyndigheten om gjennomføringen. Hensikten med en slik samrådsplicht er at forvaltningsmyndigheten skal kunne gi faglige råd om gjennomføringen av arrangementer for å unngå skade på verneverdier og naturmangfold. Forvaltningsmyndigheten og arrangør må i fellesskap komme til enighet om hvordan samrådsplichten skal oppfylles. Det er viktig at arrangør orienterer forvaltningsmyndigheten i god tid før gjennomføringen, slik at man kan ha en dialog om traseer og utplassering av orienteringsposter i sårbare områder dersom det er behov for dette. For andre større arrangementer over 100 personer må det søkes om dispensasjon i medhold av § 7 a. Miljødirektoratet tilrår følgende endringer i verneforskriftene for Blåfjell og Lillomarka:

§ 3 d: *Bruk av naturreservatet til teltleirer er forbudt.*

§ 3 e: *Bruk av naturreservatet til idrettsarrangementer og andre arrangementer med over 100 deltakere er forbudt.*

Videre tilrås følgende endring i § 4 l:

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for: Gjennomføring av orienterings- og skiarrangementer med over 100 deltakere, etter samråd med forvaltningsmyndigheten.

For å ta høyde for potensiell økning i belastning, tilrår fylkesmannen at følgende bestemmelse tilføyes § 5 i forskriftene for Lillomarka og Blåfjell naturreservat:

Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.

Miljødirektoratet tilrår at denne bestemmelsen tas inn i alle 8 forskriftene. (Se begrunnelse over under omtale av teltleirer).

Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker.

Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker omfattes av vernebestemmelsene § 3 d. Imidlertid kan dette omsøkes etter § 7 a. Turorienteringsposter og kjentmannsmerker er ofte plassert på samme sted over lengre tid, noe som kan medføre mye konsentrert ferdsel med medfølgende slitasje og forstyrrelse. Miljødirektoratet vurderer det som nødvendig at forvaltningsmyndigheten har kontroll med at disse ikke plasseres i sårbare områder, både med tanke på vegetasjon og dyreliv, så vel som å ha muligheten til å regulere hvor lenge postene skal kunne være plassert på samme sted.

I tråd med Miljødirektoratets tilråding knyttet til ski- og orienteringsarrangementer i områdene Blåfjell og Lillomarka, tilrår Miljødirektoratet at utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker behandles på samme måte, dvs at for disse to områdene flyttes dette fra § 7 til § 4, og får følgende ordlyd:

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker, etter samråd med forvaltningsmyndigheten.

Fylkesmannen legger til grunn at konkurranser og grupper/arrangementer med over 40 personer defineres som større arrangementer. Gjennomføring av slike arrangementer i Gardlaushøgda, Ringiåsen, Glitreli, Snellingsrøysene, Prekestolen og Rudskampen må derfor omsøkes etter § 7. Hensikten med bestemmelsene er ikke å fortrenge etablerte aktiviteter som er forenelig med bevaring av verneverdiene. Det vil ofte være mulig å finne frem til løsninger som både ivaretar verneformålet og sikrer at aktiviteten kan gjennomføres, blant annet gjennom å tilse at omfang, trasévalg og tidspunkt for gjennomføringen ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Det er viktig at arrangøren søker Fylkesmannen i god tid før gjennomføringen, slik at det kan skapes en dialog om omfang og lokalisering som for eksempel plassering av orienteringsposter, dersom det er behov for dette. Arrangementer som gjennomføres årlig i tilnærmet lik form kan få flerårige dispensasjoner.

Verneverdiene vurderes i liten grad å være utsatt for forringelse gjennom ferdsel på snødekt mark. Dette innebærer at eksempelvis skirenn ofte kan gjennomføres i et større omfang med flere deltakere enn et terrengløp på barmark, og søknad om dispensasjon for gjennomføring av blant annet skirenn bør behandles på en smidig måte.

Miljødirektoratet har lagt til grunn at teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer defineres som arrangementer med flere enn 30 deltakere. Miljødirektoratet vurderer at dette må

legges til grunn ved vurdering av om et arrangement faller inn under § 3 d, eller om det må søkes dispensasjon i medhold av § 7 a.

Orienteringsklubbenes ønsker at ”Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere” skal legges til grunn i forbindelse med gjennomføring av orienteringsaktiviteter. Fylkesmannen er positiv til å inngå en samarbeidsavtale så vel som å avholde årlige møter med klubbene for gjennomgang av planene for det enkelte års arrangementer. Dette vil bidra til en enklere saksbehandling for alle parter. Miljødirektoratet vurderer dette som en god måte å få til en enklest mulig saksbehandling i slike saker på. Så vidt direktoratet har kjennskap til, arrangeres det årlige møter mellom de ulike lag/foreninger og grunneierne i området, og dersom forvaltningsmyndigheten kan delta på disse møtene, kunne disse brukes for å gå gjennom neste års arrangementer. I forkant av slike møter bør forvaltningsmyndigheten ha kart med oversikt over sårbare områder som bør skjermes mot aktiviteter. Dette kan dreie seg om spillplasser for storfugl, viktige hekke- og yngleområder samt sårbare naturmiljøer som sumpskoger og leveområder for sjeldne og sårbare arter.

Hensynet til folkehelse

På bakgrunn av den befolkningsnære beliggenheten til de foreslåtte verneområdene, påpeker flere av høringsinstansene at verneforslagene vil ha negativ effekt på folkehelsen. Dette gjennom å hindre befolkningens tilgang til friluftsliv, naturopplevelse og idrettsutfoldelse i sine nærområder. Miljødirektoratet vil påpeke at det kun er en meget begrenset del av dagens pågående aktiviteter i områdene som vil bli forbudt eller innskrenket, at de foreslåtte verneområdene beslaglegger en svært liten del av Marka og at det er tilstrekkelig areal til å finne alternative områder for videreutvikling av organiserte frilufts- og idrettsarrangement.

Regulering av ferdsel på stier og veier

Friluftsloven og allemannsretten gjelder i verneområdene. Utgangspunktet er at all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til verneverdiene i området.

Fylkesmannen tilrår et nytt punkt, § 5.3, tatt inn i forskriftene, og som lyder:

Ved fare for forringelse av verneverdiene, kan forvaltningsmyndigheten regulere ferdselen på eksisterende veier og stier.

Miljødirektoratet vurderer at dette er en forskriftshjemmel som vil kreve høring, og enten egen ferdselsforskrift eller endringer i vedtatt verneforskrift. I forskrifter i medhold av naturvernloven ble det ofte tatt inn en slik hjemmel – men da var hjemmelen lagt til direktoratet, ikke til forvaltningsmyndigheten. Miljødirektoratet vurderer at det ikke er aktuelt å tilrå at forvaltningsmyndigheten skal ha en slik hjemmel - dersom en slik bestemmelse skal tas inn bør den legges til Miljødirektoratet.

I naturmangfoldloven § 34 fjerde ledd heter det at «*Innenfor den rammen som gjelder for den enkelte vernekategori, kan Kongen i forskriften forby eller regulere virksomhet eller ferdsel som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke formålet med vernet.*»

Dersom hjemmelen for regulering av ferdselen ikke tas inn i forskriftene, må eventuelle endringer i forskriften vedtas av Kongen i statsråd. Miljødirektoratet tilrår derfor at det tas inn et nytt punkt i verneforskriftens § 5 for disse 8 områdene som lyder:

Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.

Dette erstatter forslaget fra fylkesmannen om at «*Ved fare for forringelse av verneverdiene, kan forvaltningsmyndigheten regulere ferdselen på eksisterende veier og stier.*».

Motorisert ferdsel

Fylkesmannen tilrår at verneforskriftens § 6 a endres, slik at ferdselsbestemmelsene ikke er til hinder for motorferdsel i forbindelse med utfrakt av syke, skadde og døde bufe. I mal for forskrifter for naturreservater, heter det at motorferdsel i forbindelse med utfrakt av syke og skadde bufe er tillatt. Miljødirektoratet vil ikke tilrå at det gjøres endringer i standardbestemmelser for naturreservater for enkelte verneområder uten at det er spesielle grunner til en slik endring. Miljødirektoraet kan ikke se at det er spesielle grunner for å ta inn en slik formulering i disse områdene. Når det gjelder utfrakt av døde bufe, er ikke dette en akutsituasjon på linje med utfrakt av skadde og syke bufe, og Miljødirektoratet mener derfor det bør være likedan i disse områdene som i andre naturreservater, at det må søkes om dispensasjon fra verneforskriften dersom det skal benyttes motorisert kjøretøy for slik utfrakt.

8.2. Omtale av de enkelte områdene

Verneformål for de enkelte områdene er gitt i § 1 i den enkelte verneforskrift. Under ”inngrepsstatus” nedenfor oppgis inngrep for de områdene der man kjenner til slike inngrep.

1. Blåfjell naturreservat, Asker og Røyken kommuner, Akershus og Buskerud fylker

Totalareal 1931 daa, hvorav 1581 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Blåfjell ligger i Kjekstadmarka, sørvest i Asker kommune og nord i Røyken kommune. Området består av et større åsparti, med høyeste punkt ved Verkensmåsan på 360 moh.

Seks kjerneområder er utskilt i Blåfjell-området. Disse omfatter to bekkeløfter, en rasmark og tre lokaliteter med gammel barskog. Skogen i området har stor variasjon med gran- og furuskog i alder 30-60 år, omgitt av gammel granskog på 130-160 år. I høydepartiene domineres skogbildet av mye gammel furuskog med trær av store dimensjoner. I lisidene er blåbærgranskog dominerende, men lågurtgranskog og hogstaudegranskog forekommer i områder med dypere jordsmonn. I dalen og bekkeløfta syd for Svartvann, er det innslag av rikere vegetasjonstyper med spisslønn og lind. Området har en god del stående og liggende død ved, men med relativt lav kontinuitet. Signalarter knyttet til død ved opptrer i begrenset grad, og området er generelt artsfattig. Det er potensial for økt mangfold knyttet til død ved på sikt, da det er en relativt stor andel eldre og gammel skog. I forhold til de påpekte manglene ved dagens skogvern, oppfyller området svært få av disse. Totalt sett vurderes området til lokalt verdifullt, med potensial for å bli regionalt verdifullt dersom den gamle skogen får utvikle seg fritt.

Grovkornet granitt dominerer i området. Løsmassene består av tynt humusdekke. Det er mye fjell i dagen, særlig i den sørøstlige delen av området. En forkastningsdal deler området i to. Området befinner seg i boreonemoral sone. Området vurderes å være av lokal/regional verneverdi.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: Småvannsbu, en ubetjent DNT-hytte, ligger innenfor foreslåtte verneområde i Asker kommune. I tillegg ligger det en privat hytte på gnr. 12, bnr. 3 i Røyken kommune. På kartet er det påtegnet to traktorveier, som fører inn i området fra henholdsvis sør og nord. Jfr. flyfoto fra 2012 ser det imidlertid ut til at veien i nord ikke berører foreslåtte verneområde. Veien i sør fremgår på flyfoto, men vurderes til å ikke være av slik karakter at Fylkesmannen finner grunn til å åpne for vedlikehold av denne. Det er et tett nettverk av blåmerka og umerka stier, samt flere skiløyper i området.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Osloområdet.

Oslo kommune, Bymiljøetaten: Verneforslaget omfatter ca. 916 daa eiet av Oslo kommune.

Hovedskiløypen i området går over myrer og langs kanten på Småvanna. Det er viktig at det blir mulig å legge om skiløypa, da det i mange vintre ikke er mulig å kjøre denne med prepareringsmaskin. Oslo kommune eier Småvannsbu. Denne må kunne vedlikeholdes og driftes. Det bør også åpnes for hogst av ved nær hytta. Området rundt hytta må kunne holdes åpent.

DNT Oslo og Omegn: Når det gjelder drift av hytta Småvannsbu i Blåfjell, kan det være behov for motorisert transport ved frakt av driftsmateriell. Grensen på 20 meter for hogst av trær rundt hytta vil ikke dekke behovet for ved, og det bes derfor om en generell tillatelse til vedhogst i en større omkrets enn dette. Alternativet er å frakte inn brensel med snøscooter. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele uttalelsen.

Viken skog SA: Avgrensningen følger en kraftlinje i vest/sørvest. Dette er uheldig på flere måter:

- Fire eiendommer strekker seg vest for kraftlinja med små arealer. Dette gjelder gnr./bnr. 12/3, 12/10, 12/167, 12/168 i Røyken.
- For en av eiendommene, gnr./bnr. 12/10, er det berørte arealet på toppen av Svartvannsåsen med storslagen utsikt og derav av interesse for friluftsliv.
- Under skrenten av Svartvannsåsen på gnr./bnr. 12/1 ligger det nøkkelbiotoper.

Disse arealene ønskes inkludert i verneområdet. Høyspentlinja er en forvaltnings- og opplevelsesmessig utfordring i et verneområde. Det vises dog i den sammenheng til at Kollåsen NR i Ski inneholder en tilsvarende høyspent tvers gjennom området, og at dette ble opprette gjennom frivillig vern.

Grunneiere på gnr./bnr. 12/3 og 10 i foreslåtte verneområde viser til forslag fra Viken skog om ny avgrensning på Svartvannsåsen vest for kraftlinja. Videre ønskes mulighet for å ombygge/påbygge hytten på 12/3, samt å hogge ved innenfor 100 meters radius av hytta. Det ønskes også en setning om mulighet for å ta ut juletrær i området, en familietradisjon som går 50 år tilbake i tid.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA): De aller viktigste naturverdiene er lokalisert i Svartvannsdalen, og må innlemmes i foreslåtte verneområde eller fremmes som egen vernesak til tross for kraftlinjen. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele NOA sin uttalelse.

Naturvernforbundet i Asker ville helst hatt med Svartvannsdalen innenfor verneområdet, men forstår at det er adskilt fra Blåfjell. Naturvernforbundet tror Blåfjell kommer til å bli et viktig område for arter som lever i gammelskog. Regner med at planene for ny skiløype gjennom området er skrinlagt. Det bør ikke tillates motorisert ferdsel annet enn i helt spesielle tilfeller. Ønsker ikke videreføring av vegetasjonsrydding rundt utkikkspunkt opp mot Verkensmåsan, ettersom det er skrinnet og saktevoksende vegetasjon her. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele uttalelsen.

Røyken kommune stiller seg positiv til å sikre større sammenhengende naturområder for fremtiden. Bestemmelsene i forskriften § 7, pkt. 4 og 6 setter begrensning på vedlikehold og tilrettelegging i dette viktige friluftslivsområde. I området er det både merkede turstier og skiløyper. Kommunen mener at det jevnt over er behov for vedlikehold og merking av stier og skiløyper, og at det må kunne settes unntak i forskriften på enkelt vedlikehold som merking og løypekjøring.

Asker skiklubb har brukt betydelig økonomiske midler på å lage orienteringskart over Blåfjell-Dikemark-området. Området benyttes til konkurranser, trening og turorientering. Det bes om at verneforskriften uttrykkelig nevner at orienteringsløp og turorientering er tillatt.

Skiforeningen: Det pågår planer for omlegging av skiløypa langs Småvann av sikkerhetsmessige grunner. Forbud mot motorferdsel vil ramme løypekjøringen i Kjekstadmarka. Det er viktig at verneforskriften og forvaltningsplanen ivaretar eksisterende løypenett som har stor regional betydning.

Jernbaneverket: I nord av verneområdet stikker det ut en ”arm”. Denne vil komme direkte over eksisterende jernbanetrasé i tunnel. Verneforslaget må ikke hindre jernbaneutvikling, oppgraderinger og forbedringer av det nasjonale jernbanenettet. Hensynet til sikkerheten på jernbanenettet må heller ikke bli skadelidende. Sikkerhet på jernbane er et felt som stadig er i endring. Jernbaneverket anbefaler at foreslåtte verneområde reduseres, slik at utvikling av det nasjonale jernbanenettet ikke blir skadelidende.

Fylkesmannens kommentarer:

Oslo kommune og DNT Oslo og Omegn omtaler hytta Småvannsbu, og at denne må kunne vedlikeholdes og driftes. Det bes også om mulighet for å kunne holde området rundt hytta åpent, hogge ved i området, samt å kunne frakte inn driftsmateriell. Petter Nore og Henrik Nore viser til at det ønskes mulighet for å ombygge/påbygge hytta ”Persbu” på 12/3, samt å hogge ved innenfor 100 meters radius av hytta. Fylkesmannen mener at flere av disse hensynene kan ivaretas uten at det medfører fare for forringelse av verneverdiene, og tilrår følgende bestemmelser knyttet til eksisterende bygninger i området:

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

6. Vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg på gnr./bnr. 89/1 i Asker kommune og 12/3 i Røyken kommune, i henhold til tilstand på vernetidspunktet.

7. Felling av trær og rydding av vegetasjon inntil 20 meter rundt eksisterende bygninger.

8. Felling av enkelttrær som kan medføre skade på bygninger.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

7. Uttak av ved til eget bruk på eksisterende hytter på gnr./bnr. 89/1 i Asker kommune og 12/3 i Røyken kommune, etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.

10. Nødvendig transport av driftsmateriell til hytte på gnr./bnr. 89/1 i Asker kommune og 12/3 i Røyken kommune, på frossen/snødekt mark.

11. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter som nevnt i

a. § 4, nr. 6

Vedlikehold av eksisterende bygninger i henhold til standard på vernetidspunktet vurderes ikke å medføre fare for forringelse av verneverdiene. Derimot vurderes ikke påbygg/ombygging av eksisterende hytte til å være forenelig med formålet med opprettelse av naturreservatet. Dessuten vises det til at det aktuelle området i dag reguleres av markaloven, som har et generelt forbud mot bygge- og anleggstiltak.

Fylkesmannen ser at det kan være behov for motorisert transport i forbindelse med vedlikehold av eksisterende bygninger. Tilsvarende gjelder ved frakt av driftsmateriell til Småvannsbu. Motorisert transport bør etter Fylkesmannens syn være søknadspliktig. Gjennom dette kan forvaltningsmyndigheten blant annet knytte en eventuell dispensasjon til bestemte traséer, tid på året og antallet turer. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold av bygningene bør så langt som mulig skje på snødekt mark, med mindre det foreligger et akutt vedlikeholdsbehov. Når det gjelder frakt av driftsmateriell til Småvannsbu, mener Fylkesmannen at dette i få tilfeller vil være et akutt behov og finner derfor grunn til å knytte den spesifiserte dispensasjonsbestemmelsen til motorisert transport på frossen/snødekt mark. Av hensyn til likebehandlingsprinsippet innenfor Blåfjell, anbefaler Fylkesmannen at denne bestemmelsen også omfatter motorisert transport av driftsmateriell til den private hytten i området. Generelt skal imidlertid motorferdsel i utmark begrenses, noe som er en intensjon i motorferdselsloven.

Fylkesmannen har vurdert konsekvensene av hogst innenfor verneområdet opp mot konsekvensene av å transportere ved inn. På bakgrunn av avstanden mellom eksisterende bygninger i området og vernegrensen, har Fylkesmannen konkludert med å anbefale at det skal kunne tas ut ved etter søknad. Det er ønskelig at grunneier utarbeider en plan for hogsten, som grunnlag for en eventuell flerårig dispensasjon.

Ryddegrensen på 20 meter rundt eksisterende bygninger vil ikke nødvendigvis omfatte trær som kan medføre skade på bygninger. Det er på bakgrunn av dette at Fylkesmannen tilrår et unntak for felling av enkelttrær som kan medføre skade på bygninger.

Petter Nore og Henrik Nore ønsker å kunne hogge juletrær i området. Fylkesmannen viser til at eiendommene strekker seg utenfor verneforslaget, og mener juletrær kan tas ut der eller i ryddesonen rundt hytten.

Flere av høringspartene mener verneområdet bør utvides mot vest, noe som innebærer innlemming av eksisterende kraftledning. Fylkesmannen har søkt å legge tekniske inngrep utenfor verneområdene, såfremt dette ikke har medført svært uheldig størrelse og arrondering med tanke på den langsiktige stabiliteten for naturverdiene. For området Blåfjell er det foretatt en konkret avveining mellom innlemming av kraftledningen og hvilke naturverdier en eventuell utvidelse vil tilføre verneområdet. Fylkesmannen anbefaler at kraftledningen holdes utenfor.

Hva angår merknadene om vedlikehold av stier og løyper, samt preparing av løyper, vises det til Fylkesmannens kommentarer ovenfor. Oslo kommune og Skiforeningen viser til at det pågår planer om omlegging av skiløypa langs Småvann av hensyn til sikkerhet. Fylkesmannen har ikke mottatt et kartgrunnlag som viser tenkte omlegging. En eventuell omlegging av skiløypen kan omsøkes etter forskriftens § 7, nr. 5, og dispensasjon vil kunne gis dersom ny trasé ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Fylkesmannen mener det vil være mulig å finne frem til en trasé som både ivaretar verneformålet og sikrer at omlegging kan gjennomføres.

Asker Skiklubb sin kommentar er, sammen med øvrige uttalelser som omhandler orientering og idrettsarrangementer, vurdert og kommentert ovenfor. Fylkesmannen har særskilt for Blåfjell anbefalt å sette et generelt unntak for gjennomføring av mindre idrettsarrangementer og andre arrangementer.

Jernbaneverket mener det er viktig at verneforslaget ikke hindrer utvikling av det nasjonale jernbanenettet eller at sikkerheten på jernbanen blir skadelidende. Videre anbefaler Jernbaneverket at foreslåtte verneområde reduseres i nord, men fremlegger ikke konkrete planer for utvikling av jernbanenettet i området. Det aktuelle arealet er registrert som bekkekløft av viktig verdi, med et rikt mangfold av arter. Bekkekløfter er relativt sjeldne i dette området. På bakgrunn av naturverdiene som finnes i det aktuelle området og at det ikke er konkrete planer for utvikling av jernbanenettet på nåværende tidspunkt, finner ikke Fylkesmannen grunn til å redusere området ved tilrådsningen. Fylkesmannen mener at sikkerheten og utvikling av det nasjonale jernbanenettet ved behov blir ivarettatt gjennom forskriftens § 8, hvor det fremgår følgende: *Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften [...] dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige*

samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48. Videre kan det vurderes både grenseendring og forskriftsendring, hvis det i fremtiden skulle være et særlig behov for dette.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av Blåfjell naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap. 7. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Direktoratet støtter fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Blåfjell som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av Blåfjell naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

2. Gardlaushøgda naturreservat, Bærum kommune, Akershus fylke

Totalareal 575 dekar, hvorav 524 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Gardlaushøgda er et høydeparti som strekker seg fra 150 til 306 moh sør i Bærumsmarka. I sør og sørøst grenser området til Ankerveien.

Gardlaushøgda er egenartet i form av dets mange vegetasjonstyper og treslag. Tre kjerneområder med naturtyper er registrert. To av kjerneområdene består av kalkskog med henholdsvis svært viktig (A) og viktig (B) verdi. Det tredje kjerneområdet innehar gammel barskog av viktig (B) verdi. Naturverdiene i området er særlig knyttet til god forekomst av hensynskrevende vegetasjonstyper med mange treslag og en god del død ved, særlig av gran. I følge liste over prioriterte mangler ved skogvernet angis følgende skogtyper innenfor boreonemoral og sørboreal sone: Rikt hasselkratt, boreal naturskog, særlig granskog rik på død ved, høgstaudegranskog, lågurtgranskog og kalkskog. Det er innslag av alle disse typene i Gardlaushøgda. Videre er det forekomster av alm-lindeskog, riksumpskog og vegetasjonstyper knyttet til rasmark (hassel-lind). Det er påvist relativt få rødlistede arter, men det er stor sannsynlighet for at området huser et betydelig større antall arter, særlig av insekter. Selv om lokaliteten er begrenset i areal, oppfyller den flere viktige prioriteringer i skogvernet.

Lokaliteten ligger i overgangsonen mellom rombeporfyrplåtene ved Kolsås og mer basaltiske bergarter på Steinshøgda. I øst grenser området til kambrosilur med sandstein og skifer/kalkstein.

Lokaliteten er preget av kalkinnslag i berggrunnen. Området befinner seg i den sørboreale vegetasjonssonen. Området er vurdert å være av nasjonal/regional verneverdi.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: Hele området har et tett nettverk av både merkede og umerkede stier og tråkk, og det fører stier fra alle retninger rundt høydepartiet og opp til Gardlaushøgda. Det er satt opp føringsautomater for føring av rådyr vinterstid. Vernegrensen er trukket minimum 1 meter vekk fra grøftkantene på Ankerveien.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Oslomarka.

Språkrådet: Navnet må skrives Gardlaushøgda, i samsvar med skrivemåten i SSR og norsk rettskriving.

Kartverket: Navnet må skrives Gardlaushøgda. Kartverket forutsetter at forholdet til stadnamnslova og SSR bringes i orden.

Furubakken Vel setter pris på at dette nærfriluftslivsområdet foreslås vernet. Området har kun en merket sti, Pilgrimsleden. Samtidig er det et stort antall små og store stier. Alle stiene må holdes

åpne. Tilsvarende gjelder utsiktspunkt. Det er viktig at det blir gitt retningslinjer for skjøtsel som gjør at området beholder sin store verdi for friluftslivet, i tillegg til de andre store verdiene naturen for øvrig representerer.

Bærum Natur- og Friluftsråd slutter seg til uttalelsen fra Skui Vel, og vil bemerke nødvendigheten av skjøtsel for at friluftslivsverdiene skal opprettholdes. Bærum Natur- og Friluftsråd ber om at dette inkluderes i vernebestemmelsene.

Fossum Idrettsforening har brukt over 100 000 kr. for å lage kart over Steinshøgda. Gardlaushøgda er det mest spennende og brukbare området til orientering grunnet lite skogdrift. I 2012 arrangerte Fossum et stort løp på Gardlaushøgda. Kort tid etter løpet var det ikke mulig å se spor. Forskriftens § 3, b setter forbud mot idrettsarrangementer. Dette er en uakseptabel formulering, som implisitt hevder at o-løp eller skirenn er skadelig for naturmangfoldet i et bynært friluftsområde.

Bestemmelsen må endres til at ”turorientering, orienteringsløp og skirenn i egnede løyper er tillatt”. Subsidiert kan bestemmelsen være at dette skal avklares med rette myndighet. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele uttalelsen fra Fossum Idrettsforening.

Naturvernforbundet i Bærum er tilfredse med begrensningene verneplanen setter, men det bør kunne felles enkelte trær som hindrer utsikten.

Norsk Organisasjon for Terrengsykling (NOTS): Det er på kartet kun angitt en sti som slynger seg rundt toppen av Gardlaushøgda. Området har en rekke andre kartlagte stier, jfr. OpenStreetMap. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele NOTS sin uttalelse.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen tar til følge Språkrådets og Kartverkets merknad om at områdenavnet må endres fra Garlaushøda til Gardlaushøgda.

Når det gjelder høringsuttalelsene som omhandler vedlikehold av stiene i området, vises det til Fylkesmannens kommentarer vedrørende merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier.

Hva angår merknadene om at utsiktspunkt må kunne holdes åpne, vises det til følgende bestemmelse i forskriftens § 7: *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:*

Rydding av vegetasjon ved utsiktspunkt.

Fossum Idrettsforening og NOTS sine kommentarer til forbudet mot idrettsarrangementer er, sammen med øvrige uttalelser som omhandler dette temaet, vurdert og kommentert ovenfor.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av Gardlaushøgda naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 5. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Direktoratet støtter fylkesmannens vurdering av navn på og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Gardlaushøgda som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av Gardlaushøgda naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

3. Glitrelia naturreservat, Nittedal kommune, Akershus fylke

Totalareal 379 daa, hvorav 379 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Glitrelia omfatter en del av dalsiden øst for Hakadal kirke i Nittedal kommune. Området går opp til 395 moh ved Oppegårdskollen i øst. Det foreslåtte verneområdet omfatter en dal (Djupdalen), med tilhørende vestvendt dalside. Om lag 700 meter øst for Glitrelia ligger Ravndalen naturreservat. Fem kjerneområder med naturtyper er registrert; gammel beitemark (B-verdi), rik sumpskog (B-verdi), kalkfuruskog (B-verdi) og to lokaliteter med gammel granskog i nordøst (C-verdi) og sør (B-verdi). Hoveddelen av området består av eldre granskog med alder på 100 til 120 år på middels eller høy bonitet. Det er forekomster av gran- og furutrær av store dimensjoner. Området er

samtidig relativt rikt på kalkkrevende arter, har flere hensynskrevende vegetasjonstyper og noen rødlistede arter. Foreslåtte verneområde oppfyller mangler ved barskogsvernet gjennom forekomster av kalkskog, lågurtskog, høgstaudegranskog, gråor-heggeskog og riksumpskog i mellomboreal sone. På bakgrunn av det begrensede arealet området utgjør, oppfylles imidlertid ikke målene knyttet til større forekomster av gammelskog under naturlig dynamikk eller store forekomster av rødlistearter. Likevel vurderes området som rikt vegetasjonsmessig, og det er trolig få tilsvarende heterogene områder igjen i regionen.

Området ligger i ytterkant av Romerikskomplekset som består av mye granitt, med innslag av kambrosiluriske bergarter med skifter og kalkstein. Området ligger i grensen mellom sørboreal og mellomboreal sone. Området er vurdert å være av regional verneverdi.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: Flere, mye brukte, stier går gjennom østre deler av området, i retning Oppegårdskollen. En rødmerket, preparert skiløype berøres delvis av verneforslaget i nordvest.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Oslomarka.

Språkrådet: Både *Glitre* og *Glitreli* er benyttet av Fylkesmannen. Språkrådet anbefaler å benytte navnet *Glitreli*.

Nittedal Orientering (Nitto) ber om at orientering tillates. *Glitreli* benyttes til trening, mindre løp og turorientering. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele Nitto sin uttalelse.

Norsk Organisasjon for terrengsykling (NOTS) viser til høringsdokumentet, hvor det fremgår at området er et viktig nærområde og brukes til orienteringsløp. Dette virker motstridende med bestemmelsen i § 3, pkt. 4, der bruk av reservatet til idrettsarrangementer er forbudt.

Dispensasjonsbestemmelsen burde plasseres i unntaksbestemmelsen, mykes opp eller tydelig gjenspeile at det er en forholdsvis enkelt å få dispensasjon ved mindre arrangementer. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele NOTS sin uttalelse.

Fylkesmannens kommentarer:

Språkrådets merknad om at områdenavnet bør være *Glitreli* tas til følge. Når det gjelder Nitto og NOTS sine merknader om idrettsarrangementer og orientering, vises det til Fylkesmannens kommentarer vedrørende dette temaet ovenfor.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av *Glitreli* naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 5. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Direktoratet støtter fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av *Glitreli* som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av *Glitreli* naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

4. Lillomarka naturreservat, Oslo og Nittedal kommuner, Oslo og Akershus fylker

Totalareal 3139 daa, hvorav 2922 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Området Lillomarka ligger ved grensen mellom Oslo og Nittedal kommuner. Området utgjør et kupert område med større kollepartier, dype sprekkedaler med tjern, bergvegger og rasmark. I nord er landformene roligere og det er mye myrer og vann.

Området er variert i topografi og relativt variert i treslagssammensetning og vegetasjon. Totalt 17 kjerneområder med naturtyper er registrert i området. Disse kjerneområdene består hovedsakelig av gammel granskog, hvorav 1 område er svært viktig (A-verdi), 6 områder er viktige (B-verdi) og 5 områder er lokalt viktige (C-verdi). Kjerneområdene representerer også forekomster av to naturtyper med rikmyr (B-verdi), en intakt lavlandsmyr i innlandet (B-verdi), en lokalitet med sørvendte berg og rasmarker (C-verdi), samt en innsjølokalitet med edelkreps (B-verdi). I de større arealene med gammel høy bonitets granskog, er det innslag av rikere skogtyper som lågurtgranskog og høgstaudegranskog. Lauvtreinnslaget er betydelig i deler av området, dog få trær er av store dimensjoner. I flere av kjerneområdene med gammel granskog er det videre mye død ved av gran, men det meste er lite til middels nedbrutt. Det er registrert nokså få rødlistede arter knyttet til død ved. Imidlertid finnes dødvedindikatorer, som duftskinn, svartsonekjuke og gråkjuke, flere steder i området. Selv om ikke alle granskogområdene henger sammen, utgjør de et større gammelskogsområde med stort potensial for økt biologisk mangfold knyttet til død ved på sikt. Området består hovedsakelig av sure bergarter i form av alkaliefeltspatsyenitt / alkaliefeltspatkvartsyenitt (normakitt). Foreslåtte verneområde befinner seg i sørboreal sone. Området er vurdert å være av regional verneverdi. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: En vei går inn i området fra sør mot nord i sørlige del av verneforslaget. Det ligger også en hytte innenfor foreslåtte verneområde, nord for Griseputten. Svært mange merkede og umerkede stier samt tråkk, og også flere maskin- og scooterkjørte skiløyper befinner seg innenfor området. På grunn av topografien med dype nord-sørgående daler, følger de fleste stiene denne retningen. Det går imidlertid også en del stier og tråkk på tvers av strøkretningen.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Oslomarka.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus: Større deler av Lillomarka enn det som omfattes av verneforslaget har store verneverdier etter markaloven og potensial for verneverdier etter naturmangfoldloven. NOA foreslår at verneområdet utvides, jfr. kart vist i uttalelsen. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele uttalelsen.

Oslo kommune, Bymiljøetaten: Verneforslaget omfatter ca. 1576 daa eiet av Oslo kommune. Kommunen er positiv til vernet, forutsatt at det gis erstatning og at vernebestemmelsene blir utformet slik at det ikke legges vesentlige begrensninger på utøvelse av friluftsliv og idrett. Området er mye brukt til friluftsliv, trening og enkelte idrettskonkurranser. Vernet bør ikke legge begrensninger på ordinær bruk, slik som muligheten til å lage kaffebål, plukking av bær og blomster, sykling eller idrettskonkurranser. Eksisterende løyper og stier må kunne vedlikeholdes og det bør vurderes om det skal være mulig å utvide, omlegge og oppgradere enkelte traséer. Dette kan gi en mer sentralisert ferdsel med mindre slitasje på andre områder. Eksisterende hytte må kunne vedlikeholdes og driftes. Det bør også åpnes for hogst nær hytta. Området rundt hytta må kunne holdes åpent.

En grunneier som eier ca. 200 daa av verneforslaget framhever at vernet ikke må medføre at adkomst til hytten på gnr. 12, bnr. 46 og bruk av nærområdene blir særlig vanskeligere enn nå. Reglene må utformes og praktiseres med positiv innstilling til at området blir mye brukt til naturopplevelse og får større pedagogisk verdi. Det er viktig å kunne rydde umerket vinterløype, jfr. kart i uttalelsen, som fører frem til hytta. Skiløype nord-sør over Nordre Langvann har de senere år blitt kjørt opp med snøskuter. I turkart utgitt av Lillomarka o-lag i 2007 vises flere tidligere snøskuterkjørte løyper. Disse bør kunne ryddes og vernereglerne bør ikke hindre snøskuterpreparering i fremtiden. Vernekart og/eller § 7, pkt. 6 bør endres, og helst settes som generelt unntak i § 6 med formuleringen "*Motorferdsel ved oppkjøring av skiløyper*". Når det gjelder motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av bygninger, foreslås følgende bestemmelse under § 7: "*Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av hyttene på 12/44, 12/46 og 12/194 i Nittedal kommune*". For å unngå unødig byråkrati kan denne flyttes til § 6. Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene. Det foreslås videre at det i §§ 6 eller 7 tillates eller åpnes for tynning av skog med hogstklasse 3 de neste 10-20 årene, der det er positivt for verneformålet. Stammer som tas ut kan nyttes som ved til hytteierne. I tillegg til et generelt unntak for "*hogst av trær og rydding av vegetasjon inntil 20 meter rundt eksisterende bygninger*", bør det gis et unntak for å felle trær som kan medføre skade på bygninger.

To enkeltpersoner er sterkt uenig i at deres eiendom 12/44 i Nittedal foreslås inkludert i reservatet. Begrunnelse for å holde størstedelen av 12/44 utenfor reservatet er:

- Ingen gammelskog på tomta.
- Ligger i utkanten av reservatet slik at det ikke vil lage uorden i den sammenhengende yttergrensa for reservatet.
- På øvrige hytteeiendommer langs Nordre Langvann er selve hyttene utenfor reservatet. Vil være forskjellsbehandling å trekke hytta på eiendom 12/44 inn i reservatet.
- Hytteeier har ikke sagt seg interessert i frivillig vern av mer enn en liten del av tomta.
- Restriksjoner vil forringe tomta i forhold til åpenhet mot vann og tjern.

Forslag til forskrifter:

§ 4 nr. 8: *Gnr 12, bnr. 44 utgår fra teksten, da det er avklart fra Fylkesmannen at hytta og størstedelen av tomta utgår fra reservatet.*

§ 7 nr. 5: *Med «eksisterende stier» må forstås også stier som ikke er merket.* Jevnlig vedlikehold av stier og løyper med håndredskap må være tillatt uten søknad til forvaltningsmyndighetene, men kun for å opprettholde standard på vernetidspunktet.

§ 7 nr. 7: *Gnr. 12, bnr. 44 tas inn her.* Snøskuter brukes til vedlikehold av hytta og traseer som ligger i reservatet vil bli brukt. Trolig må flere hytter nevnes her.

Hytteiere som har robåt i Langvann må kunne trekke båten i land i reservatet både sommer og vinter.

DNT Oslo og Omegn: Det bør kunne opprettes ”opplevelsesti” i Lillomarka, som grunnlag for formidling av formålet med vernet og naturkvalitetene. Gjennom dette styrkes vernet. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele uttalelsen.

Oslo Skikrets har sterke motforestillinger mot de begrensninger som pålegges skiidretten i området. Skiidretten har foregått i området siden 1800-tallet, og benyttes mye av skiutøvere i dag. Da området anses verneverdig, antas det at skiidretten ikke har forringet skogens opplevelsesverdi. Det er derfor et paradoks at verneforslaget legger restriksjoner på denne idretten. Det er en stor urimelighet at skiklubber som sogner til området nå i praksis ikke kan arrangere renn i løyper som hittil har vært tilgjengelige. Selv om § 7 åpner for dispensasjon, virker dispensasjonskravet så hemmende at den lille mulighet til tillatelse ikke er reell. Skiklubbene er foreldredrevet med liten tid til administrativt arbeid. Skikretsen har erfaring med at løyper som går gjennom naturreservater får dårligere vedlikehold og standard. Skiløypene blir derav mindre tilgjengelige. Oslo Skikrets foreslår primært at Fylkesmannen frafaller verneforslaget. Sekundært foreslås ”idrettsarrangementer” tatt ut av § 3, pkt. 4 og ”opprettholdelse og utvikling av eksisterende skiløyper” tilføyes som et punkt under § 4. Atter sekundært at *vernebestemmelsenes § 3, pkt. 4 ”Idrettsarrangementer” tas ut.*

Nydalens Skiklubb mener forskriften vil hemme, fortrenge og legge hindringer for organisert friluftsliv og idrett i et sentralt beliggende og mye brukt område, og dermed er i strid med markaloven. Lillomarka vil deles i en østre og en vestre del, med sterkt reduserte muligheter for kryssing. Det innebærer stor begrensning for tilrettelegging for økt friluftsopplevelse eller idrettsutfoldelse i nærmiljøet. Nydalens Skiklubb er landets største orienteringsgruppe, og har lagt ned store ressurser i å tegne orienteringskart i Lillomarka. Klubben arrangerer ukentlig flere treninger og noen ganger konkurranser i området. I tillegg arrangeres turorienteringstilbud. Nydalens Skiklubb foreslår at § 4 i forskriften, *Generelle unntak fra vernebestemmelsene*, utvides med et nytt punkt 12) *Orienteringsposter i forbindelse med orienteringsløp, orienteringstreninger og turorientering.* Gjennom mer enn hundre år har det vært arrangert orienteringsløp, og ingen vitenskapelige undersøkelser viser at orientering medfører varig skade for miljøet og det biologiske mangfoldet. Det er ikke faglig grunnlag for å forby all organisert ferdsel. Dersom den foreslåtte forskriften består uendret, vil det medføre en rekke søknader og mer byråkrati.

Oslo Idrettskrets: Det er alvorlig at det forsøkes å legge hindringer for etablerte og velfungerende aktiviteter/idretter i området. Utgangspunktet for verneprosessen var å verne områder med særskilt verdi for friluftslivet etter markaloven § 11. Fokuset i verneforslaget er nå naturverdier.

Idrettskretsen er uforstående til at idretten er en trussel mot verneverdiene, og kan heller ikke se at det foreligger dokumentasjon som tilsier dette. Vernebestemmelsene vil legge hinder for ordinært bruk, og dermed bidra negativt til befolkningens tilgang til opplevelser i Marka. Forslaget er i strid med formålet i markaloven. Oslo Idrettskrets mener forslaget er basert på sviktende grunnlag, og at bestemmelsene vil ha uhensiktsmessig negative konsekvenser for bruken av Marka. Det anbefales at forslaget skrinlegges.

Kjelsås IL Orienteringsgruppa: Det står ikke noe i beskrivelsen av området som tilsier at naturen i Lillomarka er truet av bruken i dag. Bruken av området vil måtte endres som følge av vernet, noe som medfører at biotopen endres på sikt. Begrensinger i bruk vil føre til store problemer for befolkningens tilgang på friluftsliv. Minner om markalovens formål og mener loven allerede sikrer nødvendig bevaring av Lillomarka. Turorientering med mange deltakere vil være i strid med vernet. Dermed ekskluderes området fra et populært friluftsliv, noe som ikke er i overensstemmelse med intensjonene i markaloven. Søknader om dispensasjon for tiltak som for eksempel fjerning av vegetasjon vil medføre mer byråkrati. Området vil gro igjen og trær vil falle over stier og sperre skiløyper, siden vegetasjon ikke skal fjernes. Dette medfører større belastning og slitasjeskader på områder i nærheten som ikke omfattes av vernet. Preparering av løyper med stor maskin lar seg heller ikke forene med vernet. Kjelsås IL O-gruppa vil sterkt fraråde vern av Lillomarka.

Kjelsås IL Langrenn stiller spørsmål om hvorfor Fylkesmannen verner Lillomarka når skogen fortsatt er intakt etter all aktiviteten som har funnet sted der. Mener markaloven har strengt nok regelverk og er sterkt imot vernet siden det blir et tilbakeslag for idretten. Forstår ikke at Fylkesmannen foreslår vernet i strid med markalovens formål, som er tilrettelegging for naturopplevelse, friluftsliv og idrett. Vernet vil vanskeliggjøre friluftsliv og idrett, siden aktiviteter som skiløping i preparerte løyper, turrenn og orientering ikke lenger skal være tillatt. Det er heller ikke tungtveiende biologiske grunner til å verne et såpass stort område. Kjelsås IL ber Fylkesmannen frafalle verneforslaget. Subsidiært må bestemmelsene tillate vedlikehold av stier og løyper, samt preparering og omlegging. I tillegg må det være tillatt å avholde idrettsarrangementer uten å måtte søke. Det vil bli utfordrende å skrive søknader for de frivillige som står bak arrangementene, i tillegg til usikkerheten i forhold til gjennomføring når man ikke vet om søknaden innvilges.

Kjelsås IL: Vernebestemmelsene setter forbud mot preparering av skiløyper, rydding, istandsetting og vedlikehold av skiløyper og stier, idrettsarrangementer m.m. Kjelsås IL organiserer mer enn 3500 medlemmer, og Lillomarka brukes særskilt av langrenns- og orienteringsgruppen, men også til turrenn, orienteringsløp, orienteringsposter. Hovedlaget stiller seg 100 % bak uttalelsene fra langrennsgruppen og orienteringsgruppen. Fylkesmannens forslag er i strid med markalovens formål, og vil vanskeliggjøre idrett og friluftsliv. Kjelsås IL ber Fylkesmannen frafalle verneforslaget. Lillomarka Skiklubb er betenkte til vern av Lillomarka, dersom dette legger sterke restriksjoner på bruk av området til skikonkurranser/skiarrangement. Skiklubben kan i fremtiden tenke seg å bruke deler av det aktuelle området til skogsløp og mosjonsløp på sommeren, og reagerer på at dette kan bli forbudt. Det kan bli en stor utfordring at verneforslaget er lagt i nærheten av tettbebyggelsen med rikt idrettsliv i randsonen og innover i Marka. Det er uheldig at verneforslaget utelukker idrettsarrangementer og konkurranser. Markaloven er klar på at idrett hører naturlig hjemme i Marka, på linje med friluftsliv og naturinteresser. Ønsker to nye punkter i § 4. Generelle unntak: Løypetraséer på vinterstid og løypetraséer på sommerstid.

Nittedal Orientering (Nitto) ber om at orientering tillates. Området benyttes mye av de tre klubbene Lillomarka OL, Nydalen SK og Nittedal orientering til både trening, konkurranse og turorientering. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele Nitto sin uttalelse.

Lillomarkas Venner: Området utenfor hovedskiløypa, fra Solemskogveien til Sørskogen, bør forskånes for terrengsykling. § 5, pkt. 2 foreslås derfor endret til: *"Utenom eksisterende vei og hovedskiløypetrase gjennom området er bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning forbudt"*. Videre bør det søkes å ta vare på skogsfuglene i et slikt presset bynært område, og § 3, pkt. 2 foreslås endret til: *"Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser, hiområder og spillplasser, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. [...]"* Båndtvangen i sommerhalvåret bør understrekes og tydeliggjøres ved f.eks. skilting. Nødvendige tiltak for å vedlikeholde skiløypene i dagens tilstand bør kunne utføres uten at det må søkes om dispensasjon, og § 6 foreslås utvidet med et pkt. 4: *"Motorferdsel ved oppkjøring av skiløyper vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet"*, og pkt. 6 under § 7 strykes. Den tidligere rødmerkete løypa som går fra Grisputten til Grytedalen, gjennom hele Grytedalen til dagens løype sør for N. Langvann er en viktig naturløype og kilde til naturopplevelse. Her bør det fortsatt være tillatt skånsomt å rydde vindfall for å opprettholde muligheten for en enkel, manuelt oppgått skiløype.

Fylkesmannens kommentarer:

NOA ønsker verneområdet utvidet. Fylkesmannen viser til at utvidelse av verneområdet kan være aktuelt på et senere tidspunkt, dersom berørte grunneiere aksepterer det og arealet innehar tilstrekkelige verneverdier. Slik området er avgrenset i tilrådningen, omfatter det i svært stor grad de registrerte kjerneområdene og verdiene som søkes bevart i medhold av naturmangfoldloven. Sett

i lys av dette og områdets størrelse samt arrondering, anser Fylkesmannen at verneforslaget innehar en god landskapsøkologisk avgrensning. I tillegg til naturverdiene, har eiendomsforhold og tekniske inngrep satt rammene for avgrensningen av verneområdet.

Oslo kommune ber om at hytten på gnr. 95, bnr. 6 må kunne vedlikeholdes og driftes. Kommunen ber også om at det åpnes for hogst nær hytta og at området rundt hytte må kunne holdes åpent. Fylkesmannen mener at disse hensynene kan ivaretas uten at det medfører fare for forringelse av verneverdiene, og viser til at det tilrådes følgende bestemmelser knyttet til eksisterende hytte:

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

7. Vedlikehold av eksisterende bygning og anlegg på gnr. 95, bnr. 6 i Oslo kommune, i henhold til tilstand på vernetidspunktet.

8. Felling av trær og rydding av vegetasjon inntil 20 meter rundt eksisterende bygning på gnr. 95, bnr. 6 i Oslo kommune.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

7. Uttak av ved til eget bruk på eksisterende hytte på gnr. 95, bnr. 6 i Oslo kommune, etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.

9. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av bygninger på gnr./bnr. 12/44, 12/46, 12/194 i Nittedal kommune og 95/6 i Oslo kommune.

I høringsforslaget var det satt et generelt unntak for uttak av ved til eksisterende hytte.

Fylkesmannen ser i etterkant at dette vil kunne gi uheldige konsekvenser for verneverdiene, da selv begrenset hogst i et område med viktige naturverdier kan føre til tap av arter og biotoper. Derfor vurderes det hensiktsmessig at uttak av ved omsøkes med en tilhørende plan for hogsten, som grunnlag for en eventuell flerårig dispensasjon. En slik plan kan være enkel. Fylkesmannen har vurdert konsekvensene av hogst innenfor verneområdet opp mot konsekvensene av å transportere ved inn, og har konkludert med å anbefale at det skal kunne foretas vedhogst etter søknad.

Fylkesmannen ser at det kan være behov for motorisert transport i forbindelse med vedlikehold av eksisterende bygning, men mener dette bør være søknadspliktig. Gjennom søknadsbehandlingen kan forvaltningsmyndigheten blant annet knytte en eventuell dispensasjon til bestemte traséer, tid på året og antallet turer. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold bør så langt som mulig skje på snødekt mark, med mindre det foreligger et akutt vedlikeholdsbehov. Generelt skal motorferdsel i utmark begrenses, noe som er en intensjon i motorferdselsloven.

Selv om det kun er én hytte (gnr. 95, bnr. 6) som ligger innenfor vernegrensen, ligger tre hytter (gnr./bnr. 12/44, 46 og 194) slik til at nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av disse må skje gjennom verneområdet, med mindre det tilgrensende vannet Nordre Langvann har sikker is. Fylkesmannen finner derfor grunn til å anbefale at det etter søknad kan gis dispensasjon for nødvendig motorferdsel også til disse tre hyttene. Grunneierens og hytteeiernes kommentarer om motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av hytter er med dette tatt til følge i Fylkesmannens tilrådning.

En grunneier påpeker at umerket vinterløype som fører frem til hans hytte på gnr. 12, bnr. 46 må kunne ryddes. I denne sammenheng viser Fylkesmannen til at adkomst til eksisterende hytter også på gnr./bnr. 12/44 og 12/194 i Nittedal kommune og 95/6 i Oslo kommune går gjennom verneområdet. Fylkesmannen finner det rimelig at eksisterende adkomststier og -løyper til hytter, hvor adkomst må foregå gjennom naturreservatet, kan ryddes og vedlikeholdes uten krav om søknad. Dette vil gjelde et svært begrenset antall eksisterende traséer og vurderes ikke å medføre fare for forringelse av verneverdiene. Fylkesmannen tilrår derfor følgende unntaksbestemmelse tatt inn i forskriftens § 4:

Rydding og vedlikehold, i henhold til standard på vernetidspunktet, av etablerte adkomststier og -løyper til eksisterende bygninger på gnr./bnr. 12/44, 12/46, 12/194 i Nittedal kommune og 95/6 i Oslo kommune.

Det presiseres at denne bestemmelsen knytter seg til adkomststier og -løyper som er etablert på vernetidspunktet. Eventuell nyetablering vil måtte omsøkes.

En grunneier foreslår at det i §§ 6 eller 7 tillates eller åpnes for tynning av skog med hogstklasse 3 de neste 10-20 årene, der det er positivt for verneformålet. Fylkesmannen mener § 9 i verneforskriften ivaretar behovet for skjøtsel for å opprettholde eller oppnå den naturtilstand som er formålet med vernet, og ser ikke grunn til å endre forskriften på dette punkt.

Videre foreslår en grunneier at det settes et generelt unntak for å felle trær som kan medføre skade på bygninger. Fylkesmannen tar dette til følge, og tilrår følgende unntaksbestemmelse i § 4:

Felling av enkelttrær som kan medføre skade på bygninger.

To enkeltpersoner er sterkt uenig i at deres eiendom, gnr. 12, bnr. 44 i Nittedal kommune, foreslås inkludert i reservatet. Gjennom felles befaring har Fylkesmannen og grunneier kommet til enighet om avgrensning av verneområdet på den respektive eiendommen. Vernegrensen i nord ved Nordre Langvann er justert, slik at hytten med tilhørende naturlig tomteareal på gnr. 12, bnr. 44 ligger utenfor verneområdet. På bakgrunn av dette tilrådes området redusert noe sammenlignet med høringsforslaget.

Når det gjelder kommentaren om at hytteeiere som har robåt i Langvann må kunne trekke båten i land i reservatet, mener Fylkesmannen at verneforskriften ikke setter hinder for dette.

Flere av høringsuttalelsene omhandler rydding, vedlikehold, omlegging og anleggelse av stier og løyper, samt preparering av skiløyper. Det vises her til at det særskilt for Lillomarka er åpnet for etablering av nye stier og løyper etter søknad, jfr. § 7, men denne bestemmelsen bør håndheves relativt strengt fra forvaltningsmyndigheten sin side. Noen av høringspartene trekker frem enkelttraséer som ikke er merket, men som det er ønskelig å kunne vedlikeholde og preparere.

Fylkesmannen viser til at dette kan omsøkes etter forskriftens § 7. Fra Fylkesmannens side er det generelt ikke ønskelig å sette et generelt unntak for vedlikehold og preparering av enkelte umerkede stier og løyper, med unntak av de traséene som fungerer som adkomst til hyttene. Dette fordi det anses hensiktsmessig at forvaltningsmyndigheten gjennom søknadsbehandling kan gjøre en konkret vurdering av viktigheten av den aktuelle traséen for brukerne opp mot den samlede belastningen over tid.

Høringspartenes kommentarer til det foreslåtte forbudet mot idrettsarrangementer er, sammen med øvrige uttalelser som omhandler dette temaet, vurdert og kommentert ovenfor. Fylkesmannen har særskilt for Lillomarka anbefalt å sette et generelt unntak for gjennomføring av mindre idrettsarrangementer og andre arrangementer, se for øvrig nevnte kapittel.

I henhold til innspillet fra Lillomarkas Venner tilrår Fylkesmannen at ”*spillplasser*” tilføyes § 3, nr. 2, første punktum: ”*Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser, hiområder og spillplasser, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse.*”

Lillomarkas Venner viser videre til at området utenfor hovedskiløypa, fra Solemskogveien til Sørskogen, bør forskånes for terrengsykling og foreslår endring i § 5, pkt. 2 i henhold til dette.

Fylkesmannen viser til at det etter § 5, pkt. 2 er forbudt å sykle utenom eksisterende veier og stier. Det er derav ikke er tillatt å sykle utenfor hovedskiløypa.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av Lillomarka naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 5. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Lillomarka som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av Lillomarka naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

5. Prekestolen naturreservat, Gjerdrum og Nittedal kommuner, Akershus fylke

Totalareal 556 daa, hvorav 495 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Området ligger ved grensen mellom Gjerdrum og Nittedal kommuner, ca. 4 km øst for Holter i Nittedal. Høyeste punkt er Prekestolen på 408 moh. Området omfatter to daler med Prekestolen mellom.

To kjerneområder med naturtypen gammel granskog av viktig verdi (B-verdi) er utskilt i verneforslaget, og hoveddelen av området har gran med alder på 90-140 år. Mange av grantrærne har svært store dimensjoner, med opptil 1 meter i diameter. Det er noen få furuer av større

dimensjoner i nord. Sentralt i området er det mye død ved, både stående og liggende. I Djupdalen er det mye liggende død ved av gran i alle nedbrytningsstadier. Det er også en god del død ved av selje, osp og bjørk. Med tanke på nøkkelelementer, er det svært begrensede forekomster av rikere granskogstyper som høgstaudeskog. Lågurtgranskog og småbregnegranskog på middels til høy bonitet er imidlertid vanlig. Til tross for begrenset areal, har området betydelig heterogenitet. Registrert arts mangfold er lite, men potensialet for økt antall arter knyttet til død ved er stort dersom barskogen får utvikle seg fritt. Området har også en tilfredsstillende arrondering. I forhold til mangler ved skogvernet, er arealet lite og oppfyller i begrenset grad mål som er satt. Dette med unntak av at området har et betydelig innslag av rikere vegetasjonstyper på middels og høy bonitet. Geologien i området består av fattige bergarter med biotittgranitt og syenitt. Jordsmonnet er stedvis dypt med skog på høy bonitet i dalbunnen, mens det er skrint i dalsidene og på høydepartiet ved Prekestolen. Området ligger i den sørboreal sonen og er vurdert å være av regional verneverdi. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: En hytte er registrert på kartet sør for Prekestolen. Denne er imidlertid trolig feilregistrert, jfr. befaring og flyfoto. Det er et relativt tett stinett i forbindelse med hytteområdet på Holterkollen. Innenfor foreslåtte verneområde er det dog kun en blåmerket sti. Det går også en umerket sti opp til toppen av Prekestolen, som er det eneste utsiktspunktet. En skiløype ligger like ved vernegrensen langs Langevatnet.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Oslomarka.

Språkrådet: Det er uklart om *Prekestolen* eller *Prekestolen-Djupdalen* er det foreslåtte navnet på området, da Fylkesmannen har benyttet begge. Språkrådet har ingen merknader til navneforslaget *Prekestolen*. Dersom Fylkesmannen går inn for det andre alternativet, anbefales *Prekestolen og Djupdalen*.

Nittedal Orientering (Nitto) ber om at orientering tillates. Området benyttes av Gjerdrum OL og Nittedal Orientering til lengre lokale løp og turorientering. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele Nitto sin uttalelse.

Norsk Organisasjon for terrengsykling (NOTS): Det er vesentlige mangler i kartgrunnlaget når det gjelder eksisterende stier. Det vises for øvrig til kap. 4 med sammendrag av NOTS sin uttalelse.

Gjerdrum Almenning: Forskriften ser i hovedsak fornuftig ut med tanke på verneformålet, men Almenningen ønsker at *døde bufe* tilføres i § 6, *Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene, pkt. 1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe*. Dette kan det være behov ved eksempelvis større sykdomsutbrudd. Det forutsettes at verneforslaget ikke oversendes Miljødirektoratet før partene har kommet til enighet om verneomfang, herunder erstatning.

Fylkesmannens kommentarer:

Nittedal Orientering sin kommentar er, sammen med øvrige uttalelser som omhandler orientering og idrettsarrangementer, vurdert og kommentert ovenfor. Hva gjelder NOTSs kommentar om kartgrunnlaget når det gjelder eksisterende stier, vises det til Fylkesmannens vurdering av dette ovenfor.

I henhold til innspillet fra Gjerdrum Almenning tilrår Fylkesmannen at ”*døde bufe*” tilføres § 3, nr. 1, første punktum;

Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke, skadde og døde bufe.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av Prekestolen naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 5. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Prekestolen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av Prekestolen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

6. Ringiåsen naturreservat, Bærum kommune, Akershus fylke

Totalareal 584 daa, hvorav 544 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Ringiåsen ligger i den østre utkanten av Vestmarka, like vest for jordbrukslandskapet på Tanumplataet i Bærum kommune. Området består av en langstrakt åsrygg i nord-sør retning med bratte skrenter både på øst- og vestsiden. I sørvest grenser området til naturreservatet Trollmyr. To kjerneområder med naturtypen rik blandingsskog i lavlandet (A-verdi) er registrert innenfor Ringiåsen. Naturverdiene befinner seg i hovedsak innenfor disse to avgrensede kjerneområdene. Biomangfoldverdien i kjerneområdene er knyttet til god forekomst av rike vegetasjonstyper, som gråor-heggeskog, lågurtskog og alm-lindeskog med hasselkratt i busksjiktet. Dette så vel som variasjon i vegetasjonstyper, meget mye død ved av mange treslag og alle nedbrytningsstadier, samt rik forekomst av truede og sårbare arter med død ved som vekstsubstrat. I forhold til mangler ved skogvernet, oppfyller Ringiåsen ut fra dette delvis kriterier knyttet til boreonemoral skog. Totalt sett vurderes området under litt tvil til nasjonalt verdifullt, da arealene utenfor kjerneområdene ikke inneholder særskilte biomangfoldverdier.

Østre del av åsen består av rombeporfyrr. Den vestre delen består av silurisk sandstein. Det meste av utredningsområdet har et tynt løsmassedekke, men i dalføre på vestsiden og delvis i lisiden finnes ulike marine avsetninger og morenemateriale. Disse gir grunnlag for en rik flora. Området ligger i boreonemoral sone.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: Det ligger en gapahuk innenfor foreslåtte verneområde. En umerka sti går gjennom området. Utover denne er det en del mindre stier på kryss og tvers i åsen.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Oslomarka.

Språkrådet: SSR har registrert skrivemåten Ringiåsen og Ringsås, men førstnevnte skrivemåte anbefales.

Kartverket bemerker at den riktige skrivemåten er Ringiåsen og ikke Ringsås. Det forutsettes at forholdet til stadnamnslova og SSR bringes i orden.

Norsk Organsisasjon for Terrensykling (NOTS): Riktig områdenavn er Ringiås. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele NOTS sin uttalelse.

Skui Vel mener avgrensningen er god og inneholder buffersoner mot de viktige naturområdene. Positiv til at forslaget sikrer den allmenne friluftslivsaktiviteten og at denne delen av nærrekreasjonsområdet til store befolkningsgrupper tas vare på. Støtter at det tillates skjøtsel i forbindelse med gapahuken i området. Det bør også tillates skjøtsel for å bringe frem en mer naturlig fleraldret tresammensetning og ta ut edelgran. Dette så vel som forsiktig skjøtsel i området nord mot Libakk for å ivareta tidligere jordbruksområder med rydningsrøyser.

Bærum Natur- og Friluftsråd slutter seg til uttalelsen fra Skui Vel, og vil bemerke at skjøtsel er nødvendig for opprettholdelse av friluftslivsverdiene. Dette bes inkludert i vernebestemmelsene.

Naturvernforbundet i Bærum viser til § 3, pkt 1 som omhandler vegetasjon. Planten kjempebjørnekjeks sprer seg i området. Denne planten bør unntas fra vernebestemmelsene og kan tas inn i § 9.

Tanum Vel støtter vernet av Ringiåsen som naturreservat.

Fylkesmannens kommentarer:

En rekke av høringspartene mener områdenavnet må være Ringiåsen. Dette er tatt til følge.

Naturvernforbundet i Bærum viser til at kjempebjørnekjeks sprer seg i området. Slik Fylkesmannen tolker uttalelsen, ønskes kjempebjørnekjeks nevnt spesifikt i forskriftens § 9 om skjøtsel.

Fylkesmannen viser til at denne planten kan bekjempes med hjemmel i § 9, slik paragrafen var

formulert i høringsforslaget. Det vurderes derfor ikke behov for å endre ordlyden i paragrafen, og formuleringen i høringsforslaget tilrådes opprettholdt.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av Ringiåsen naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 5. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av navn på og til avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold, og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Ringiåsen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av Ringiåsen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7. Rudskampen naturreservat, Nannestad kommune, Akershus fylke

Totalareal 1201 daa, hvorav 1073 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Rudskampen ligger på et større åsparti i nordre del av Romerikssåsen, vest i Nannestad kommune. I området inngår de to høydene Rudskampen og Blekketjernflaka på henholdsvis 588 og 569 moh. Ti kjerneområder er utskilt fra verneforslaget Rudskampen. Disse utgjør hovedsakelig naturtypen intakt lavlandsmyr i innlandet med blanding av nedbørsmyr og jordvannsmyr. Samtlige av de intakte lavlandsmyrene har lokalt viktige biologisk mangfold vedier (C-verdi). Det er også registrert en rikmyr (C-verdi), samt tre områder med gammel barskog (A-, B-, og C-verdi). Store deler av Rudskampen-Blekketjernflaka består av eldre granskog på 110-130 år med stedvis mye død ved. Begrensede arealer av gammelskogområdene består av skog under naturlig dynamikk. I forhold til mangler ved skogvernet, er det også lite innslag av rikere skogtyper og gamle lauvtrær. Imidlertid er det gode forekomster av rødlistede arter og signalarter knyttet til gammel skog. I positiv retning teller samtidig at området ligger relativt nært andre viktige og større forekomster av gammelskog ved Skotjernfjell. Berggrunnen i området består av alkalifeltspat granitt (ekeritt). Lokaliteten ligger i mellomboreal sone. Området er vurdert å være av regional verneverdi. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: En skogsbilvei krysser området i nord-sør retning. Det går også en blåmerket sti i nord-sør retning gjennom området.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Oslomarka.

Nannestad Almenning, grunneier i området: Forskriften ser i hovedsak fornuftig ut med tanke på verneformålet, men § 4. *Generelle unntak, pkt. 5. Vedlikehold av eksisterende vei vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet* må endres til ”Vedlikehold av eksisterende vei vist på vernekartet, i henhold til enhver tids gjeldende krav og standard for skogsbilveg til bruk i skogbruk som næring”. Almenningen vil besitte et større skogareal øst for verneområdet, og det vil være nødvendig med en godt opparbeidet skogsbilveg i driften av dette. I tillegg bør det i § 6, *Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene, pkt. 1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe* tilføres ”døde bufe”. Dette kan det være behov ved eksempelvis større sykdomsutbrudd. Det forutsettes at verneforslaget ikke oversendes Miljødirektoratet før partene har kommet til enighet om verneomfang, herunder erstatning.

Nittedal Orientering (Nitto) ber om at orientering tillates. Rudskampen benyttes av Nitto, Gjerdrum OL og Østmarka OK for detaljert turkart, hvor det ble plassert skiorienteringsposter vinteren 2010/2011. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele Nitto sin uttalelse.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA): Området bør avgrenses slik som NOA tidligere har foreslått, dersom det ikke er skjedd inngrep i disse områdene. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele NOA sin uttalelse.

Norsk Organisasjon for terrengsykling (NOTS): Stien som går nord-syd er ikke komplett merket på kartet (blåmerket sti). En rekke stier og traktorveier er ikke inntegnet. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele NOTS sin uttalelse.

En enkeltperson: I tillegg til flere funn av rødlistearter og forekomster av naturtyper, er området en av få gjenværende naturskoger i nordre del av Romerikssåene. Det er positivt at gammelskog og mindre arealer med yngre skog innlemmes i reservatet på grunn av fragmentering de senere år.

Fylkesmannens kommentarer:

Nannestad Almenning ønsker § 4. Generelle unntak, pkt. 5. *Vedlikehold av eksisterende vei vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet* endret til *"Vedlikehold av eksisterende vei vist på vernekartet, i henhold til enhver tids gjeldende krav og standard for skogsbilveg til bruk i skogbruk som næring"*. Fylkesmannen vurderer en slik unntaksbestemmelse til å være lite forenelig med formålet med opprettelse av naturreservat. Imidlertid ser Fylkesmannen behovet for en velfungerende vei ved driften av skogarealet utenfor verneområdet. For å ivareta hensynet til både verneformålet og skogbruksinteressene, vurderer Fylkesmannen det som mest hensiktsmessig å regulere oppgradering av skogsbilveien gjennom spesifiserte dispensasjonsbestemmelser. Det tilrådes således følgende spesifisert dispensasjonsbestemmelse, jfr. § 7; *"Oppgradering av eksisterende vei vist på vernekartet, for bruk i skogbruk som næring."*

Det tilrådes at unntaksbestemmelsen *"Vedlikehold av eksisterende vei vist på vernekartet, i henhold til standard på vernetidspunktet"* blir stående som i høringsforslaget.

Den spesifiserte dispensasjonsbestemmelsen uttrykker avveiningen mellom hensynet til vern og behovet for en tilstrekkelig opparbeidet skogsbilvei i forbindelse med skogbruk. Dette innebærer at det legges opp til at det vil gis dispensasjon for oppgradering av eksisterende vei, såfremt omfanget er tilpasset behovet og ikke medfører fare for skade på verneverdiene. Gjennom søknadsbehandlingen kan forvaltningsmyndigheten gjøre en konkret vurdering av eventuelle konsekvenser av tiltaket.

I henhold til innspillet fra Nannestad Almenning tilrår Fylkesmannen videre at *"døde bufe"* tilføyes § 3, nr. 1, første punktum;

Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke, skadde og døde bufe.

Nittedal Orientering sin kommentar om at orientering må tillates er, sammen med øvrige uttalelser som omhandler dette temaet, vurdert og kommentert ovenfor.

Den blåmerkede stien som går nord-syd er komplett inntegnet på vernekartet som tilrådes. Hva angår NOTS sin kommentar om manglende inntegning av stier og traktorveier for øvrig, vises det til Fylkesmannens vurderinger ovenfor.

NOA anmoder om at området avgrenses slik som de tidligere har foreslått, dersom det ikke har skjedd inngrep i disse områdene. Fylkesmannen viser til at avgrensningen er foretatt med utgangspunkt i områdets naturverdier og inngrep, samt grunneierens ønske. Disse forholdene er avdekket gjennom Swecos kartlegging og Fylkesmannens befarings med berørt grunneier i området. Området vurderes for øvrig til å ha en god landskapsøkologisk avgrensning. Fylkesmannen tilrår å opprettholde avgrensningen i henhold til høringsforslaget. Ytterligere utvidelse kan være aktuelt på senere tidspunkt dersom arealet har tilstrekkelige verneverdier og grunneieren ønsker utvidelsen.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av Rudskampen naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 5. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Rudskampen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 bl.a. om forholdet til idrett og friluftsliv i Osloområdet. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av Rudskampen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

8. Snellingsrøysene naturreservat, Nannestad og Lunner kommuner, Akershus og Oppland

Totalareal 2902 daa, hvorav 2118 daa produktiv skog.

Verneverdier og hjemmelgrunnlag

Området ligger nordvest i Romeriksbåsen i Nannestad og Lunner kommuner. Om lag 600 meter sørvest for verneforslaget ligger Skotjernfjellet naturreservat. Foreslåtte vernegrense for Snellingsrøysene har blitt vesentlig utvidet mot nord, øst og sør gjennom verneprosessen. Dette gjennom befaringer og tett dialog med grunneiere i området.

Seks kjerneområder med naturtyper er utskilt i Snellingsrøysene. Disse utgjør to lokaliteter med rikmyr (B-verdi), en intakt lavlandsmyr i innlandet (B-verdi) og tre gammel barskogområder. To av områdene med gammel barskog er gitt A-verdi (svært viktig) og et er gitt C-verdi (lokalt viktig). Skogen er svært gammel i det meste av området og innehar stedvis mye død ved. I tillegg til liggende død ved av gran i alle nedbrytningstadier, er det mye storvokst furu og stående død ved. Området representerer trolig noe av den eldste furuskogen i hele Markaområdet. Større deler av området har gode forekomster av flere rødlistede arter knyttet til død ved. Området mangler store lauvtrær og har liten vegetasjons- og treslagsvariasjon. I forhold til mangler ved skogvernet oppfyller ikke Snellingsrøysene krav til rike og/eller fuktige vegetasjonstyper, bortsett fra mindre arealer med rikmyr. Kriteriet boreal naturskog, særlig granskog rik på død ved, oppfylles i noe grad. Kriteriesettet knyttet til urskogpreget furuskog oppfylles til en viss grad.

Berggrunnen i området består av dyp- og gangbergarter fra permtida med biotitsyenitt.

Området ligger i mellomboreal sone. Området er vurdert å være av nasjonal verneverdi.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: Like øst for Store Snellingen krysses området av en 420 kV kraftledning med en bred kraftgate. Det går en spormaskinkjørt skiløype nord for Store Snellingen, over høydepartiet øst for Snellingen og sørover mot Råbjørn. Ellers i området er det flere mindre stier og bålplasser.

Høring: For generelle merknader og kommentarer til disse vises til omtale over for områdene som inngår i verneplan for Osloområdet.

Språkrådet: Skrivemåten Snellingsrøysene er vedtatt for dette navnet, og må benyttes som navn for verneområdet.

Kartverket: Navnet må skrives Snellingsrøysene. Kartverket forutsetter at forholdet til stadnamnslova og SSR bringes i orden.

Nittedal Orientering (Nitto) ber om at orientering tillates. Snellingsrøysene benyttes av Nitto, Gjerdrum OL og Østmarka OK for detaljert turkart, hvor det ble plassert skiorienteringsposter vinteren 2010/2011. Det vises for øvrig sammendrag av hele Nitto sin uttalelse.

Nannestad Almenning og Bjerke Almenning: Forskriften ser i hovedsak fornuftig ut med tanke på verneformålet, men Almenningen ønsker at "døde bufe" tilføres i § 6, Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene, pkt. 1. "Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe". Dette kan det være behov ved eksempelvis større sykdomsutbrudd. Det forutsettes at verneforslaget ikke oversendes Miljødirektoratet før partene har kommet til enighet om verneomfang, herunder erstatning. Videre påpekes at verneområdet ligger innenfor Romeriksbåsen og ikke Osloområdet, som det er lokalisert til i § 1.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) mener områdene mellom foreslåtte verneområde og Skotjernfjell naturreservat, samt området sørover på østsiden av Skotjernfjellet, må innlemmes i verneforslaget, jfr. kart vist i uttalelsen. I disse områdene er det registrert eventyrskog. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele NOA sin uttalelse.

Skiforeningen ber om at løypa over Store Snellingen, jfr. kart i uttalelsen, tegnes inn på vernekartet. Det vises for øvrig til kapittel 4 med sammendrag av hele Skiforeningen sin uttalelse.

En enkeltperson støtter forslag til vern av området som har viktige naturverdier. Ved Vesle Snellingen, Tranebærtjern og videre mot Storvasshaugen er det viktige verdier både naturfaglig og friluftsmessig. Videre utvidelse av verneområdet her anbefales i senere faser.

Statnett forutsetter at de fortsatt har tilgang til ledningsnettet i forbindelse med drift, vedlikehold og oppgraderinger. I den forbindelse kan det bli bruk av både kjøretøy og helikopter. Det vises til forskrift for Jora landskapsvernområde, hvor nødvendig motorisert ferdsel er lagt inn i bestemmelsene.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen tar Språkrådets og Kartverkets merknad om at områdenavnet må endres fra Snellingsrøysa til Snellingsrøysene til følge.

Nittedal Orientering sin kommentar er, sammen med øvrige uttalelser som omhandler orientering og idrettsarrangementer, vurdert og kommentert ovenfor.

I henhold til innspillet fra Nannestad Almenning tilrår Fylkesmannen at ”*døde bufe*” tilføres § 3, nr. 1, første punktum;

Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke, skadde og døde bufe.

NOA anmoder om at verneforslaget utvides. Fylkesmannen mener at det foreslåtte verneområdet Snellingsrøysene har en god størrelse og arrondering, og tilrår at avgrensningen opprettholdes i henhold til høringsforslaget. Foreslåtte vernegrense har, gjennom tett dialog med grunneierne, blitt vesentlig utvidet mot nord, øst og sør etter oppstartsmeldingen i mai 2012. Fylkesmannen viser til at enighet med berørt grunneier ved frivillig vern er en viktig faktor for hvordan verneområdet avgrenses. Ytterligere utvidelse kan være aktuelt på et senere tidspunkt dersom arealet mellom foreslåtte verneområde og eksisterende naturreservat innehar tilstrekkelige verneverdier og at grunneierne ønsker utvidelsen. Fylkesmannen tar samtidig kommentaren fra en enkeltperson til orientering.

Skiforeningen sin merknad om at den scooterkjørte løypa over Store Snellingen avmerkes på vernekartet tas til følge, da denne er rødmerket, jfr. Fylkesmannens vurderinger ovenfor. Revidert kart, der denne er inntegnet, ettersendes.

Hva angår kraftledning i området, mener Fylkesmannen at forskriften som tilrådes ivaretar både hensynet til drift, vedlikehold og oppgraderinger av denne og bevaring av verneverdiene. I verneforskriften for Jora landskapsvernområde er det motoriserte ferdselsforbudet ikke til hinder for motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og drift av kraftanlegg og kraftledninger.

Fylkesmannen finner det derimot hensiktsmessig at motorisert ferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold og oppgradering/fornyelse av kraftanlegget søknadsbehandles. På den måten kan forvaltningsmyndigheten og Statnett gjennom dialog finne frem til avbøtende tiltak ved gjennomføringen, for å redusere faren for negative effekter på verneverdiene. Ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg vil dette i liten grad være praktisk gjennomførbart, og motorferdsel i denne forbindelse bør derfor være unntatt fra forbudet i ferdselsbestemmelsene.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår vern av Snellingsrøysene naturreservat med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt.

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 5. og i tilrådingen til generelle forhold når det gjelder Oslomarka-områdene. Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av navn på og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift slik omtalt under generelle forhold og for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Snellingsrøysene som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til departementets merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. For øvrig slutter departementet seg til Miljødirektoratet og tilrår opprettelse av Snellingrøysene naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

9. Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat (utvidelse og endring), Bærum og Hole kommuner, Akershus og Buskerud fylker.

Utvidelsesareal naturreservat 3095 daa, hvorav 2813 daa produktiv skog. Nytt totalareal 4450 daa.

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Kjaglidalen ligger i Bærum kommune i Akershus og fortsetter inn i Djupdalen i Hole kommune i Buskerud. I Kjaglidalen er det et eksisterende naturreservat og i Djupdalen et eksisterende landskapsvernområde. Naturreservatet i Kjaglidalen er foreslått utvidet til Djupdalen og vil erstatte landskapsvernområdet slik at det blir ett stort naturreservat i Djupdalen og Kjaglidalen.

Området er vurdert til å ha regional verdi.

Området er en spesiell geologisk forkastning som inneholder truet, sjelden og sårbar natur.

Artsmangfoldet som er registrert i utvidelsesområdet er variert og rikt, spesielt blant vedboende sopp. En rekke sjeldne og trua arter er funnet i området, selv om påvirkningsgraden er forholdsvis høy. Verneområdets lange utstrekning, 5 km, med variasjon fra rike naturtyper nederst i Kjaglidalen til fattigere barskogsområder høyere i terrenget gir området spesielt stor variasjon. Det foreslåtte verneområdet antas å kunne øke sin verdi gjennom å utvikle seg fritt.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Høring: Området ble sendt på høring sammen med bl.a. område 29 Hatteråsen. For generelle merknader vises til omtale under område nr. 29 Hatteråsen.

Akershus Fylkeskommune. For beskrivelse av kulturminner i Kjaglidalen vises det til fylkesrådmannens uttalelse til varsel datert 29.11.12, hvor det ble påpekt at det innenfor verneområdet var rester etter en sagdam til Bjørumssaga, en kavlebro, en kølabonn og flere tufter etter husmannsplasser og småbruk. Det er funnet et kullfremstillingsanlegg og deler av et veganlegg. De stiller spørsmål ved at det i forskriften til Djupdalen-Kjaglidalen ikke er gjort direkte fritak for løypepreparering. Dispensasjonspraksisen det legges opp til er uheldig og lite forutsigbar, og det bør derfor vurderes å gjøre direkte unntak. Ut over dette har de ikke merknader. Jernbaneverket. Djupdalen er i samme område som den sørlige delen av tidligere utredet korridor for Ringeriksbanen. På bestilling fra Samferdselsdepartementet er Jernbaneverket nå i gang med et utredningsarbeid for Ringeriksbanen. Gjennom utredningsarbeidet skal det gjøres en del overordnede avklaringer før planlegging etter plan- og bygningsloven settes i gang, blant annet utvikling av aktuelle utbyggingsalternativer. Det vil også fremgå av arbeidet hvorvidt Djupdalen landskapsvernområde vil bli berørt av noen av alternativene. Jernbaneverket ønsker at status som landskapsvernområde opprettholdes for Djupdalen så lenge planfasen for Ringeriksbanen pågår. Norges Ornitologiske Forening OA støtter den foreslåtte endringen fra landskapsvern til naturreservat, i og med at sistnevnte er en strengere verneform som gir området bedre beskyttelse, særlig mot moderne skogbruk. I verneforskriftens § 3, vernebestemmelser, står det bl.a. «... det er forbudt å fjerne planter ...». Her bør det etter NOF OAs syn gjøres et unntak for svartelistede arter. Det skyldes at det innenfor verneområdet er to forekomster av kanadagullris ca. 300 m forbi brua, på vestsiden av elva. Disse forekomstene bør helst fjernes fortest mulig da denne svartelistete arten har stor spredningsevne, og fort kan etablere seg på nye områder.

NOF OA støtter også utvidelsen av verneområdet, men vil peke på at arealene opp til Ålevann sørvest for søndre Kjaglia hadde fortjent å bli en del av reservatet. Dette er et idyllisk skogstjern omkranset av gammel skog der det tidligere er funnet hekkende tretåspett og sett skogsnipe i hekkesesongen. Her er det også mange øyenstikkerarter, bl.a. både liten og østlig torvlibelle. Plantelivet er også verdifullt, bl.a. med større forekomster av jåblom.

Norges Språkråd. Det første navnet har bare skrivemåten *Djupedalen* (med binde-e) i SSR, men ifølge rådets arkiv er uttalen /ˈjuːpdaːrn/ uten binde-e. Skrivemåten *Djupdalen* må derfor være grei. I samsvar med vanlig praksis anbefaler de å droppe tankestreken i det sammensatte reservatnavnet, og heller kaller området Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat.

Statens landbruksforvaltning bemerker at det ikke er åpnet for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til vedlikehold av gjerder eller utsetting av saltsteiner, eller nødvendig motorferdsel til dette, i vernebestemmelsene. De ber Fylkesmannen om å vurdere behovet for å forskriftsfeste muligheten for slike tiltak. De mener at Fylkesmannen må definere hvilke tiltak som inngår i "fortsatt bruk av eksisterende dyrket mark og slått av enger som er åpne på vernetidspunktet" i forvaltningsplanen for naturreservatet. Statens landbruksforvaltning mener at omfanget

av dyrket mark og eksisterende jordbruksaktivitet som inngår i verneområdet, burde vært beskrevet bedre i høringsbrevet, sammen med et mer oversiktlig kart over disse områdene. Ettersom omfanget av dyrket mark er uklart, blir det tilsvarende vanskelig å uttale seg om konsekvensene av høringsforslaget med tanke på fortsatt jordbruksdrift i verneområdet. Ettersom skogen i området er preget av historisk skogbruksaktivitet, og at det er nettopp gjennom denne bærekraftige og varierte bruken området har oppnådd sine verneverdier, mener Statens landbruksforvaltning at en åpning for forsiktig plukkhogst kan være med på å bevare og styrke verneverdiene i området. Dette er i tråd med at vernebestemmelsene generelt ikke skal være til hinder for en videreføring av bærekraftig bruk som bygger opp under verneformålet, jf. naturmangfoldloven § 34 femte ledd. Statens landbruksforvaltning har ellers ingen merknader til forslaget.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

For alle verneområdene legges det opp til at det vil gis dispensasjon til løypekjøring i tilsvarende omfang som det er oppkjørt ved vernetidspunkt. En slik dispensasjon kan gjerne være flerårig. Man ønsker ikke en generell dispensasjon til løypekjøring direkte i forskriften. Dette siden man ønsker å ha en viss kontroll med både valg av trasé (i tilfelle ønske om omlegging/justering av løypa) og omfang (oppkjørt løypebredde).

Fylkesmannen har vært i kontakt med Jernbaneverket vedrørende utredningsoppdraget om Ringeriksbanen fra Samferdselsdepartementet. Samferdselsdepartementets kravspesifikasjoner med tanke på hastighet og dermed maksimal stigning, kurver mv. gjør at det er usikkert hvorvidt Djupdalen (nåværende landskapsvernområde) vil kunne være egnet uansett. Skulle det likevel være behov for å berøre deler av området som nå er i prosess i forbindelse med anleggsfasen eller som trasé for Ringeriksbanen – vil Ringeriksbanen være av vesentlig samfunnsinteresse. Der vesentlig samfunnsinteresse gjør det nødvendig, kan det gis dispensasjon fra vernevedtak i samsvar med naturmangfoldlovens § 48. Videre kan det vurderes både grenseendring og forskriftsendring, hvis det i fremtiden skulle være aktuelt å berøre dette området for Ringeriksbanen.

Fylkesmannen er enig med NOF OA i at fremmede, invaderende arter bør tas ut på den måten som forvaltningsmyndigheten finner mest tjenlig. Uttak av for eksempel kanadagullris vil kunne komme inn under § 9, skjøtsel. Dette forutsetter imidlertid at man tar kontakt med forvaltningsmyndigheten først. Fylkesmannen finner dette fornuftig siden det kan være nødvendig å gi føringer på hvordan arbeidet skal gjennomføres (sprøyting, lusing, beiting mv.). Det er mulig at området som NOF skisserer utvidet også kunne kvalifisere som naturreservat. Det er imidlertid lite registreringer av naturtyper, og alderen på skogen er ikke spesielt høy. Fylkesmannen har dermed ikke vurdert en utvidelse i dette området.

Fylkesmannen vil ta Norges Språkråd sin høringsuttalelse til etterretning, og foreslå at navnet for verneområdet endres til Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til tiltak som "... ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig" jf. naturmangfoldlovens § 48. Tillatelse til vedlikehold av gjerder og utsetting av saltsteiner er noe som normalt er tillatt, mens oppsetting av nye gjerder er nevnt som en av flere spesifiserte dispensasjonsbestemmelser. For å klargjøre at utsetting av saltsteiner er tillatt, har Fylkesmannen tatt inn et eget underpunkt om dette i § 4. Når det gjelder områdene drevet for landbruksformål (fortsatt bruk av eksisterende dyrket mark og slått av enger som er åpne på vernetidspunktet) i det eksisterende Kjaglidalen naturreservat, så legger ikke Fylkesmannen opp til noen endringer etter sammenslåing og omgjøring av Djupdalen fra landskapsvernområde til naturreservat. Den driften av landbruksområdene som har vært gjeldende i Kjaglidalen både før og etter at området ble naturreservat, vil altså fortsette selv om Djupdalen nå legges til. I Djupdalen er det ikke dyrket mark eller slåtteenger. Siden det ikke er noen endring av verneregimet i Kjaglidalen etter at Djupdalen nå legges til som naturreservat, har det dermed ikke vært nødvendig å beskrive konsekvenser for drifta av innmarka i Kjaglidalen etter den anbefalte utvidelsen. Fylkesmannen ønsker ikke å åpne for en "forsiktig plukkhogst" i reservatet. Deler av det foreslåtte Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat er riktig nok tidligere berørt av hogst, men områder berørt av hogst er i seg selv ikke et mål for vern som naturreservat. Tvert om er det skogsområder som er lite påvirket av hogst og andre inngrep som det er et mål om å ivareta. Dette både for å ivareta variasjonsbredden fra lavereliggende og rike naturtyper som rik barskog, sumpskog og edellauvskog og til høyereliggende og mer fattige barskogsområder, samt for å bevare områdets naturlige økologiske prosesser. På grunn av hensyn til god arrondering har det likevel vært nødvendig å ta med områder som er noe påvirket av skogbruk, men det legges likevel opp til en fri

utvikling i skogsområdene, for med tiden også å gjøre disse områdene mer attraktive for arter knyttet til livsmiljø i eldre skogstyper.

Fylkesmannen ble gjort oppmerksom på behov for noen presiseringer i forskrift om vern av Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat. Det gjelder:

- § 4 h. - at det gjelder gnr/bnr i Bærum kommune,
- § 7 e. - her skal punktet om preparering av skiløype være et eget punkt og ikke et undernummer og
- § 12. - forskrift om Djupdalen LVO oppheves også.

Fylkesmannen mener at verneforslaget bygger på en god og grundig prosess. Området har høye biologiske verdier samtidig som de har en tilstrekkelig god arrondering. Vern av området vil både øke mengden vernet barskog og rik og frodig edellauvskog, samtidig som en sikrer leveområder for mange arter knyttet til området. Med bakgrunn i overnevnte tilråd Fylkesmannen i Oslo og Akershus om at Djupdalen landskapsvernområde blir slått sammen med Kjaglidalen naturreservat og omgjort til Djupdalen og Kjaglidalen naturreservat. Fylkesmannen foreslår den avgrensningen som var på høring. Fylkesmannen foreslår samtidig at forslag til verneforskrift som er likt det som var på høring, men med noen justeringer i tråd med høringsinnspill.

Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilråd vern av Kjaglidalen og Djupdalen naturreservat. Samtidig oppheves forskrift 16.12.2005 nr. 1537 om fredning av Kjaglidalen naturreservat i Bærum kommune, Akershus og forskrift 14.06.2002 nr. 549 om fredning av Djupdalen landskapsvernområde, Hole og Bærum kommuner, Buskerud og Akershus.

Klima- og miljødepartementet viser til merknad fra Jernbaneverket, som ønsker at status som landskapsvernområde opprettholdes for Djupdalen så lenge planfasen for Ringeriksbanen pågår.

Fylkesmannen har bl.a. kommentert at kravspesifikasjoner med tanke på hastighet og maksimal stigning, kurver mv. gjør at det er usikkert hvorvidt Djupdalen vil kunne være egnet uansett, at hvis det likevel skulle være behov for å berøre deler av området i forbindelse med anleggsfasen eller som trasé for Ringeriksbanen så vil Ringeriksbanen være av vesentlig samfunnsinteresse, og at der vesentlig samfunnsinteresse gjør det nødvendig kan det gis dispensasjon fra vernevedtak.

Klima- og miljødepartementet viser til at det aktuelle arealet i Djupdalen er et eksisterende landskapsvernområde som foreslås omgjort til naturreservat etter tilbud om frivillig vern fra private skogeiere. Departementet legger til grunn følgende: Hvis en helhetlig saksbehandling knyttet til planlegging og utbygging av ny Ringeriksbane resulterer i at utbyggingen vil berøre naturreservatet, må saken behandles etter verneforskriftens generelle dispensasjonshjemmel (§ 8). Det vil i så fall bli lagt til grunn at ny Ringeriksbane representerer en vesentlig samfunnsinteresse.

Departementet viser for øvrig til sine merknader i kap. 7 blant annet om forholdet til idrett og friluftsliv i Oslomarka. Departementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilråd opprettelse av Kjaglidalen og Djupdalen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift 16.12.2005 nr. 1537 om fredning av Kjaglidalen naturreservat i Bærum kommune, Akershus og forskrift 14.6.2002 nr. 549 om fredning av Djupdalen landskapsvernområde, Hole og Bærum kommuner, Buskerud og Akershus.

Klima- og miljødepartementet tilrår:

Forskrifter om vern for 9 skogområder i fylkene Oslo, Akershus, Buskerud og Oppland fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 - 9).